

החשובות שהוציא את ישראל קודם זמנם ממצרי' עיי"ש וז"ש **השבעתי אתכם וכו' אל תעירו ואל תעוררו שלא תעלו לא"י קודם תשלום מ' שנה במדבר וכמו שתרגם יב"ע** ולז"א הטעם קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים וכו' שדלג על הקץ והוציאנו קודם הזמן ממצרים **ולכן כדי להשלים הזמן צריך לסבול צער וגלות באלו המ' שנה במדבר וק"ל**.

רבי **יעקב ב"ר יוסף הרופא מבגדד** זיע"א, משמרת הקדש סדר תפלות שבת ובראשו בא יבא ברנה ספר שיר חדש על שיר השירים, פרק ה' פס' ח'

מצאוני וכו' הכונו פצעוני וכו' אפי' כמ"ש בפי' בתרא דיומא ר' חלוקי כפרס שהיה ר"י דורש עבר על עשה ושב בתשובה לא זו משם עד שמוחלים לו עבר על ל"ת תשובה תולה וי"הכ מכפר עבר על כריתות ומיתות ב"ד תשוי ויה"כ תולין ויסורין ממרקים עבר על חילול השם וכו' ומיתה ממרקת וכ"כ וכו' הראשונים ז"ל דכל זה הוא בשב מיראה אבל בהשב מאהבה א"צ לד' חלוקי כפרה והטע' דכיון דשב מאהבה זדונות נעשים לו כזכיות א"כ רבוי הזכיות שיש לו הם יגינו בעדו ויהיו לו לפרקליטים גדולים וליושר זכות וז"ש מצאוני השומרים הם המלאכים הנפרעים מן האדם ע"י עונותיו וכמ"ש התנא והגבאים מחזירין תדיר בכל יום ונפרעין מן האדם וכו' וזהו הכונו פצעוני ביסורין נשאו את רדידי מעלי לדון אותי בעניות במקום מיתה כמ"ש רז"ל דעני חשוב כמת **ולז"א השבעתי אתכם וכו' אם תמצאו את דודי מה תגידו לו שאין אני צריך לד' חלוקי כפרה שחולת אהבה** אני שאני חולה לאהבתו ית' וכיון ששבתי בתשובה מאהבת בוראי א"כ לא נאמר בזה ד' חלוקי כפרה ואחר כתבי זה מצאתי להרב הגדול חיד"א ז"ל בנחל אשכול שפי' קצת מדרך זה שכתבתי בעניותי בס"ד.

א"י עמ"ש הרב ראש דוד פ' בהר משם המפ' כי הנה הרשע בעודנו ברשעו תורותיו ומצותיו הולכות לסט"א ובשובו בתשובה הק"בה מוציאם מהקליפה⁸⁸⁸ וכביכול הקב"ה מקיים מצות השבת אבידה ויש לחקור דהא קיי"ל דזקן ואינו לפי כבודו או כהן בבית הקברות אינו חייב להחזיר וה"נ הקב"ה אינו לפי כבודו שיטפל באבידה להוציאם מבין הקליפות ולהחזירם אל החוטא וניחא ליה להרב ז"ל על פי מאי דקיי"ל דאם הכישה במקל נתחייב להחזיר ולהטפל בה **והנה ע"י שהקב"ה מביא עלינו יסורין כדי לעוררנו בתשוי' חייב כביכול להטפל בהשבת המצוות ולהוציא ני"ק מבין הקליפות** עכ"ל וז"ש מצאוני השומרים וכו' הם הקליפות והסט"א שטורפים וחוטפי' ניצוצי התור' ולמצוות ושומרים אותם אצלם עד שישוב החוטא בתשוי' ואז מחזירין אותם אליו **וזהו נשאו את רדידי מעלי הם ניצוצי הקדושה והתור' והמצוה** שומרי החומי' שומרי חומותיה של תורה וכמ"ש במד' עיי"ש ולז"א השבעתי אתכם וכו' מה תגידו לו שיחזיר לי התורה והמצוות מסבת כי חולת אהבה אני ואני מדוכא ביסורין שמביא השי"ת עלי כדי לעורר אותי בתשובה וא"כ חייב כביכול להחזיר האבידה מדין הכישה במקל ודוק.

⁸⁸⁸ רבי **יהודה אשכנזי** זיע"א (רבה של טיקטין) באר היטב על או"ח - סימן תקעא

ודע שכל המעשים שאדם עושה ותורה שלומד בעודו רשע בעו"ה מוסיף כח בקליפות עד שחוזר בתשובה מוציא מהקליפה.

שולחן ערוך הרב הלכות תלמוד תורה פרק ד

וכך אמרו חכמי הקבלה שכל התורה ומצוות שאדם עושה בעודו רשע אף שמוסיף כח בקליפות לפי שעה מכל מקום כשיחזור אח"כ בתשובה בגלגול זה או בגלגול אחר כמ"ש כי לא ידח ממנו נידח אזי מוציא מהקליפה כל התורה והמצוות וחוזרים לקדושה בחזרתו. **ולפיכך אין לו למנוע מלעסוק לעולם :**

וע"ע אצל כ"ק האדמו"ר מסאטמר, רבי **יואל טייטלבוים** זיע"א, ויואל משה, מאמר ב', פיס' מז', עמ' רמז'

רבי יעקב ב"ר יוסף הרופא מבגדד זיע"א, משמרת הקדש סדר תפלות שבת ובראשו בא יבא ברנה ספר שיר חדש על שיר השירים, פרק ח' פס' ד'

וז"ש שמאלו תחת ראשי וכו' כלו' אעפ"י ששמאלו תחת ראשי וימינו תחבקני והוא ית' שומר אותי לא תחשבו שאני פטיר ועטיר מן הדין ומן העונש אם עברתי על המצות מדין שמירה בבעלים לז"א השבעתי אתכי וכו'

רבי יוסף חיים הבבלי 'בן איש חי' ⁸⁸⁹ זיע"א, אבן שלימה על שה"ש, מהדורא ב, פרשה ה' פסוק ב'

'אני ישנה' שאינו עושה שום 'תנועה' ו'מעשה' לגאולה, 'ולבי ער' - לצפות ולקוות ב'לב' לישועה אני ישנה ולבי ער. יובן בס"ד ע"פ מ"ש רז"ל (סנהדרין צ"ז ע"א), שלשה באים בהיסח הדעת, אחד מהם משיח. וקשה, והלא אנחנו מחויבים לצפות לישועה בכל עת.

אך הכוונה שלא נעשה מעשים המצאות לביאנו כי על זה אמר הכתוב: "אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ".

אבל אין הכי נמי נצפה כל עת על ביאתו ונקוה לזה תמיד, וכמו שאומרים בעמידה, כי לישועתך קוינו כל היום, והצפוי והקווי הוא בלב ואינו במעשה.

וז"ש אני ישנה ולבי ער, כלומר, מצד המעשה אני ישנה כאדם שהוא ישן שאינו עושה שום תנועה ומעשה, אבל לבי בלבד הוא ער לצפות ולקוות לישועה, ועי"כ אזכה קול דודי דופק פתחי לי וכו', שהוא יעשה את שלו לפתוח שערי גאולה ולהביא המשיח בב"א.

רבי יוסף חיים הבבלי 'בן איש חי' זיע"א, בן איש חי, שנה שניה, פרשת אמור, אות יג

מה שאומרים העולם כל מה שימעטו לולד ביניקה יהיה הולד מוכשר יותר לתורה, ועל כן גומלים אותו אחר שנה או פחות מזה, טעות הוא בידם, ואיסורא איכא לגמול אותו קודם כ"ד חודש, אם לא מחמת עיבור שנתעברה אמו או סיבה אחרת הכרחית, וכנז' בפתחי תשובה בשם אדני פז יע"ש, וגם עפ"י הסוד שגילה רבינו האר"י ז"ל יש לתינוק לינק כ"ד חודש, ומפורש הטעם בעץ חיים שער רפ"ח פרק ז' יע"ש, על כן ודאי לא יפה עושין לדחות את השעה להקדים קודם כ"ד חודש, וכבר נאמר אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ, והשי"ת ברחמיו הרבים יכפר בעדינו וישיב לנו את נדחינו יראו עינינו וישמח לבנו בעגלא ובזמן קריב אכ"ר :

רבי יוסף חיים הבבלי 'הבן איש חי' זיע"א, בן איש חי, דרוש ד' לשבת זכור, דף לא ע"א

באופן אחר נראה לי בסייעא דשמיא, הטעם דאין אנחנו זוכרים בכל יום אלא רק ניסים של יציאת מצרים, ואין זוכרים נס של פורים שהיה רב ועצום, שיצאו בו ישראל ממות לחיים, והוא כי בגאולה העתידה כתיב, השבעתי אתכם אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ (שה"ש כ'), כי יש שבועה שלא נדחוק את

⁸⁸⁹ רבי יוסף חיים מבגדאד זיע"א - כ"ז באב ה'תקצ"ד - י"ג באלול ה'תרט"ט.

השעה לעשות השתדלות בעבור הגאולה וביאת המשיח, ולכן אמרו רבותינו ז"ל (סנהדרין דף צ"ז ע"א), אין המשיח בא אלא בהיסח הדעת, ולכן אמר הכתוב כימא צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, כלומר הגאולה העתידה תהיה כמו גאולה של יציאת מצרים, שהיתה בהיסח הדעת, וישראל לא דחקו את השעה, ולא עשו שום השתדלות ליציאתם ממצרים, והיו עוסקים בעבדות ועינוי, עד ששלח השי"ת את משה בחירו להוציאם, ויאמן העם כי פקד ה' את עמו, ולכן אנחנו זוכרים יציאת מצרים בכל יום, ללמד שהגאולה העתידה תהיה כזאת, ולא יהיו ישראל דוחקין את השעה, לעשות דברים בשביל הגאולה בידים, אלא הכל נעשה מאליו מעשה שמים, מה שאין כן בענין נס הפורים, מצינו דמרדכי הצדיק ע"ה דחק את השעה מאוד, שהכריח את אסתר שתבא אל המלך אשר לא כדת, ותסכן עצמה בסכנה גדולה, אע"פ שהיה עדיין זמן גדול ליום הגזרה, וכל מה שעשתה התנצלות להמתין עוד מעט ימים עד שיקראנה המלך לא הועיל, אלא דחק השעה ודבר עמה קשות, שתהיה מוכרחת ליכנס אותו היום אצל המלך בלא רשות, אך תהילות לאל שלא יצא קלקול מדבר זה שדחק את השעה⁸⁹⁰, אלא הצליחה בכניסתה אצל המלך, ועשה לה השי"ת כמה ניסים והשיגה המבוקש שלה, וא"כ בזכור ישראל ענין זה, אפשר ממנו ילמדו גם כן לענין הגאולה העתידה, לדחוק את השעה ולעשות המצאות להביא את המשיח בכת הזרוע, כאשר עשה ה"ר יוסף די לה ריינא ואחרים, וכן לא יעשה באמת, לכך אין עושים זכרון ענין זה של פורים, כדי ללמד שאין לעשות כאשר נעשה בנס זה בעבור הגאולה העתידה וביאת המשיח.

רבי יוסף חיים הבבלי 'הבן איש חי' זיע"א, בן איש חיל, דרוש א' לשבת הגדול

הנה כל טעם הגלות שגזר הקב"ה על ישראל הכל הוא מפני שידע השי"ת שישראל לא יהיו מתוקנים וראויים לעבודתו ותורתו כי אם ע"י שיכנעו בגלות המר ויצעקו אל ה', ובראות ה' כי נרפא לבבם ונתקנו אז יפדם ויהיו ממלכת כהנים וגוי קדוש. והנה אם היה מביאם לארץ אחרת ודאי לא היו מעמיסים עליהם עבודת פרך כי היו רואים אותם יקרים בני מלכים והיו מקיימים אותם, וממילא לא היו נכנעים ומה הועיל להם הגלות, אך עתה שהביאם למקום רשעים אכזרים כאלו שאין מרחמים עליהם, הנה בזה התוקף של הגלות נכנעו יותר, והיה זה לטובתם כי נתקנו מהרה וצעקו אל ה' ופדה אותם, וקירבנו לפני הר סיני ונתן לנו תורתו והנחילנו כל הטוב.

ונמצא כי תוקף הגלות במצרים היה לטובת ישראל, ולכן לזה הטעם נצטוינו לזכור תמיד ענין יציאת מצרים יען כי בגלותינו זה בראותינו עוצם ותוקף הגלות ג"כ נתנחם בזה, כינדע ונכיר שכל זה הוא לטובתנו וכאשר היה במצרים בגלות ראשון, באופן כי בגלות האחרון נתנחם מן הגלות הראשון, ולזה רמז הפסוק מגיד מראשית אחרית.

רבי יוסף חיים הבבלי 'בן איש חי' זיע"א, דעת ותבונה, פרק כ', דף סט ע"ב⁸⁹¹

...ומאז ואילך נשתמשו בשימושי עולם העשיה לבדה ולהיותו עולם השפל מכולם וגם כי המלאכים שבה מיעוטן טוב ורובן רע, ולא עוד אלא שהטוב והרע מתדבקים יחד מאד לכן אין בו השגה כלל, כי אי אפשר להשיג טוב לבדו, ולכן מערבת ההשגה בטוב ורע אמת ושקר, וזהו סוד ענין קבלה מעשית הכתובה בספרים כי היא בעולם העשיה ולזה נקראת

⁸⁹⁰ וזה ג"כ בזכות כך שהתפללה 'אלי אלי למה עזבתני' והשי"ת ריחם עליה ובפרט על בניו

⁸⁹¹ ירושלים, ה'תרע"א

⁸⁹² י"ל לאור ע"י בנו רבי יעקב ב"ר יוסף חיים זיע"א, והוגה ע"י רבי יוסף חיים ב"ר אליהו ב"ר משה חיים זיע"א.

⁸⁹² הקטע הנ"ל הוא ציטוט מדברי קדשו של המהרש"ו זיע"א

קבלה מעשית. ולכן אסור להשתמש בה כי בהכרח יתדבק גם ברע המתדבק בטוב. וחושב לטהר נפשו ומטנפה בסבת הרע ההוא, וגם אפילו שישג הוא אמת בתערובת שקר. ובפרט כי אין אפר פרה מצויה וטומאת הקליפות מתדבקות באדם המתקרב להשיג על ידי קבלה מעשית, ולכן שומר נפשו ירחק מהם **כי מלבד שמטמא נפשו יענש בגיהנם**, ואף גם בעה"ז קבלה בידו כי יעני או הוא או זרעו או יחלה בחולאים הוא או זרעו או ישתמד הוא או זרעו⁸⁹³:

וקח ראייה מרבי יוסף דילא רינא ורבי שלמה מולכו שנשתמשו בקבלה מעשית ונאבדו מן העולם, וכל זה לסבה הנז' כי אין טוב בלתי רע. ולא עוד אלא שמכריחין אותן בעל כרחן על ידי השבעות, ואז מפתים אותן ומטין אותן לדרכים לא טובים עד שמאבדים נפשם. וגדולה מזו כי כל דרכי ההשבעות האלו העלימום הראשונים ואין אנו בקיאים היטב בדרכיהן וראוי להתרחק מהם **בתכלית**:

רבי יוסף חיים הבבלי 'הבן איש חי' זיע"א, עוד יוסף חי, הלכות שנה ראשונה, פר' מקץ, עמ' לא גם בנוסח של לעולם יהא אדם וכו' נזכר ז"פ מה. שהם מה אנחנו מה חיינו וכו' והארבעה כנגד ארבע יסודות שהגוף בנוי בהם ושלושה כנגד נר"ן, ומה, הוא לשון ענוה והקטנה ושפלות, כמ"ש ואנחנו מה שצריך שתשרש הענוה בארבע יסודות הגוף ובנר"ן שבתוכו. ולגרסת הספרים שיש גורסין עוד מה ישועתינו נעשה ה', והם ארבע כנגד ד' יסודות הגוף, וארבע כנגד נר"ן ונשמה לנשמה, ועל ידי הענוה שנקראת 'מה' נזכה לגאולה. שהיא מספר 'מה'⁸⁹⁴, ונזכה להאיר לנו שם הוי"ה דאלפין שעולה מספר מ"ה⁸⁹⁵. ולז"א מה תעירו ומה תעוררו את האהבה דהיינו מדת הענוה המכוננת בשם מה תעירו בגוף ובנר"ן שלכם, ואז מה, זו הגאולה והארת שם מה. תעוררו את האהבה:

רבי יוסף חיים הבבלי 'הבן איש חי' זיע"א, בן יהודע, שבת פב ע"א

ועל כן חל עלינו חובת הביאור לבאר מה נרמז דברי תורה בזה, ונראה לי בס"ד בית הכסא רמז לעמל עולם הזה, שהאדם עמל בגשמיות הן במשא ומתן הן במלאכה, ונקרא בית הכסא מלשון ליום הכסא יבא ביתו במשלי ז', שהוא לשון זמן וועד, וכן כל ענייני עולם הזה אין להם נצחיות אלא לכל זמן ועת לכל חפץ, מה שאין כן ענייני עולם הבא שהם עסק התורה והמצוות יש להם נצחיות, וז"ש מאן דעייל לבית הכסא הוא עסק עולם הזה, לא לתיב בהדיא פירוש במהירות כמו שכתב רש"י ז"ל, כלומר לא יהיה מהיר ולהוט בעסק זה, וגם לא ליטרח טפי, רצונו לומר לא יהיה דוחק את השעה להשיג

⁸⁹³ וכן איתא בספה"ק ספר המידות למוהר"ן זיע"א, ערך ממון, אות נז

על ידי שמוש שמות הקדושים בא עניות ומיתה, ואפלו על מי שיש בידו למחות ואינו מוחה:

והמקור לכל הלימוד הנ"ל מצינו במס' ע"ז דף יח ע"א במעשה דרבי חנינא בן תרדיון ע"ה

אבא שאול אומר: אף החוגה את השם באותיותיו! להתלמד עבד, כדתניא: לא תלמד לעשות - אבל אתה למד להבין ולהורות. אלא מאי טעמא אענש? משום הוגה את השם בפרהסיא [דהוי]. ועל אשתו להריגה, דלא מיחה ביה. מכאן אמרו: כל מי שיש בידו למחות ואינו מוחה - נענש עליו.

⁸⁹⁴ מה = גימ' 45 = גאולה

⁸⁹⁵ יו"ד ה"א וא"ו ה"א = גימ' מה

מבוקשו בחזקת היד כשיראה ההצלחה רחוקה, יען דהאי כרכשתא היא עולם הזה, וקראה כרכשתא שהיא מעבר לפסולת של המאכל הגופני, כן עולם הזה היא מעבר פסולת החומר הגשמי, גם נראה לי דקראה כרכשתא כי היא מלה מורכבת משתי תיבות שהם כרך שתא, והיינו כרך זו אכילה, ושתא זו שתיה, ששניהם בפה, וכן עולם הזה כל עמלה הוא בשביל פעולות של הפה שהם אכילה ושתיה, וכמו שכתוב [קהלת ו' ז'] כל עמל אדם לפיהו, ואמר אתלת שני יתיב, כי עולם הזה עומד על שלשה דברים, כמו שכתוב על שלשה דברים העולם עומד על תורה ועבודה וגמילות חסדים, **ואם יהיה האדם להוט בעסקי עולם הזה שיהיה אף להעשיר וגם דוחק את השעה, אז יבא להרוס את שלשה עמודים הנז' שהעולם עומד עליהם, שאז יהיה לו ביטול תורה, וגם בלבול תפלה שהיא עמוד העבודה, וגם יהיה לו ביטול גמילות חסדים, מאחר שהוא טרוד בעסקי עולם הזה בטרדה גדולה ועצומה, נמצא בדברים אלו נרמז דברי תורה ויראת שמים:**

רבי יוסף ב"ר אליהו חיים הבבלי 'הבן איש חי' זיע"א, בן יהוידע, פסחים, דף פז ע"ב

דף פ"ז ע"ב לאחר שנולדו לו שני בנים ובת אחת. י"ל נהי דאצטריך לתלתא בשביל השמות כדי לקרא להם ג' שמות **כנגד ג' גזירות**, אך קשה היה אפשר שיהיו שלשתם זכרים ויקרא את אחד מהם לא ירוחם כנגד שם הנקבה שקראה לא רוחמה. ונראה לי בס"ד דידוע בית שמאי שהם דין סבירא ליה קיום פריה ורביה צריך שני זכרים ונקבה, ובית הלל שהם רחמים סבירא ליה די בזכר נקבה. ולכן אחר שראהו נטה למדת הדין והגבורה שהיא מדת בית שמאי לכן רצה שיביא מזאת האשה שיעור פריה ורביה לפי סברת בית שמאי שמידתם גבורה. או יובן בס"ד רצה שיביא בת שהיא כנגד גזרה של סילוק הטובה, דמלבד שם לא רוחמה המורה על גזרה זו של סילוק הטובה, עוד גם כן הבת בעצמה מורה על סילוק טובה כמ"ש רבותינו ז"ל על נקיבה שהוא נטרקון נקי בה, על דרך שאמרו פלוני יצא נקי מנכסיו, וכן נקבה גימטריא נז"ק. והא שילדה הנקבה באמצע, נראה לי בס"ד כי היתה לידתם על סדר הגזרות, **דתחלה נולד יזרעאל שבו רמזו גזרת הגלות**, ואחר כך נולדה לא רוחמה שבה רמזו חסרון טובה הגשמית, דאחר הגלות הרגישו בחסרון טוב הגשמיות קודם חסרון טוב הנפשיות, ואחר כך נולד בן הנקרא לא עמי שבו רמזו חסרון הנוגע לנפשיות ורוחניות דהעדר שלו נרגש אצלם באחרונה:

רבי יוסף ב"ר אליהו חיים הבבלי 'הבן איש חי' זיע"א, בן יהוידע על שבת דף פט ע"ב

שם. **לירד למצרים בשלשלאות של ברזל וכו'.** פירש רש"י משכתיים בחבלים ולא בשלשלאות, והכונה רצונו לומר שלא עשיתי סיבות של ירידתו שיהיו קשות עליו **כברזל, אלא זכותו גרם שתהיה סיבת ירידתו נוחה וטובה עליו**, שהיתה בכבוד בשביל יוסף שהיה מלך, שנמצאת הסיבה נוחה כחבל ולא קשה כברזל, אמנם צריך להבין מעיקרא למה היה ראוי לירידה בסיבה קשה, ועוד למה דמה הקושי לברזל, ונראה לי בס"ד על פי מ"ש רבינו מהר"ם אלשיך ז"ל בריש שמות, שסיבת גלות מצרים היה כדי להוציא מהם זוהמת הנחש, שע"כ יהיו יכולים לקבל תורה בסיני וידבר שם עמהם פנים בפנים, שיהיו כולם באותו מעמד נביאים גמורים מקטנם ועד גדולם, ומחמת שהיתה הזוהמה רבה מאד אז עד אחר התכת כו' יצא אברהם אבינו עליו השלום נקי, ועם כל זה לא נבררה ויצאה הזוהמה כולה, ולכך עשה השם יתברך שיוליד אברהם את ישמעאל תחלה כדי שימשוך חלק רב מזוהמה, ואחר כך נולד יצחק אבינו עליו השלום נקי וטהור,

ועדיין נשאר זוהמה קצת, ולכך עשה שתתעבר רבקה אמנו עליו השלום בעשו עם יעקב כדי שיקח עשו כל הזוהמה ויצא יעקב אבינו עליו השלום נקי ובר, וכן היה שהוליד י"ב שבטים כולם צדיקים, אך עדיין היו צריכין זיכוד ולכך גלגל ביאתם למצרים שהיא כור הברזל, כדרך המניח הזהב בתוך כור כדי להפריש הזהב לצד אחד והסיגים לצד אחד וכנזכר שם עיין שם, אמנם עדיין צ"ל למה בשביל הקצת מן המקצת הוצרך להיות כל כך שנים במצרים עד שיבדלו הסיגים, ועוד הלא יעקב אבינו עליו השלום היה נקי וטהור והראיה שכל בניו הולידם צדיקים גמורים ולמה הוצרך כור הברזל של גלות מצרים, אך באמת טעם זה הוא נודע, כי הן אמת יעקב אבינו עליו השלום נזדכך מאד, מכל מקום מצד הנשים שהיו לאה ורחל ובלהה וזלפה כולם בנות לכן הגיע זוהמה חדשה בבנים, ולכך הוצרך לזה גלות מצרים להתניח הזוהמה אשר נגעה מצד אמותיהם, והנה בזה מובן בס"ד הטעם שנקרא גלות מצרים כור הברזל, והיינו כי ידוע מ"ש רבינו האר"י ז"ל ברזל ראשי תיבות "בלהה" "רחל" "זלפה" "לאה", וזהו כסדר עמידתן למעלה בשרשם שהשפחות הם עומדים אחורי הגבירות, ואם כן מצדנו הם כסדר זה של אותיות ברז"ל, ומאחר שעיקר גלות מצרים היה כדי להתניח זוהמה שנגעה מצד אמותינו הנז' שהם נרמזים באותיות ברז"ל, לכך נקרא גלות מצרים כור הברזל, ובה ממילא מובן הטעם במאמר הזה שאמר ראוי היה שירד בשלשאות של ברז"ל אלא שזכותו גרם שעשה במקום ברזל חבל, והנה ההפרש בין מספר ברזל למספר חבל הוא קצ"ט כמנין צדקה, רמז צדקה עשה הקב"ה עם יעקב אבינו עליו השלום וזרעו שהחליף להם הברזל בחבל, ובה יובן [דברים ל"ב ט'] כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו, רצונו לומר להיות כי חלק ה' עמו לכך רחם עליהם ועשה ליעקב חבל נחלתו מלשון נחלה מכתך, רצונו לומר המחלה שלו שהוא גלות מצרים משך אותו בחבל ולא בברז"ל, ובה יובן בס"ד [תהלים ט"ז ו'] חבלים נפלו לי בנעימים אף נחלת שפרה עלי, דאמרו רבותינו ז"ל שגם זכות יוסף הע"ה סייע בכבוד הירידה והעליה, כמ"ש [בראשית מ"ו ג'] אל תירא מרדה מצרימה וכו' ויוסף ישית ידו על עיניך, וז"ש חבלים נפלו לי במקום שלשלאות ברזל, על ידי הנעימים הם יעקב ויוסף, וגם נחלת סך הגלות שהוא נחל ת' שנה שפרה עלי שיצאנו קודם הזמן בזכותם, כמ"ש [תהלים ע"ז ט"ז] גאלת בזרוע עמד, בשביל שהם בני יעקב ויוסף סלה, גם שפרה אותיות פשרה שנתפשרנו בחצי הזמן, והא דקרי להו חבלי אדם, נראה לי על פי מ"ש הרמב"ם ז"ל בפירוש המשנה פ"ח דשבת שהמנהג לקשור חבלים לילודות שתתלה עצמה בעת הלידה כדי שיהיו לה לעזר בעת לידתה יע"ש, **וידוע כי הגלות נמשל לילודה היושבת על המשבר כמ"ש [ישעיהו כ"ו י"ז] כמו הרה תקריב ללדת תחיל תזעק בחבליה, ולכן על גלות מצרים אמר בחבלי אדם אמשכם, כי לבהמה מושכים בחבל כדי שלא תמרוד ותברח, אך לאדם כילודה וכיוצא שנותנין החבל להיות לו לעזר, כן גלות מצרים ה' לעזר לישראל ולכך קראו חבלי אדם:**

דהיינו שדרכם של הבהמות בזמן לידתם, למרוד ולברוח... אך יש לאדם למשכם בחזרה, כדי שהולד יצא כראוי ואם לא אזי ח"ו יצא פגר או בעל מום... ר"ל.

רבי יוסף ב"ר אליהו חיים הבבלי 'הבן איש חי' זע"א, בן יהודע, כתובות דף קיא ע"א

שלא ירחקו אח הקץ. פירש רש"י ז"ל שלא ירחקו אותו בעונם, ורוצה לומר שמרבים עונות, ועל ידי כך יהיה עיכוב הגאולה. וקשא שבועה זו היא שלא יחטאו, ואין משביעים בכך, ועוד קשא הוה ליה למימר שלא ירחקו את הגאולה. ונ"ל בס"ד הכונה, כי השי"ת גזר בברית בין הבתרים ת' שנה, וישבו רד"ו במצרים ונשאר להם ק"ץ, שצריך להשלים אותם בשעבוד מלכיות אחר ביאתם לארץ ישראל, אך הם אחר שנכנסו לארץ חטאו וגלו בעבור חטאם, ונשאר חוב של ק"ץ שנים הנזכר תלוי ועומד, ואחר שישתעבדו בהם אומות העולם בעבור כפרת עונותם, אז יפרע מהם אותם ק"ץ שנים, ויבא המשיח כי פרעון זה של ק"ץ מוכרח להיות לבסוף אחר שיפרע מהם בעבור עונות חדשים שלהם, ונמצא אם בגלותם חוזרים ועושים עונות הם מרחיקים פרעון ק"ץ שנים הנזכר, שצריך להיות לבסוף, ולזה השביעם שלא ירחקו אותם ק"ץ שנים בעבור עונות המסבבים להם גלות. ועוד נ"ל דאמרו רז"ל אין משיח בא אלא בהסח הדעת, ולכן אין לדבר בביאתו הרבה, וכמו שאמר רבא במטותא מנייכו לא תשתעו ביה, ולפי זה המדברים בו תמיד הם מרחיקים את הקץ. ולגרסא השנית שלא ידחקו בדל"ת, נ"ל בס"ד הכונה, כי הגאולה תהיה ע"י שלימות השם ברוך הוא הרמוז באות קו"ף, כמו שאמרו בגמרא קוף שמו של

הקב"ה, ששם הוי"ה עולה מקו"ם כנזכר בתיקונים וקוף במילואו עולה מקום, ועוד הגאולה תהיה ע"י אות צד"י דמנצפ"ך, כנזכר בפרקי ר' אליעזר, ולזה אמר שלא ידחקו את הק"ץ, שני אותיות קו"ף הרמוז בו שם הוי"ה, ואות צד"י דמנצפ"ך, ולכן לא אמרו שלא ידחקו את הגאולה, אלא אמר את הק"ץ. ובני ידידי כה"ר יעקב נר"ו פירש, שלא ירחקו ברי"ש רוצה לומר שלא יהיו מרחקים בדעתם את הקץ, שיתייאשו לומר אם הראשונים שהיו כמלאכים לא זכו להיות הגאולה בימיהם, כל שכן אנחנו, אלא יהיו מצפים לישועה תמיד, עד כאן דבריו נר"ו:

רבי יוסף ב"ר אליהו חיים הבבלי 'הבן איש חי' זיע"א, בן יהוידע, סוטה דף לה ע"א

שם אמר ליה דין ריש קטיעא ימלל. נ"ל בס"ד, כי פני משה כפני חמה, ופני יהושע כפני לבנה [בבא בתרא ע"ה ע"א], שהיה בסוד הלבנה, וידוע דחמה אין לה חסרון כלל, אבל לבנה היא קטיעה בראש חדש. או יובן, יהושע לא זכה להוליד בנים זכרים, אלא בנות, וידוע דהזכר בא מהשפעת אות יו"ד שבאיש, והנקבה מהשפעת אות ה"א שבאשה, ונמצא הוא שלא הוליד זכר חסר מהשפעת היו"ד שהיא בראש שם הוי"ה, ולכן קראוהו ריש קטיעא, ועוד נ"ל בס"ד, **רצונם לומר שהוא ראש שבט אפרים, שדחקו הקץ במצרים ויצאו קודם הזמן, ונהרג מהם מספר רב ונעשו קטיעא, ולכן גם עתה הוא דוחק את השעה להביא אותנו לארץ ישראל קודם הזמן.** או יובן דכתב מורנו הרב חיים ויטל ז"ל, יש אומרים דיהושע היה שרשו ממקום הטבור, ולכן נתלוצצו לקרותו ריש קטיעא, ונראה לכך נעשו שהיו תולעים יוצאים מטבורם, ודוק:

דברי קדשו של ה"בן איש חי" הללו מלבד שנאמרו לגבי בני אפרים, נאמרו ג"כ לגבי ימינו אנו...

רבי יוסף ב"ר אליהו חיים הבבלי 'הבן איש חי' זיע"א, בן יהוידע, שבועות טו ע"ב

אין בנין בית המקדש בלילה. נ"ל בס"ד הטעם כי הלילה רמז לגלות, ולכן אין בונין בית המקדש בלילה להורות להם דאל יאיצו לדחות את השעה לבנות בית המקדש בזמן שהם בגלות, וכמ"ש [שיר ב' ז', ג' ו'] **אם תעירו ואל תעוררו את האהבה עד שתחפץ.** אי נמי הטעם משום דכתיב [דברים כ"ה ד'] לא תחסום שור בדישו, וכמו שאמרו דאין נותנין צדקה בלילה שזה דבר נגדי לחיצונים ששליטתם בלילה:

רבי יוסף ב"ר אליהו חיים הבבלי 'הבן איש חי' זיע"א, בן יהוידע, סנהדרין דף יט ע"ב

שם אמר ר' יוחנן תוקפו של יוסף ענותנותו של בועז. פירש רש"י דבר גדול של יוסף כדבר קל וקטן שבבועז, אין הכונה שבא להקטין תגבורת יוסף הצדיק ע"ה ולהשביח את בועז יותר ממנו, אלא כונתו להשביח את יוסף הצדיק ע"ה, יען כי יוסף היתה אותה רשעה משתדלת כנגדו ימים ולילות בפתויים ופיוסים ושוחדות והוא לא פנה אליה, אם כן מלחמת היצר באותה מעשה היתה גדולה עד מאד שלא נעשה מלחמה גדולה כמוה מבריאת האדם בעולם עד סוף העולם, ואם כן הענין שהוא מצד עצמו היה קשה עד מאד לכבוש היצר ועם כל זה יוסף הצדיק ע"ה כבש יצרו באותו ענין, והיתה כבישת היצר בעיניו דבר קל וקטן כאשר היה ענין בועז קל וקטן, שלא באה זונה אצלו ולא תבעתו, כי אם אמרה לו רות ברמז ופרשת כנפיך על אמתך שיקיים מצות יבום אשר זאת היא מצוה של חיוב מצידה ומצידו, וזה השבח של יוסף הצדיק ע"ה שהיה הקושי של כבוש היצר שלו חשוב בעיניו דבר קל וקטן **כמו כבוש היצר שהיה בענין בועז שכבש יצרו לבלתי ידחקו השעה וימהר לייבמה באותה לילה שבאה אצלו, אלא אחר הדבר עד למחר לעשות הדבר כדין וכהלכה:**

רבי יוסף ב"ר אליהו חיים הבבלי 'הבן איש חי' זיע"א, בן יהודע, סנה' צב ע"ב

שם ומה שירה אמרו ה' ממית בצדק ומחיה ברחמים. **נ"ל בס"ד דר' אלעזר סבר אלו בני אפרים, והקב"ה החיה אותם ברחמים אחר שהענישם על אשר דחקו את הקץ ויצאו שלא ברשות, לכן אמרו ה' ממית בצדק על שדחקו את הקץ, כי צדק עם הכולל הוא מספר הק"ץ והחיה אותם ברחמים ולא בשביל צדקתם.** ואם תוסיף ד' פעמים הוי"ה פשוטה של עסמ"כ שעולה ק"ד על מספר צדק, יהיה מספר רחמים. אך ר' יהושע סבר שירה זו אמרו ה' ממית ומחיה מוריד שאול ויעל, דסבירא ליה סיימו הפסוק כולו עד ויעל, יען דסבירא ליה כשמואל דאמר אלה הם היו בני אדם שכפרו בתחיית המתים והחיה אותם הקב"ה, להודיע כמו דאלו חיו כן היורדים לשאול יחיו לעתיד, ולזה אמרו ה' ממית ומחיה על עצמם אומרים זאת, וכמו כן צריך שתאמינו כי מוריר שאול לבני אדם ויעל אותם מקברותם לעתיד. ועוד נ"ל בהא פליגי דר' יהושע סבר כר"א בנו של ר' יוסי הגלילי שחיו ונשאו נשים והולידו, ולזה אמרו ה' ממית ומחיה אותם עתה, וכן לעתיד אחר שיהיה להם זמן חיים בעולם הזה עוד מוריד אותם לשאול הוא הקבר, ואח"כ ויעל אותם ממנו, ור' אליעזר סבר כמאן דאמר שחזרו ומתו תכף ורק חיו לפי שעה להיות בהם סימן וסמיכת הלב על התחיה לעתיד, ומ"ש פסוק ובני אפרים שותלח לאו להוכיח מיניה דבני אפרים המה הן המתים שהחיה יחזקאל, דאין מכאן הוכחה לזה, אלא הביא הפסוק הנזכר דבני אפרים מנו לקץ וטעו ולכך נהרגו, מדכתיב ויתאבל אפרים אביהם ימים רבים, דקשא ימים רבים לשון יתר ומאי קמשמע לן, אלא הענין דאלו הם שמנו לקץ וטעו דכתיב ויתאבל וכו' ימים רבים, כלומר בשביל שטעו בימים רבים קודם שהגיע הזמן האמיתי:

רבי יוסף ב"ר אליהו חיים הבבלי 'הבן איש חי' זיע"א, בן יהודע, מס' ע"ז דף ה' ע"א

שם אם בחקותי תלכו אין אם אלא לשון בקשה. הנה בזה פרשתי בס"ד הכתוב [ישעיה מ' כ"ז כ"ח] למה תאמר יעקב ותדבר ישראל נסתרה דרכי מה' ומאלהי משפטי יעבור הלא ידעת אם לא שמעת, פירוש למה תאמר שהקב"ה בא עמכם בדין ובטרוניא, הלא אתה ידעת האמת דלאו הכי הוה, יען וכי אם לא שמעת ר"ל לא שמעת תיבת אם שאמר אם בחקותי תלכו, שאין אם אלא לשון בקשה ותחנונים שהקב"ה כביכול מתחנן לפני ישראל שישמרו התורה כדי להטיב להם, דנמצא חפץ בטובתכם ומשתדל להטיב לכם ואיך תאמר נסתרה דרכי מה' ומאלהי משפטי יעבור, וז"ש [שיר השירים] אם תעירו ואם תעוררו את האהבה

רבי יוסף ב"ר אליהו חיים הבבלי 'הבן איש חי' זיע"א, ספר ידי חיים, הלכות תפלת חול המועד פסח, סעיף ט

ועוד נ"ל טעם אחר למה שאומרים הפטרה זאת של "היתה עלי" בחודש ניסן, אע"ג כי מפורש בדברי רז"ל שתחיית המתים שנזכרה בהפטרה זו, המדברת במתים שהחיה יחזקאל הע"ה, היא היתה בחודש תשרי, וא"כ ראוי שנאמר הפטרה זו בתשרי ולמה אומרים אותה בניסן? אך יובן הטעם כי אמרו רז"ל שהמתים האלה שהחיה יחזקאל הע"ה, הם היו שבט אפרים אשר דחקו את הקץ ומיהרו לצאת ממצרים קודם הזמן ונהרגו. ולכן היות ואנחנו מקוין על הגאולה העתידה להיות בב"א בחודש ניסן יתור משאר חדשים, כמ"ש רז"ל: בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל, לכך אומרים בניסן הפטרה זו ללמד לישראל שלא ידחקו את הקץ, וכמ"ש: "אל תעירו ואל תעוררו את האהבה עד שתחפץ". וכבר ידוע כמה וכמה טרחו לעשות עניני תיקון לדחוק את השעה להביא הגאולה, ולא עלתה בידם. גם שמענו מספרים מעשה נורא מה שרצה לעשות רבינו הרש"ש ז"ל בענין המצה לצורך אכילת ליל פסח, שבזה היה ראוי לקרב יום הגאולה וג"כ לא עלתה בידו, כי עדיין לא היה זמן הרצון מאת השי"ת על זאת.

רבי יוסף ב"ר אליהו חיים הבבלי 'הבן איש חי' זיע"א, בפני מגילת שיר השירים, פרק ב' פסוק ז'

השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות או באילות השדה אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ. נראה לפרש בס"ד כפל הלשון, וגם דקדוק עד שתחפץ דהול"ל: עד שיחפץ. ונראה כי יש התעוררות בדרך גשמי להלחם עם אוה"ע בידים, ויש בדרך רוחני על ידי עסק שמות הקודש והשבעות מלאכים, כמו שעשה יוסף דילא ריינא וכיוצא בו. ולכן כפל הדברים אם תעירו ואם תעוררו, הן בדרך הרוחניות הן בדרך הגשמיות. ואומרו: עד שתחפץ, לרמוז: כי באמת קץ הגאולה האמיתי היו יהיה באלף השישי ולא קודם, והגם כי קו לזה בסוף אלף הרביעי וכל אלף החמישי אין שם קץ אמיתי, אבל באלף השישי הוא זמנו ורק אין אתנו יודע אימתי יהיה בו. ואמרתי טעם נכון לזה שצריך להיות רק באלף השישי, כי הגאולה תהיה מצד הבינה עלמא דחירותא שמשם נמשך החירות והדרור. וידוע כי שם אהי"ה הוא בבינה, ולכן א"ל השי"ת למרע"ה כששאל: "ואמרו לי מה שמו מה אומר אליהם" [שמות ג, יג], וא"ל: "אהיה אשר אהיה" [שם, יד]. וארז"ל (ברכות ט, ב): אהיה עמהם בצרה זו, אהיה עמהם בצרה אחרת שהוא בגאולה האחרונה של גלות האחרון. ולכן אמר הכתוב: "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" [מיכה ז, טו], ודרשו חז"ל: נו"ן פלאות, כי בבינה יש נו"ן שערים, שלכן נזכרה יצ"מ נו"ן פעמים בתורה כדאיתא בזה"ק.

והנה שם אהי"ה רמוז במספר הששה, כי מספר הששה בחשבון הקדמיי עולה כ"א שהוא מספר אהי"ה. ולכן באלף השישי היו יהיה קץ האמיתי של גאולה האחרונה בב"א. וז"ש: עד שתחפץ חלק התיבה לשתיים: עד שתחפץ, שת הוא אלף השישי שבו יתגלה הארת שם אהי"ה הרמוז במספר השש.

ובזה יובן הטעם כי אדה"ר קרא את בנו שת, וארז"ל: שנקרא שת כי ממנו הושת העולם, כי נח ובניו הנשארים בזמן המבול הם מן שת. אמנם יש בשמו עוד רמז על אלף השישי אשר ג"כ בו יהיה נשלם תיקון העולם כולו, כי רק בגאולה העתידה להיות בזה האלף השישי יהיה שלימות התיקון כולו בכלל ובפרט, ולכן קראו שת, על שם זה האלף השישי.

אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ. נראה לפרש בס"ד ע"פ מ"ש רבינו האר"י זלה"ה בשער מאמרי רשב"י, הגאולה היא מן היסוד, בסוד: "אם יגאלך טוב יגאל" (רות ג, יב), והפדית מן המלכות. וידוע כי היסוד הוא ששי בשבע ספירות הבנין ואנחנו מצפין לגאולה שלימה שהיא מדרגה גדולה ולא שיהיה בחי' פדיון בלבד. ובזה פירשתי בס"ד הכתוב: "ושמתי פדות בין עמי ובין עמך למחר יהיה האות הזה" [שמות ח, יט]. ר"ל: עתה שמתי פדות שתהיה הגאולה בבחי' פדות; אך למחר בגאולה האחרונה יהיה האות הזה הוא היסוד שהוא נקרא אות וגם הוא נקרא טוב כמנין הזה, שאז ממנו יהיה בחי' גאולה ולא פדיון בלבד. ועוד פירשתי בזה בס"ד מקראות ומאמרים במ"א. וז"ש כאן: "אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ", ר"ל: היסוד שהוא ששי חפץ, כי רק ממנו נמשך בחי' גאולה.

או יובן בס"ד לרמוז ע"פ מ"ש בפרי עץ חיים, כי מלת חפץ הוא בדעת המתגלה במצח הרצון, ע"ש. ובזה יובן: "ואשרו אתכם כל הגוים כי תהיו אתם ארץ חפץ" [מלאכי ג, יב]. ולז"א: "וחפץ הי' בידו יצלח" [ישעיה נג, י] וז"ש: עד שתחפץ, שת לשון ששה. חפץ הוא סוד הדעת המתגלה במצח הרצון.

או יובן לרמוז ע"פ מ"ש רבינו ז"ל בשער הפסוקים בענין חטא נדב ואביהוא⁸⁹⁶ מה היה, ע"ש וז"ש: אל תעירו ואל תעוררו את האהבה, היא הבינה שהיא סוד רחימו, וכמ"ש רבינו ז"ל בסוד דחילו ורחימו. והכונה: שלא תמשיכו מוחין דאימא עד שתחפץ, קרי ביה: שת חפץ, והוא: כי החכמה נקראת שת בסוד: "מי שת בטוחות חכמה" (איוב לח, לו), כלומר: עד שיכנסו מוחין דחכמה ג"כ שלא תעשו כמו שעשו נדב ואביהוא, ודו"ק.

או יובן: "מה תעירו ומה תעוררו את האהבה" אותיות ה"א בה"ה, שהוא: ה"א ראשונה בה"א האחרונה להשפיע זו בזו עד שתחפץ, ודו"ק.

⁸⁹⁶ מלכותא ללא תגא, ללא שם ה'

אם תעירו ואם תעוררו את האהבה ער שתחפץ. ירמוז ע"ד מ"ש הרב הקדוש מהר"ש אסטרפולי זיע"א בס' "דן ידין" **שכאשר יבא משיח בן דוד, אזי יתעוררו ב' קרניים קרני ישועה מסוד אבא קדישא חכמה שבכתר הנקרא שת בסוד: "מי שת בטוחות חכמה" (איוב לח, לו). ודע, כי ב"פ קרן קרן גי' שת ממש וכו', ע"ש. וז"ש "עד שתחפץ", עד שת חפץ. פי': שיתעורר, אזי אותה שעה היא הגאולה העיקרית שתהיה במהרה בימינו, אכ"ר.**

רבי יוסף ב"ר אליהו חיים הבבלי 'הבן איש חי' זיע"א, אבן שלמה, ד"ה אם תעירו, כה ע"ב

אם תעירו ואם תעוררו את האהבה **עד שתחפץ**, יובן בס"ד לרמוז כי ידוע שה"א ראשונה שבשם הוי"ה ב"ה נקראת אם עלאה⁸⁹⁷ וה"א אחרונה שבשם נקראת אם תתאה⁸⁹⁸ וכזה יובן אם תעירו היא בחינת ה"א אחרונה שנקראת אם ואם תעוררו ה"א בחי' ה"א ראשונה שנקראת ג"כ אם **את האהבה גימט' אח"ד שתעשו יחוד למעלה עד שתחפץ:**

דהיינו לחבר הבינה עם המלכות...

רבי יוסף ב"ר אליהו חיים הבבלי 'הבן איש חי' זיע"א, בניהו על תיקוני הזוהר⁸⁹⁹, תיקון כב

...עד דנטל נוקמא מעמלק דחלל תרין אתון דאינון י"ה, דנפיק מן מיל"ה מ"ל י"ה, פירוש כי ארז"ל שהיה חותך ערלות וזורקן כלפי מעלה ואומר טול וכו' נמצא חרף וגידף במצות המילה שסורר הוא בשם י"ה וכמ"ש רבינו האר"י ז"ל מילה מל י"ה כר ער כרע ה'.

ובגין דא כי יד על כס י"ה ודא א', פירוש ד שלו שחרף בר בזרקו הערלות כלפי מעלה על כס י'ה כס מקום ומושב של ה' ששם מצות המילה ודא רמוז באות א שחסר מן כסא דרמוז בציור א ויו יוד יוד שעשה חרוף במצוה זו שיש בה שתיים כהלכתן באותיות מילה שהוא מצד מל י"ה, פריעה פרע י"ה וראו לקרות על זה ו כפול על שנ תלולים של אותיות י"ה,

כח דא שכינתא עלאה, כ"ח מ"ה מן חכמה, נ"ב שכינתא עלאה בינה ולכך נאמר הבן חכמה

ומאן דאשתדל באורייתא דאתקרי תורת אמת, דיוקניה חקוקה לעילא בההוא חותם אמת, פירוש דאשתדל ללמוד **תורה לשמה** שהוא לשם היא לתקן את לאה דיוקנא חקוקה לעילא בההיא חותם אמת שהוא סוד ארבע אלפין שעולים מספר אמת מדת שהם אמת עם כולל האותיות...

⁸⁹⁷ אם עלאה - אמא דהיינו פרצוף של ספירת בינה. עלמא דבינה עלמא דחירו.

⁸⁹⁸ אם תתאה - נוקבא דהיינו פרצוף של ספירת מלכות. לית לה מגרמא כלום.

⁸⁹⁹ ירושלים, ה'תרס"ג.

הסכמות מאת: רבי חיים ב"ר יצחק אלפנדר זיע"א; רבני קושטנדינא זיעוועכ"א; רבי נפתלי הכהן צדק זיע"א.

רבי יוסף ב"ר אליהו חיים הבבלי 'הבן איש חי' זיע"א, בניהו על תיקוני הזוהר, תיקון כו

שושנא עלאה רחיו דאהבה ובה אתמר אם תעירו ואם תעוררו את האהבה, פירוש ששושנא עלאה בינה וידוע כי רחיו בבניה ודחילו בחכמה וכמ"ש רבינו האר"י ז"ל טעם הדבר הזה ובה אתמר אם תעירו ואם תעוררו את האהבה הכונה אם בצרה תעירו ואם תעוררו את האהבה כ?? האהבה נמשכת ממנה ובמה תקן (לאערא) [לאתערא] לה בימינא כי אהבה בסוד החסד ימין ולכן נקראת אהבה שהוא 'האיבה'.

עד דייתי רעיא מהימנא, דאתמר ביה **ורוח אלקי"ם** נ"ב רוח אלקים עולה מספר ש וראשון דמשה דהוא רעיא מהימנא,

מרחפת על פני המים חסדים...

רבי יוסף ב"ר אליהו חיים הבבלי 'הבן איש חי' זיע"א, בניהו על תיקוני הזוהר, תיקון ל

...את האהבה עד שתחפץ דאיהו רחיו בלאו פרס נ"ב וא"ו זכר משפיע נותן נקבה נשפעת ומקבלת פרס והעובד הקב"ה ע"מ לקבל פרס אין זה בסוג וא"ו דאיהו זכר ומשפיע אלא **בסוד נקבה שנשפעת ומקבלת פרס והנה וא"ו במילואו גימ' אהבה רמז שיהיה האדם עובד מאהבה שבזה היה בסוד וא"ו זכר משפיע ואות ו' מספרו ש"ת ועם מלואו עולה מספר אהבה ז"ש אם תעירו ואם תעוררו את האהבה שתהי' התעוררות כנגד מספר הפשוט ומלוי שמשפרם כולם עולה 'אהבה עד שתחפץ' חלק התיבה לשתיים וקרב בה ש"ת חפ"ץ שיהיה הלב בסוד ו' שהוא ש"ת⁹⁰⁰ חפ"ץ בעבודה זו שהיא ע"מ שלא לקבל פרס אלא היא בסוג אהבה**

רבי יחזקאל עזרא ב"ר יהושע הלוי⁹⁰¹ זיע"א, ערוגת הבורש⁹⁰², בבא מציעא, נד ע"א, ד"ה ואומרו

⁹⁰⁰ ש"ת – גימ' 'אהבה' במלוי, דהיינו אהבה חפץ שלא ע"מ לקבל פרס.
⁹⁰¹ רבי יחזקאל עזרא ב"ר יהושע הלוי זיע"א – נולד בבגדד. בן דורו של הבן איש חי זיע"א.
התחנך בבית המדרש לרבנים "מדרש בית זלכה", מתלמידיו של ה"חכם באשי" רבי יצחק ב"ר אברהם שלמה מרדכי ושל רבי עבדאללה אברהם יוסף סומך זיע"א (מרבותיו של הבא"ח).
נודע כרב גדול וקדוש וחסיד וענו ודרשן גדול מאין כמוהו. והיה מושך לב העם בדרשותיו. והיה דורש בע"פ בבית הכנסת "שכר" בכל שבת אחרי הצהריים. והיה בית הכנסת מתמלא מפה לפה כי היה לו מענה לשון מובהק. וגם בכל יום ויום היה לו קביעות לעיתות ערב. והיו לו כמה ישיבות לבעלי בתים ללמוד אצלו כלילת וביום שבת בבוקר. וכן מספר רבי משה יהושע זיע"א ששמע מפי מורו ומפי רבי יהודה פתיא זיע"א, כי פעם אחת כשהיו מפרשים את דברי רש"י באיזה מקום בגמרא, אז חטף תנומה קלה וראה שכאילו השכינה נצבת נגדו ומבקשת האם יסכים למות כפרה על הדור כדי לבטל את הגזרה. ואז הוא היה מצדד אם למות יותר טוב או לחיות. וכשהיה מצדד למיתה, היה רואה את הנשמה שלו יוצאת. וכשהיה מצדד לחיים היה מרגיש כי חזרה אליו נשמתו. ולבסוף הסכים להשאר בחיים כי חשש לפרנסת אשתו ובניו שהיו קטנים. והקיץ ועדיין לא גמרו את דברי רש"י. וזכה ועלה לארץ כמה פעמים ובשנת ה'תר"ן עלה לאר"י והשתקע בירושלים.
בשנת ה'תרס"ז יסד יחד עם רבנים אחרים בירושלים את הישיבה "שושנים לדוד" לעדת הבבלים. בהיוסד "ועד עדת הבבלים" בירושלים – היה נשיא הכבוד שלו.
בשנת ה'תרפ"ב נסע בשליחות הבבלים לבגדאד ואסף כספים לשם תמיכה בעולים הבבלים שעלו לא"י. וחיבר את הספה"קים: **ערוגת הבורש** – על האגדה (ירושלים, ה'תרס"ג); **תפלה ותפארת** – פירוש על תהלים בדרך פרד"ס בצירוף כמה שירים מאת המחבר (ירושלים, ה'תרע"ד); **פתחי תשובה** (ירושלים, ה'תרפ"ו); **שמחת יום טוב** – פירוש על הגדה של פסח (ירושלים, ה'תרצ"ד). וכן הו"ל את הספה"ק **פועל צדק** לבעל "שפתי כהן" זיע"א, וכתב הקדמה בראשו (ירושלים, ה'תרע"ד).
ונפטר בירושלים ביום ג' בטבת ה'תש"ב, מנו"כ בהר הזיתים.

⁹⁰² ירושלים, ה'תרס"ג
הסכמות מאת:

ואומרו **'אם ירצה' שהוא תלוי ברצונו שני 'אל תעירו וכו' עד שתחפץ' לזה**
אמר 'אם ירצה' התחתון היא 'המלכות' להתמלאת בקומה שלימה אזי הם
 שוים יהיו למעלה, ולפי"ז יפה אמרתי שהולכין אחר התורות היא שבע"פ שהיא בחינת
 המלכות ואין כאן ירק ר"ל ואין צורך לצרף ולחזק דברי מצד הירק כי נה"י דתבונה הוא
 עדן העליון הוא שוה לשניהם ולפי"ז יפה אמרתי **כי עקר שלימותינו מצד תורה**
שבע"פ היא המלכות ותו לא מידי :

רבי יחזקאל עזרא ב"ר יהושע הלוי זיע"א, תהלה ותפארת⁹⁰³, מזמור יד

מי יתן מציון וכו' איתא בזוה"ק א"ל ר"ש לר"א בריה ברי לא תצפי לרגלא דמשיחא עד
 דתחזי קשת בגונוי נהירין שני וראיתיה לזכור ברית עולם והקשת הוא רומז לשכינה שני
 כמראה הקשת וכו' הוא מראה כבוד ה' **והגאולה תלויה בחפצה שני' אל תעירו את**
האהבה עד שתחפץ וגונוי נהירין הוא רומז לקישוטי כלה **כי ימות המשיח כמשוש**
חתן על כלה והגאולה מהבינה שני' אם יגאלך טוב יגאל הם עובדין דכשרן דישאל יגאל
ואם לא יחפץ לגאלך וגאלתיך אנכי חי ה' אנכי דיצי"מ עוד נקדים מרבינו האר"י ז"ל כי
 לימות המשיח אפילו לימות החול עולים זו"ן במדריגה שביעית עד א"א ויעקב ורחל עד
 או"א עילאין ובז"י מי יתן מציון והי"מ היא ה'בינה' תתן מכח חפץ ורצון ציון
 שמתקשטת לגאולה ישועת ישראל **בשוב ה' את שיבת עמו הכונה כשישיב השכינה**
מגלות עם שיבת עמו כמ"ש בזוה"ק ע"ס ושב ה' אלהיך את שבותך וכו' יגל יעקב
 שיעלה עם רחל עד אבא קדישא ישמח ישראל הם זו"ן הגדולים שיעלו עד א"א דאצילות
 בב"א :

רבי יחזקאל עזרא ב"ר יהושע הלוי זיע"א, תהלה ותפארת, מזמור לח

א"י "חושה לעזרתי אדני תשועתי" הנה הכתוב אומר "ועת צרה היא ליעקב וממנה יושע"
 וק"י⁹⁰⁴ הלא די באומרו ויושע והי' וממנה אך למותר וי"ל בס"ד להבין אומרם ז"ל מתוך
 צרה רוחה ומהו מתוך ונלע"ד לפי כי בגאולה מצרים אמר הקב"ה למשה וארא אל
 אברהם וכו' באל שדי לכן אמור לבני ישראל אני ה' והוצאתי וכו' נמצא רמז הגאולה בבי
 שמות הקדושים בשם הויה ב"ה בעל הרחמים ובשם שדי בעל היכולת והנה כאשר תמלא
 תי' 'צרה' כזה צד"י רי"ש ה"א ועוד צורת ה' כזה ה"י ה"ה כי אות ה' יתמלא בגי' מילוי
 ביודין באלפין בההי"ן תמצא במילוי הצרה בכל מלויה יעלה 'שדי הויה' כאשר מצוירים
 לפניך ולפי' תראה שמתוך הצרה רווחה היא הגאולה הרמוזים בבי' שמות הקדוש ובזה
 מובן הכתוב "ועת צרה היא ליעקב וממנה" ר"ל מתוכה "יושע"י ובז"י⁹⁰⁵ הכתוב "חושה
 לעזרתי" הרי אמרו בפי' חלק 'אם ראית דור שצרות רבות באות עליו כנהר חכה לו שני כי
 יבא כנהר צר וסמיך ליה ובא לציון גואל חושה לעזרתי שאני מוטל בצרת הגלות אדני
 תשועתי **כי הנה ידוע שם אדני דין דינא דמלכותא דינא והיא תשועתי כמ"ש אל**
תעירו וכו' עד שתחפץ כי ממנה הצרה לכפר וברצונה תצמח הישועה :

⁹⁰³ ירושלים, ה'תרע"ד

⁹⁰⁴ וק"י – קיצור ל'וקושיא', הקושיא למה כתוב 'עת צרה היא ליעקב' מה הצורך בכך...

⁹⁰⁵ ובז"י – ר"ת 'ובזה יתורץ'

רבי יצחק אברהם שלמה מבגדאד⁹⁰⁶ זיע"א, צלח רכב⁹⁰⁷, ירמ"י, ד"ה הבן, דף צד ע"א

הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועים כי מדי דברי בו זכור אזכרנו עוד על כן המו מעי לו רחם ארחמנו נאום ה', אפשר לרמוז הפסוק על מ"ש בזהר בראשית פרשת ויחי ד' רל"ג ע"א וישם את אפרים לפני מנשה דישראל נקראו בשם אפרים כידוע ומ"ל מהא דכד נפק שבטא דאפרים עד דלא אשתלים זמנא דשעבודא דמצרים דחקו שעתא ונפקו מן גלותא קמו עליהון סנאיהון וקטלו להום וכתוב בן אדם, התחינה העצמות האלה כל בית ישראל המה וכו', ועל דא הקדים אפרים למנשה וכו' ע"ש. וזהו הבן יקיר לי אפרים וכו' הכונה כל ישראל נקראים בשם אפרים והראיה מדי דברי בו ר"ל כל עת שאני מדבר על ישראל אני זוכר אותם בשם אפרים ועוד על כן המו מעי לו רחם ארחמנו נאום ה' שאמרתי ליחזקאל הנביא ע"ה התחינה העצמות האלה כל בית ישראל המה.

רבי יצחק נסים ורבי יחזקאל ח' שמואל זיע"א, לקח טוב⁹⁰⁸, טוב לב

טוב לב אם היה עשיר לבו אינו גס בו, ואם היה עני אינו דוחק את השעה, ואם היה חכם ידע שאין חכמתו אלא כטפה מן הים לפני מי שהעמיד ארץ על בלימה, ואמר רז"ל כל שרוח הבריות נוחה הימנו רוח המקום נוחה הימנו

רבי שלמה בכור חוצין⁹⁰⁹ זיע"א, מעשה נסים⁹¹⁰, מעשה יח

מעשה בשנות קדם עצור עצר ה' בעד הגשם ולא ירד אף טפה מטר בכל אה"ק עד אחר טבת אף אחר התעניות הקבועות ואחר התפלות והתחנונים והשתטחות על כל קברי הצדיקים לא נענו מן השמים אז שלח הבאשא אל היהודים להתפלל על המטר השיבו אותו דבר לאמור אם ינחם ליכנס לתוך מערת המכפלה אשר בחברון להתחנן אל אבותינו אשר שמה ירד גשם. מיד שלח הבאשא להקאדי הגדול אשר בדמשק כי בידו מונח המפתח מהמערה שהוא ישלח לסטאמבול להסולטאן שיתן רשות אל היהודים ליכנס למערת המכפלה להעתיק על הגשם שלא ימותו ברעב אז חשב הקאדי בדעתו הלא עוד שיבא רשיון מהסולטאן יתאחר הזמן וימי הסתיו יעבורו ומה בצע יבא להתפלל על הגשם אחר הזמן. מיד שלח אל הבאשא המפתח שיגיש תיכף ומיד להיהודים שיכנסו להמערה אז בחרו היהודים עשרה אנשים ת"ח יראי ה' בעלי קבלה מעשית והלכו לחברון ונכנסו להמערה. וירדו חמשה גרם המעלות ואמרו ספר א' שבתהלים בכוונה גדולה וקול מר. ואחר כך שלחו את השמש לראות אם נתקדרו שמים בעבים וילך וישב אליהם לאמר עוד השמש זורח כימי קיץ וירדו עוד חמשת מעלות ואמרו ספר שני כסדר הראשון וישלחו

⁹⁰⁶ ה'תקצ"ה – ה'תר"פ. חיבר הספה"קים: לקוטי דינים (בגדאד, ה'תרנ"ח); אקים את יצחק (בגדאד, ה'תר"ע); תהלות ישראל פירוש לתהלים (בגדאד, ה'תרע"ג).

⁹⁰⁷ בגדאד, ה'תרס"ט

⁹⁰⁸ כריכה פנימית:

חנך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה (משלי כ"ב)

לקח טוב

כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו (משלי ד')

הספר הזה נועד לחנך על דרכי התורה והמוסר את נערי בתי הספר שכבר קראו התנ"ך כראוי חלק ראשון ש' ה'תרע"ב בדפוס ה' עזרא ראובן דנגור ס"ט זכות הדפסת הספר הזה שמורה לצמיתות להמחברים סלים יצחק נסים ויחזקאל ח' שמואל:

הסכמה מאת: רבי יעקב ב"ר יוסף חיים זיע"א (בנו של הבא"ח זיע"א).

⁹⁰⁹ ה'תר"ג – ה'תרנ"ב

⁹¹⁰ כריכה פנימית:

ספר מעשה נסים

כולל נסים ונפלאות אשר נקרו ויאתיו בארצנו הקדושה. נעתקו מספר שערי ירושלים. גם נקבצו ובאו בו ספורים נוראים מועתקים מכמה וכמה ספרים יקרים. אשר מהם ילמד האדם ללכת בדרך ישרה וליראה ה' הגדול והנורא:

ירושלים, ה'תרס"א

לראות ובא ואמר עוד השמש על הארץ וירדו עוד חמשה מעלות ואמרו ס' שלישי ושלחו לראות אז חזר השמש ואמר להם כבר נתקדו השמים בעבים והתחיל הגשם לירד **מיד עזבו את כוונת הגשם להפוך על כוונת הגאולה וטרם התחילו לכוון כמעט רגע באפתאום רוח סערה מתוך המערה בקול רעש גדול ודחפס לחוץ בכח גדול כרגע אז הבינו כי לא בא העת לפקוד את ישראל ואסור לדחוק את הקץ אך פחד גדול נפל עליהם וארכבות' דא לדא נקשן וילכו ויבואו לירושלי' לשלום ויזרעו בשנה ההיא וימצאו ברכת ה' בכל מעשיהם:**

המעשה הנ"ל מובא מתוך הספה"ק **שערי ירושלים**⁹¹¹, (שער י', מעשה הארץ, דף ס ע"א) לשד"ר ר' משה בן מנחם מנדל רישר⁹¹² ז"ל (ראה כרך ח', עמ' 183-184)

רבי יאודה ב"ר משה ישועה פתיא⁹¹³ זיע"א, זוהר סבא דמשפטים עם פירוש מתוק לנפש⁹¹⁴, דרוש ב' - ללמד סניגוריא על ישראל שבגלות, עמ' צב ע"ב-צה ע"ב

...ועתה מורי ורבותי הנה עיני כל אחינו בית ישראל שבחו"ל הם מקווים ומצפים על אחינו הדורים בארץ הקדושה שיתפללו ויצעקו ויבכו לה' להוציא אותנו מן הגלות המר הזו, ועיני כל אנשי ארץ ישראל הם תלויים על אחינו הדורים בעיה"ק ירושת"ו, והנה עתה זכה אותנו ה' ואנחנו כולנו עומדים פה בירושלים, א"כ עיני כל ישראל היא עלינו. כמו שהיו עיני כל ישראל על אסתר המלכה בימי המן שהי' אומרים אחות לנו בבית המלך, ומאחד שכל ישראל בין בארץ בין בחו"ל הם סומכין על אנשי ירושלים, א"כ בלי ספק שגם הקב"ה והשכינה מסכימין עמנו, וא"כ צריכים אנחנו לחזור בתשובה שלימה **ולהשתדל בבל מאמצי כחנו לשפוך שיחה ולדרוש סליחה בתפלה ובבכיה וצעקה בעדינו ובעד כל ישראל אחינו אולי יחנן ה"א על שארית הפלטה כי נשארנו מעט מהרבה**, ומי יודע שאולי אנחנו דור האחרון שכתב עליו וקיצור ז"ל בשער הגלגולים הקדמה כ"ו ובהקדמה ט"ל דס"ח ע"א בענין זווג השלישי וקיצור דבריו היוצא משם הוא כי בכל לילה ולילה מליכי ימות החול אחרי חצות לילה מזדווגין נשמות יעקב ולאח במרום ומאותו זווג יוצאין עשרה טפין שהם ה"ח וה"ג, ובקדרותא דצפרא חוזרים יעקב ולאח להזדווג פעם שנית ומהזווג ההוא יוצאין תרין טפין. טפה הא' היא כלולה מכל הה"ח וטפה הב' היא כלולה מכל הה"ג, ואלו הב' טפות הכוללים הם מעולים יותר מכל העשרה טפין שיצאו אתר חצות לילה והרי הם י"ב טפות. ודע כי קודם חצות לילה היו נשמות יעקב ולאח מחזה ולמעלה דז"א, כי שם היה מקום הזווג דתפלת ערבית שתיתקן יעקב

⁹¹¹ ורשה, ה'תרכ"ח

הסכמות מאת: רבי **דובעריש מייזלש** זיע"א (רב דק"ק ווארשא); רבי **יוסף שאול הלוי נאטהנזאהן** זיע"א (אבדק"ק לבוב).

⁹¹² ראה הרחבה אודותיו בכרך ח', חכמי אר"י.

⁹¹³ רבי **יהודה ב"ר משה ישועה פתיא** זיע"א - נולד ב' בשבט ה'תרי"ט, בבגדאד. בילדותו, הכניסו אביו ללמוד ב"מדרש בית תלמוד תורה". כשהשלים שם את חוק לימודיו, עבר ללמוד בישיבת "מדרש בית זילכה". בהיותו בן שבע עשרה שנה בלבד, זכה להיסמך לרב ומורה הוראה על ידי רבי **עבדאללה סומך** זיע"א, והיה לאחד מגדולי התורה בבגדאד. כבר בגיל צעיר הוא נמשך, בעיקר, ללמוד קבלה ולכן פנה לראש קהילת בגדד, רבי **יוסף ב"ר אליהו חיים 'הבא"ח'** זיע"א, גדול המקובלים בדורו ללמוד קבלה. עשה "תקוני נפש" לנפטרים ודיבורים, וע"פ הקבלה. כמו"כ בקי בפיתרון חלומות, ורבים השכימו לפתחו, כדי שזה יאציל עליהם מברכותיו. בשנת ה'תרצ"ד עלה לארץ ישראל, והתיישב בירושלים עד יומו האחרון. חיבר את הספה"קים: **מנחת יהודה** - פירוש על קטעים ב: תנ"ך, תלמוד, ספרי קבלה, שיחות עם דיבורים וסדר הוצאת דיבור; **בית לחם יהודה** - פירוש על עץ חיים; **יין הרקח** - פירוש על אידרא רבא ואידרא זוטא (בגדאד, ה'תרס"ח); **מתוק לנפש** - פירוש על סבא דמשפטים; **אפיקי מים** - פירוש עיוני על עץ חיים (מתוך לימוד בחבורה); **עטרת רחל** - פירוש וליקוטי דרושים על פרקי אבות; **כתר צדיק** - פירוש וליקוטי דרושים על חמישה חומשי תורה; **אסיורי התקוה** - ספר תפילות ובקשות על כל צרה שלא תבוא; **חסדי דוד** - בקשות ותפילות שונות; **משלי בבל** - 842 משלים, שהיו שגורים בפי המון העם, עם פירוש וביאור ע"פ הפרד"ס. נפטר בכ"ז באב ה'תש"ב, בירושלים ומנו"כ בנקודה הגבוהה ביותר בחלקה הבבלית בבית הקברות בהר הזיתים.

⁹¹⁴ ירושלים, ה'תרצ"ט

שזמנה עד חצות, ואחר חצות נתארכו ונתפשטו יעקב ולאח בכל קומת ז"א, ולכן רושם היסוד הראשון שהיו ליעקב ולאח קודם חצות לילה לא נתבטל, ונמצא שיש עוד עשרה טפיו אחרים שיצאו מהיסוד שהיה קודם חצות אלא שלא יצאו רק אחר חצות, וכן עד ז"ו יש עוד תרין טפין אחרים היוצאים משם בזמן קדרותא דצפרא והם מעולין מהעשר טפין אחרים שלהם, אמנם אלו י"ב השניים היוצאים מן היסוד דקודם חצות הם גרועים במעלה מ"ב הראשונים, ונמצא כי זווג דאחר חצות לילה הוא כולל כ"ד טפין וכולם הם זווג אחד, (ואח"כ כתב תשלום של זה הדרוש בדכ"ז ע"ב וז"ל):

ונבאר עתה ענין אלו הכ"ד טפות. והוא ענין תולדותם וביאתם בעו"הז הם אחרונים ואלו הם עתידין לבוא בדור אחרון קודם ביאת משיחנו בב"א ולפי שהם עתידין לבוא בגלות זה האחרון לכן נרמז ביאתם בישיעה בפסוק משא דומה אלי קורא משעיר וכו' וכבר נתבאר בזו"ל כי ליל הוא קודם חצות ולילה הוא אחר חצות והם ענין השני כתות דזווג הנז' אשר כולם הם מזווג דאחר חצות אלא ש"ב מהם הם מכללות חצי הראשון של הלילה ועליהם נתנבא ישעיה שהשכינה צועקת מתוך גלותה בשעיר שהוא גלות אדום ואומרת לשי"ת שומר מה מלילה שהם הכת הא' של הי"ב טפות של אחר חצות הנקרא לילה, וכנגד כת האחרת שהם הי"ב טפות של חצי הראשונה של הלילה הנקרא ליל אמר שומר מה מליל. והקב"ה הנקרא שומר משיב לה כמשי"ה אמר שומר אתא בקר הם הנולדים מזווג קדרותא דצפרא שהוא בקר, וכנגד עשרים הנולדים מזווג שלאחר חצות אמר וגם לילה. גם אמר אם תבעיון בעיו, פי' כי להיות כ"ד טפות אלו של הב' כתות הם באים בדרא בתראה לכן צריכים שישתדלו להרבות בתשובה ובשאלות ובתחנונים לפני הקב"ה שיושעם מן הגלות ויגאלם עכ"ל, ודע כי בכל דור ודור נמצאים כ"ד נשמות הנז' שהרי גם בזמן האר"י ז"ל היו נמצאים כתות אלו כמבואר בשה"ג דס"ט ע"א שכתב מהרח"י ז"ל בענין החברים שהכת שלו הם היו מזווג אחר חצות לילה ממש יעוש"ב, ולא כ"ד אחד בלבד נולדים בכל לילה אלא אלפים ורבות כ"ד נולדים בכל לילה כנודע, והם נמצאים בכל מקום ומקום שבעולם. ולכן אמר הקב"ה אתא בקר וגם לילה וכו' כי תמיד הם באים ונמצאים, רק העיקר הוא שצריך שישתדלו לקדם פני יוצרם בתפלה ותחנונים כדי שיע"כ נזכה לגאולה, וזהו אם תבעיון בעיו שובו אתיו, וא"כ מי יודע שאולי אנחנו הדור האחרון שזכר הזוהר והאר"י ז"ל:

כאן מתאר בחירת אנשים שמתאימים לתיקון וההכנות לכך, ואני רק אביא מה שקשור לענייננו... ומה גם שלקמן מסביר שיש בדבר משום 'איסור דחיקת הקץ'

אמנם נראה שאין די בסדר הנז"ל בלבד, אלא צריכין אנו להתבונן עוד אולי יש איזה דבר המונע את גאולתינו ואת פדיון נפשינו, ואם לא נסקל ונסלק גם את הדבר ההוא מדרכנו כל יגיענו יעלה ח"ו בתוהו, ובהיותי מתבונן בענין זה אמרתי אני אל לבי כי אולי בזמן חרבן בית ב' נשבע הקב"ה בעת קצפו וזעמו שלא יגאל את ישראל אלא עד זמן מועד מוגבל, ואם באמת היה ע"ז שבועה א"כ כל צעקתינו ובכיתנו ותפלתנו ותחנוניתנו יעלו ח"ו בתוהו ולא יועילו כלום, שהרי מצינו בענין המרגלים שאמר הכתוב (דברים א) וישמע ה' את קול דבריכם ויקצוף וישבע לאמר אם יראה איש באנשים האלה הדור הרע הזה את הארץ הטובה וכו' ותענו ותאמרו אלי חטאנו לה' אנחנו נעלה ונלחמנו וכו' ויאמר ה' אלי אמור להם לא תעלו ולא תלחמו כי אינני בקרבכם ולא תנגפו וכו' ותשיבו ותבכו לפני ה' ולא שמע ה' בקולכם וכו', הרי אעפ"י שחזרו בתשובה ואמרו חטאנו לה' וגם עלו ונלחמו וישבו ויבכו לפני ה' עכ"ז לא שמע ה' בקולם ולא האזין אלהים כי גזר דין שיש עמו שבועה אינו מתקדש כמ"ש במסכת ר"ה ד"ז והביאו רמב"ן ז"ל בפ' דברים ס"א ע"פ זה יעו"ש, ופירוש אינו מתקדש ר"ל אינו מתקדש בנקל אלא צריך חרטה והתרה להשבועה וכמו שמצינו בענין יכניהו מלך יהודה שהיה גזר דין שיש עמו שבועה כמ"ש (בירמיה כב) חי אני נאם ה' אם יהיה יכניהו בן יהויקים מלך יאודה חותם על יד ימיני כי משם אתקנד, וכתוב (שם) כתבו את האיש הזה ערירי גבר לא יצלח בימיו וכו', וכאשר עשה תשובה נשאל הקב"ה על השבועה כמ"ש בסנהדרין דל"ו (והביאו רש"י בירמיה ס"י כ"ב) ונולד לו זרובבל, ונאמר עליו בסוף חגי ביום ההוא נאם ה' צבאות אקח דרובבל בן שאלתיאל עבדי ושמתיך כחותם כי בך בחרתי נאם ה' צבאות, ולכן נקרא בן שאלתיאל לפי ששאל האל על השבועה.

הרי מבואר שגזר דין שיש עמו שבועה אינו מתקדש אם לא ע"י חרטה והתרה. וא"כ
אולי נשבע הקב"ה שלא לגאול את ישראל אלא עדי זמן הקבוע אצלו, ומה
בצע ותועלת במה שנרבה בתפלה ובתחנונים.

ובספק זה אם נשבע או לא נשבע נסתפק ג"כ הרשב"י ז"ל כנז' בתיקונים דקמ"ג סע"א
וכמו שנעתיק לשונו לקמן בדף צ"ו ע"ב ועוד נסתפק אם תמצא לומר שנשבע האם ירצה
להתחרט על השבועה או לאו, ולכן עשה הרשב"י ז"ל בקשה ותחנונים על הנדר ועל
השבועה ועל החרטה, **מכל זה נראה שגם התנאים היו מסתפקים בזה אם
נשבע ה' על המשך הגלות הזה או לאו.**

ונלע"ד לפשוט ספק זה⁹¹⁵ ממאי דאמרינן במסכת בתרא פרק ה' וז"ל ואמר רבה
בר בר חנה אמר לי ההוא טייעא תא ואחווי לך טורא דסיני אזלי וחזאי ליה עקרי
וקיימי כחמרי חוורתי ושמעתי בת קול שאומרת אוי לי שנשבעתי ועכשיו שנשבעתי מי
מפר לי, כי אתאי לקמייהו דרבנן אמרו לי כל אבא חמרא וכל בר בר סיכסא (כלו' שוטה)
הוה לך למימר מופר לך מופר לך, ורבה בב"ח סבר דילמא משבועתא דמבול קאמר,
ורבנן א"כ אוי לי למה, ע"כ, א"כ שמע מינה תרתי, שמע מינה שנשבע הקב"ה על
המשך זמן הגלות, ושמע מינה שנתחרט הקב"ה על שבועתו⁹¹⁶, ונ"ל שמטעם זה
כשהתפללו רבי חייא ובניו על המשיח כנז' במציעא דפ"ה דאתא אליהו ואדמי להו כדובא
דנורא עאל בינייהו ואטרידנהו, **הוא מט' כדי שלא יבא המשיח ויהיה הקב"ה
ח"ו עובר על השבועה**, והיינו נמי טעמא שלא בא ע"י רב יוסף דילא ראינא, וכמו כן
הארי"י ז"ל שרצה לקבץ כ"ד אנשים מזווג דאחד חצות ולא עלתה בידו כמבואר בשער
הגלגולים הקדמה ט"ל דס"ט ע"ב בענין זווג הה' יעו"ש, יען צריך תחלה להתיר
ית' את שבועתו ואח"כ אם נכמרו רחמיו עלינו יגאלנו גאולת עולם.

ויש להסביר כביכול מדוע רצה הקב"ה שרבב"ח יתיר את נדרו, ויש לומר שאותו הדור
הי' זכאי לכך עם אותם עמודי עולם אריות התורה התנאים והאמוראים הק' ולכן רצה
הקב"ה להתיר את השבועה...

ואילו רבב"ח חשש שהדור לא זכאי כדאיתא במשנה באבות פרק ו' משנה ב'

אמר רבי יהושע בן לוי, בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת
ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא
זנוף, שנאמר נזם זהב באף חזיר אשה יפה וסרת טעם...

וחששו שאולי הקב"ה רצה להחזיר את העולם לתוהו בגלל ביטול תורה.

אזי שיש לומר שהמחלקות בין חכמים ורבב"ח מצינו ג"כ אצל המחלקות הידועה בין
גדולי החסידות בין רבי **מנחם מנדל מרימנוב** ובין רבי **נפתלי מראפשיץ** זיעעכ"א,
ומה נאמר ומה נגיד.

ועוד התחדש לי חידוש נפלא בעניין זה שיש לדייק מדוע רק בהר סיני שמע רבב"ח את
הקול אומר "מי מפר לי" וכי לא יכל השי"ת להשמיע קולו לרבב"ח בבית המדרש...
אלא יש לומר ולדייק ששבועת הגלות נמסרה בהר סיני, ודו"ק.

וכעת נחזור להמשך המאמר הקדוש הזה.

ובזה מצאנו טוב טעם ודעת על מה שהקשינו לעיל דצ"ב ע"ב ד"ה ומאחר שגם אבותינו
וכו' דהשתא ניחא דהתם אעפ"י שהיו עע"ז מ"מ **כאשר מסרם ה' ביד מלכי העמים לא
היה נשבע ה' כמה שנים יהיו משועבדים תחת ידם** ולכן כאשר היו צועקים אל ה' תכף
ומיד היה מתקדש גזר דינם ומתקיים בהם מי כה' אלהינו בכל קראנו אליו, **משא"כ**

⁹¹⁵ דהיינו אם ישנה שבועה על הגלות שאסור לצאת ממנה עד שיבוא משיח בן דוד ויוציא אותנו מגלותנו.

⁹¹⁶ ראה לקמן פירושי לדבר זה על החרטה הנ"ל.

בגלות האחרון הזה שהיה עמו שבועה לכן כל מה שאנחנו צועקים ומתפללים ומתחננים לא נענים עד שיהיה התרה לשבועה.

אכן יש להקשות וכי גרועין אנחנו מיכניה מלך יהודה שנשאל הקב"ה על נדרו והתירו לו כמ"ש לעיל, ואמאי הוא מתאונן ואומר ועכשיו שנשבעתי מי מפר לי, דאמאי לא מפירין לו אותן הב"ד שהתירו לו את שבועת יכניה מלך יהודה, דלהיכא אזלי להו.

ומה שנראה לענ"ד ליישב והוא כי כל גזר דין שיש עמו שבועה, רובם ככולם תהיה אותה השבועה בסתם שאינו מפרש ואומר כי נשבעתי נאם ה' אם יתכפר עון פ"ב בתשובה או בזבח ומנחה וכיוצא בזה, ולפי ששבועת יכניה היתה בסתם וחזר בתשובה בהיותו בבית האסורים בבבל הוטב בעיניו ית' ועשאה פתח להתיר את שבועתו, אמנם אנחנו שבגלות האחרון הזה שגם עליו היתה שבועה כמ"ש הבת הקול ועכשיו שנשבעתי וכי לא היתה שבועה של סתם אלא על תנאי אם לא נשוב בתשובה וכמ"ש בפרשת נצבים והיה כי יבואו עליך וכו' ושבתי עד ה"א ושמעת בקולו וכו' ושב ה"א את שבותך וריחמך ושב וקבצך מכל העמים וכו' אם יהיה נדחך בקצה השמים וכו', וטעם שהיתה על תנאי אם לא נשוב, הטעם הוא לפי שבזמן המרגלים היה כביכול שרוי בכעס גדול ואמר עד אנה ינאצוני העם הזה וכו' אכנו בדבר ואורישנו וכו' וע"י תפלת משה האריך להם עד ארבעים שנה, ולכן אעפ"י שאותו הגזר דין היה בסתם והם חזרו בתשובה ואמרו הננו ועלינו אל המקום אשר אמר ה' כי חטאנו, עכ"ז לא קבל ה' את תשובתם ואמר להם משה למה זה אתם עוברים את פי ה' וכי כמבואר כ"ז בפרשת שלח לך, ויותר מזה הוא מפורש בפרשת דברים סי' א', ואעפ"י שהיו רבים ולא יחיד כיכניה מלך יהודה יחזרו בתשובה לא פנה ה' להם ולא האזין אלהם, כי אין הנשבע מחויב להתחרט על שבועתו מפני שיש פתח לשבועתו, וטעם שלא נתחרט לפי שהיה הקב"ה שרוי בכעס גדול כדאמרן וגם עון דור המרגלים היה נסיון העשירי שניסו אבותינו את הקב"ה במדבר, ולפי שכל נשמות הבעלי תורה שבגלות האחרון הזה הם מגולגלים מדור המדבר כמ"ש בשי"ה הקדמה כי דייט ע"ב חשש כביכול ודאג לבו אולי אעפ"י שנשוב בתשובה לא יתחרט על שבועת הגלות כאשר עשה לנו בהיותנו בדור המדבר ויניח אותנו בגלות עד תשלום הזמן הנודע אליו, משו"ה הבטיחנו ע"י משה סוף פ' נצבים ושבתי עד ה' אלהיך ושמעת בקולו וכו' ושב וקבצך וכו' ולא היתה שבועת סתם כמו שבועת יכניה מלך יהודה, אמנם לפי שבעו"ה שבגלות הזה אנחנו מפוזרים בכל העולם אי אפשר לחזור כולנו ביחד בתשובה שלימה הראויה לקבוץ גלויות ואפי' רובם של ישראל, ואפי' לשמור שתי שבתות כהלכתן אי אפשר, ולכן אעפ"י שמתחרט הקב"ה על שבועתו ואומר אוי לי שנשבעתי וכו' אין הב"ד של מעלה (שהם חג"ת דז"א כמ"ש בתיקונים ואינון תלת אבהן וכו', כי השבועה היתה בשעת החרבן שהיה תכ"ב ופרצוף הנה"י הוא הנשבע באותה שעה) יכולים להתיר את השבועה אם לא שיתעוררו ויתירו תחלה צדיקים התחתונים שבעו"ה את שבועתו, ולא מפני שהב"ד מספקא להו ח"ו אי מאי דמיצר כביכול בצרתם של ישראל כמ"ש בכל צרתם לו צר ואמר אוי לי וכו' אם כדאי אותה צרה להקרא פתח להתרת השבועה או לא, דא"כ הו"ל לפשוט אח"כ ספק זה ממאי דקאמרי רבנן לרבה בב"ח הוה לך למימר מופר לך וכו' הרי גלו רבנן דעתייהו שצרת הקב"ה שפיר מתקרייא פתח לשבועה וא"כ אמאי לא התירו לו אח"כ הב"ד של מעלה ונמשך הגלות עד עכשיו, אלא ודאי לאו מהאי טעמא לא רצו הב"ד להתיר לו עד שיתירו לו הצדיקים שבעו"ה, אלא הוא מטעם אחר והוא מטעם שהתרה זו היא התרה כללית לקבוץ הגלות של כל ישראל הנפוצים בארבע כנפות העולם ואינה התרה פרטית כמו יכניה מלך יהודה, ומאחר שהיא התרה כללית דאגו הב"ד פן באותו המשך הזמן שיהיה בין התרת השבועה לקבוץ הגלויות לא יוכלו ישראל לסבול הצרות הקשות והרעות ההן הבאים בזמן חבלו של משיח ויהיה דור שכולו חייב ויתעצב ה' אל לבו ויעשה התרה גם לשבועת המבול ח"ו משו"ה תלו הב"ד הדבר הזה בהסכמת התחתונים שיהיו הצדיקים שבעו"ה הם מתעוררים להתיר תחלה כדי שאם ח"ו יארע איזה דור פרוץ ויתעצב ה' אל לבו וירצה לעשות התרה למבול בלא ספק לא ניחא להו לתחתונים להתיר לו את השבועה כי מי מהם ירצה שגם הוא ימות במבול, וכמו שמצינו שכן חשב רבה בב"ח כששמע את הבת קול ולא רצה להפר.

ומעתה נבוא לשאול על רבנן שכעסו ורגזו על רבה בב"ח ודברו עמו קשות, דתקשי לרבנן גופייהו דאמאי לא עמדו הם בב"ה המד בצירוף רבה עמהם ואמרו מופר לך מופר לך,

ודוחק לומר מפני שהם היו שרוים בכעס על רבה בב"ח, וגם רבה עצמו היה שרוי בצער על שלא השכיל ללשון אוי דקאמר רחמנא ומשו"ה לא התירו לפי שאין מהראוי להתיר בעת כעסם ורגזם, דאי הכי אמאי לא התירו אח"כ אחרי עבורי הזעם והכעס, אבל נראה דסברי רבנן כי באותה השעה ששמע רבה את הב"ק היתה עת רצון, וכיון שעבר עת הרצון בלא הפרה מי יודע אימתי יהיה עוד עת רצון אחר ומי יוכל לכיון את השעה ההיא כדי להפר.

כלל העולה מן הבת קול שאי אפשר לישראל לצאת מן הגלות קודם הזמן שקבע הקב"ה אם ע"י חדא מתרתי והוא או ע"י שישובו רוב ישראל בתשובה או שיהיו מפירים לכביכול את שבועתו, אבל אם לא השכילו להפר את השבועה מלמטה אין לה התר מלמעלה כלל כדאמרן, וגם כל מה שנצחק לה' מן צער הגלות ונרבה בתפלה ובתחנונים ותעניות וצדקות אין אנחנו מרויחים כ"א להוסיף צער על צער השכינה בלבד כמ"ש בכל צרתם לו צר, ולכן בימים הראשונים כמו גלות מצרים ובזמן השופטים היה ה' עונה להם בעת שוועם אליו לפי שלא היה שם שום שבועה רק הסתרת פנים בלבד אבל בגלות האחרון הזה היה בו שבועה ולפעמים גם הסתרה פנים כפי מצב הדור.

ולפי"ז צ"ל כי מ"ש בזו' והאר"י ז"ל ע"פ שומר מה מלילה וכו' הנזכר בדברינו לעיל כי להיות הכ"ד כיתות אלו באים בדרא בתראה של המשיח הם צריכים להרבות בתשובה ולהרבות בשאלות ותחנונים ותפלות וכו' יעו"ש, צ"ל שיתן המקום ב"ה בלב אותן הכ"ד להבין ולהשכיל להפר ולהתיר גם שבועת הגלות הזה מלמטה כדי שעי"ז יהיה התעוררות למעלה וגם למעלה יפירו ויתירו את השבועה שאל"כ כל יגיעם של אותן הכ"ד יהיה לריק ח"ו כדאמרן.

אבל לדאבון נפשינו לא נמצא בכל אותן ריבוי הציבור שהיינו מתקבצין בב"ה כ"א טו"ב אנשים מן הכ"ד כמ"ש בד"ה וכדי להבחין וכו' אך עכ"ז לא מנענו את עצמינו מכלום ולפעמים עשינו גם את הפרת השבועה.

בהמשך מביא את סדר התיקון שעשו ולאחריו תפלה שתיקן אותו סבא קדישא...

אך הדברים 'דחיקת הקץ' ע"י מעשים הללו לא עלתה בידו מאומה שהשי"ת לא הצליח בידו לקבץ כי אם טו"ב (דהיינו י"ז) איש, וגם אם ינסו בימינו אנו לעשות כדבריו לא נראה שיהיו מאותם הכ"ד, ואם יעשו תיקון זה עלולים אותם בעלי דעות משובשות ע"י הדמיונות שהם תפוסים בהם להביא צרות נוספות על האומה הישראלית, כמו שמצינו שאותם מבעלי הדעות המשובשות חושבים לעצמם שע"י עליה להר הבית תביא את הגאולה, אבל במקום תיקון מוסיפים קלקולים והריגות לרוב בגלל טיפשותם המרובה להפליא שאינם מסתכלים כלל וכלל מה מעשיהם עושים ובנוסף אחרי כל שפיכות דמים מתחילים לרנן כביכול שהינם צדיקים וידיהם לא שפכו דם ומוסיפים טפשות וטמטום ע"י כך שאומרים שיש להלחם נגד הישמעאלים, ובכך רוצים לאבד נפשות יהודים וגויים לרוב רק בשביל דמיונות הנכזבים שלהם.

ועוד שהפליא להסביר שקיימת 'שבועת הגלות' ובוודאי לאותה 'שבועת הגלות' ישנם עוד 'שלושת השבועות' ועוד שיטה של 'שש שבועות' שאומרים לשמורנו להפר את 'שבועת הגלות'.

והנני מקוה לפי הזמן בו התפרסם הספה"ק הזה אם בסמוך לו עשו את התיקון הנ"ל דהיינו שנת ה'תרצ"ט, שהדבר לא ה' בחינת 'דחיקת הקץ', הנסתר לה"א והנגלת לנו ולבנינו עד עולם, ויה"ר שהשי"ת יאיר ענינו בתורתו לעשות רצונו בתמימות ובפשיטות אכ"ר.

משנת ה'ת"ש עד ימינו אנו

רבי צדקה ב"ר משה חוצין⁹¹⁷ זיע"א, מקיץ נרדמים ח"א, עמ' טו-יז

ואל תאמינו שמי שלא מאמין בתורה ובהקב"ה יכול לגאול את הארץ. זאת לא גאולה, אלא טנוף מלשון "לחם מגואל" (מלאכי א' ז) ויגואלו מן הכהונה (עזרא ב', סב). ואמרו רז"ל בני נערים סתירה וסתירת זקנים בנין.

פי' הנערים אלו המנוערים מן המצות ממה נפשך אם אלו חושבים את עצמם שהם יהודים הלא חצר שבנה יהודי בשבת ויו"ט אסור לדור בו שום ישראל, וכן אילנות שנטע, גבינה שגבן, חלב וחמאה וכו' שיצר בשבת אסור ליהודי ליהנות ממנה ולא להסתתר בה, ואין זה תוצרת הארץ אלא מיצרת הארץ ואם כן האין זה סתירה ולא בנין? ואם הם חושבים עצמם לאומה אחרת ורק בשם יהודים יכוננו הלא הנביא אמר נשבע ה' בימינו ובזרוע עוזו אם אתן את דגנך עוד מאכל לאויבך ואם ישתו בני נכר תירושך וכו', וא"כ איפה הבנין ואיפה המאכל? והמושיע לישראל הוא המשיח. ולא רק מי שמגלח זקנו בתער. ולא מניח תפילין, ואשתו לא טובלת א"א להיות משיח. אלא אפי' אם יקום גאון גדול ויאמר אני המושיע ואשיב את שבותכם ויעשה לפנינו אותות ומופתים לא נאמין לו ולא נשמע אליו, ואפילו אם יאמר אני משיח בן דוד והקב"ה שלחני לא נאמין לו עד שיתברר שהקב"ה שלחו,

ואיך נדע? הקב"ה יודע איך לברר לנו. כי כמה וכמה משיחים עמדו לנו ועשו אותות ומופתים והטעו את גדולי עולם שהאמינו בהם. ואחר כך נתבדו. וגעשה על ידם צרות רבות לישראל. וכ"ש בימים האלו שעמדו משיחי השקר שהנס ידועים שהם חופשים, ואין להאמין להם ולא לעזוריהם כי לא על חנם הלך זה אצל זה אלא הוא מינו, ולא עכברא גנבא אלא חורא גנבא, כי אומרים להם לא יהיה עוד חרבן שלישי לירושלים, והלא לא רק ב"פ חרבה ירושלים, אלא הרבה פעמים נחרבה בעונות.

וגם בימי חורבן בית ראשון היו אומרים להם נביאי השקר לא יבא צר ואויב בשערי ירושלים, ואמר להם הנביא ירמיה (כ"א) כה אמר ה' וכו' ונלחמתי אני אתכם ביד נטויה ובזרוע חזקה באף ובחמה ובקצף גדול וכו' ואתן אתכם ביד נבוכדנצר וכו'. וכן גם עכשיו ישנו בידנו העון הזה. ולא האויב נלחם בנו כ"א הקב"ה ומי יכול ח"ו לנצח אותם?

אמרו חכמי המוסר⁹¹⁸ אם יתקבצו עכשיו כל ממלכות האדמה וימסרו לנו כל כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות שבעולם, ויאמרו לנו: נשיב לכם את גליותיכם ותבנו את ירושלים ובית המקדש - לא נסכים להם.

⁹¹⁷ רבי צדקה ב"ר משה חוצין זיע"א - נולד בח' בשבט תרל"ו, בבגדד. דור שישי לרבי צדקה חוצין הראשון זיע"א (בעה"מ של הספה"ק שו"ת צדקה ומשפט). למד בישיבת מדרש בית זלכה אצל רבי יוסף חיים הבבלי 'הבן איש חי' (מתלמידיו המובהקים) ורבי אלישע דנגור זיע"א (ראב"ד בגדד). כמוהל מומחה יצא למרחקים כדי למול ילדי ישראל, ללא שנטל שכר על פעילותו זאת. סירב לקבל משרה רבנית היות שנוהר שלא להשתמש בכתרה של תורה. הקים שיעורי תורה לתלמידים צעירים ושכר עבורם מורים. ייסד שיעורי תורה למבוגרים ולימדם בעצמו. בשנת ה'תרס"ד ביקר לראשונה בארץ, יחד עם רבי יעקב סופר בעל "כף החיים" ועם רבי יחזקאל עזרא רחמים זיע"א, לאחר הביקור חזר לבגדד והמשיך בפעילותו התורנית והציבורית, ובעיקר נלחם באנשי הקהילה בבגדד שביקשו להכניס לימודי חול לתוכנית הלימודים במדרש תלמוד תורה, תקופה ממושכת עמד בודד במערכה ולבסוף הלימודים המשיכו על טהרת הקודש, וכן באותה תקופה נישא לבת דודו רבי אברהם צדקה זיע"א. לאור התגברות השפעתם של כוחות מודרניסטיים על יהדות עיראק, בעיקר בכוח השפעתה של חברת כ"ח (אליאנס) ימ"ש, נאבק מרה נגד החדרת לימודי החול למערכת החינוך, ועקב כך התלוננו עליו המשכילים ימ"ש והביאו למעצרו על ידי המשטרה. קהל רב מיהודי בגדד ליווה אותו אל בית המעצר, ובהם תלמידו, רבי יעקב מוצפי זיע"א, שניצח על המחאה. לאחר הסברים שוחרר ממעצרו, לשמחת היהודים דורשי שלומו. הוא חזר לפעילותו, ובכלל זה להתנגדותו לתהליכי החילון בחינוך היהודי. קונפליקטים קהילתיים אלה תרמו כנראה תרומה מכרעת להחלטתו לעלות לארץ ישראל עם משפחתו וחלק מתלמידיו, כשרבים מיהודי בגדד מלווים אותו אל הגבול ונפרדים ממנו בצער, בשנת ה'תרפ"ו, שכר דירה בירושלים בשנת ה'תרפ"ט הקים בית כנסת בשם "שמש צדקה" שבו התנהלה התפילה על פי מנהגי המקובלים בבגדד ובארץ ישראל. כמו כן ארגן שיעורי תורה לבעלי בתים קשי-יום, ושימש כמוהל. וכן בואו לשמש אותו בין היתר רבי יצחק ניסים ורבי מרדכי אליהו זיע"א. בחצר בית הכנסת שלו זרע חיטה, על מנת לקיים בה את המצוות התלויות בארץ, ובכלל זה לקט, שכחה ופאה. אחדות מדרשותיו נדפסו בין השנים ה'תש"ג-ה'תש"ה. אלה הן שיחות מוסר לקראת ראש השנה, שהודפסו סמוך לזמן נשיאתו תחת הכותרת "מקיץ נרדמים", ולא ראו אור שנית, רובן עוסקות במצב הדור, ויש בהן לשונות תוכחה חריפות. נפטר בערב שבת ראש חודש אדר תשכ"א, הוספד על ידי רבני ירושלים, ומנו"כ בבית הקברות סנהדריה שבירושלים.

אם בית ראשון שנבנה על ידי דוד ושלמה, שהיו הם ודורם צדיקים, ועל פי מאמר הקדוש ברוך הוא נחרב על ידי העוונות – **איך אנחנו נבנה אותו בעוונות, ועל אפיו וחמתו של הקדוש ברוך הוא שנלחם בנו על ידי עוונותינו?** הלא הנביא צוח המה יבנו ואני אהרוס וכו'. ועל הבאים לארץ בלא תורה ומצות כתוב ותקיא הארץ את יושביה. אם כת א' נשתגעה איך ח"ו ישתגעו כלם? ואנחנו שעוד נשאר לנו זיק בתורה ואמונה בנביאינו וברבותנו הקדושים ז"ל, אין לנו תקוה אלא בהקב"ה כי הוא הגואל ככתוב בונה ירושלים ה' נדחי ישראל יכנס. והוא ילחם את מלחמותינו שני ה' איש מלחמה וכו' מקדש ה' כוננו ידיך, הפסוק אומר כי לא בחרבם ירשו ארץ, וכן הנביא אמר הוי היורדים מצרים לעזרה וכו' ואת ה' לא דרשו וכו'. וכתוב אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו. וזה דומה למעשה המן שנפל על המטה שאסתר עליה ואמר לו המלך הגם לכבוש את המלכה עמי בבית אנחנו יושבים בארץ הק' שהוא בית ה' ועושים נגד רצונו ית' ח"ו. הכל תלוי בתשובה ובכח התורה שנא' רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם. ואין לנו חרב אחר אלא רצונו ית'. ויש בתנ"ך הרבה מאד פסוקים כאלה ואין צורך להאריך יותר מזה.

חובה עלינו (ושומה) [לשמור] על יהדותינו, לבאר כל הדברים האלה לכל א' וא' ובעקר לבנינו ולבנותינו ולכל הסרים למשמעתנו, **שלא להתבולל ח"ו בין החפשים האלו ולא ללמוד ממעשיהם, ואסור להתחתן עמהם. אם התורה צותה שלא להתחתן בגוים שלא יסיר את בנך מאחרי. אעפ"י שקשה ללמוד מהם. וכ"ש עם אלו החפשים שקוראים את עצמם יהודים ואפשר ללמוד מהם בנקל.**

ראוי שנרחיב עוד מאמרותיו הקדושות והטהורות, של האי סבא קדישא, מקיץ נרדמים, עמ' ה'

ושתי הערלה ויתרה על כתר המלוכה ועל חייה ולא הסכימה לגזירת המלך אחשוורוש להראות השרים והעמים את יפיה, ואיך בת ישראל, אשר נאמר עליה כל כבודה בת מלך פנימה, מראה את יפיה לאחרים. ועוד, ושתי רק פעם אחת לא הסכימה, **ואיך בנות ציון היקרות הולכות פרוצות בימים ובלילות. ועוד, ושתי בבית המלכות ולא בחוץ, והגברות שלנו בשווקים וברחובות.** ועוד, ושתי היתה אנוסה בגזירת מלך ובכל זאת בחרה במוות מן החיים ובלבד שלא להראות נבלותה לעיני העמים, **ואיך גברותינו ובנותינו וכלותינו מראות את נבלותן לעיני העמים ברצון טוב ובנפש חפצה, ובתוך ארצנו הקדושה?**

מקיץ נרדמים, עמ' ה'-ו'

ואם תתעקש לומר שעל ושתי נגזר עליה להביאה ערומה? נאמר לך כי לפחות כמו בעיר היהודים הידועה, שהנשים הולכות לשחות בים רק בסמרטוט זרת ארכה וזרת רחבה. אני ראיתי בתל אביב אשה הולכת ככה כדי לשחות בים, אבל לא ידעתי אם היא יהודיה או ערביה, או לעינים שכך רואות. **אם ערבי פרא יאמר לנו 'אנו לא נסכים שהיהודים יבואו לארצותינו ויקלקלו את בנינו ובנותינו', האם לא נתמלא בוש וכלימה?! וכן מה נענה ומה נאמר כשנעמוד אח"כ בדין לפני הקב"ה ויאמר לנו: 'איך מהעברי היחף הזה נתבישתם וממני לא נתבישתם, שהסכמתם לראות את נשותיכם ובנותיכם ללכת פרוצות לעיני העמים.**

אם נדבר עם הנשים האירופיות החופשיות אשר הביאו לנו המנהגים המכוערים האלה מארץ נכרייה שלא ראו בהוריהם דרך הצניעות, יתפלאו

⁹¹⁸ בעל הקול יפה, רבי יהונתן אייבשיץ מפראג, רבי חיים ב"ר יעקב פאלאג'י זיע"א, רבי שמואל אריפול וכן הפוסקים שעמדו אחריהם והביאום להלכה

עלינו ויאמרו האם אתם רוצים שאנו נתכסה כמו הערביים, זה מעשה גוים, **והאופנה שלנו היא צלם יהודי (כמו שהגויים בימי החרבן היו או על ע"ז של יהודים, זה צלם יהודי)**⁹¹⁹, אבל אנחנו בני עדות המזרח המסורת שלנו קיימת עד עתה, וכמו שהלכו אמותינו, כך נשותינו צריכות ללכת, ככתוב 'שמע בני מוסר אביך ואל תיטוש תורת אמך' במקום שנלמד ק"ו מהערבים, שכל אדם דן מעצמו, איך נלמוד גזרה שוה להשוות את עצמנו **לאלה החלוצות הפרוצות**, ואין אדם דן גזרה שוה אא"כ קבלה מרבו, והתורה אמרה שאל אביך ויגדך זקניך וכו', **זהו גלוי עריות המצוי בינינו**.

ושמא תאמרו שדעתו לגבי הבורקה⁹²⁰ היא דעת מיעוט הרי כבר מצינו בדברי קדשו של רבי **יהונתן אייבשיץ מפראג** זיע"א, יערות דבש, חלק שני, דרוש ט

ולהבין מה ענין זה דנקרוהו לעינים דלא לתגור בקריבתה, לכאורה הוא דבר זר ותמוה, וכבר דרשתי בזה פעם אחרת, וצריך להאי ענין כעת, והענין, בעו"ה כל צרות וגירוי יצר הרע בעריות הוא הסתכלות, ואמרו [ירושלמי ברכות פ"א ה"ה] עינא וליבא תרין סרסורים, ועל ידי עין בא אדם לעבירות הרבה, ולכך צעק איוב [איוב לא א] ברית כרתי לעיני, **ועל ידי הסתכלות בא אדם לכל עבירות**, ולכך במות אדם ומלאך המות מקטרג על איש הוא מלא עינים בראיות רבות וכדומה [עין ע"ז כ ע"ב], **ובאמת נשי ישראל כשרות, וכשהולכות בשוק הן הולכות צנועות בכסוי כל בשר, ואפילו פנים מכסים במדינות המזרח, וכן נאות לבנות ישראל שתלך מעוטפת רק בפנים מגולות, ולא כל פנים, למען לא יכשלו בני אדם**, אבל בבית היה מדרג בנות ישראל להלך בגלוי בשר קצת ואינם צנועות בלבושים, וזה היה למכשול ולפוקה בעיני זכרים הבאים, ומי הבאים דשכיחי, הם הקרובים הבאים שם, ויש להם היכרות ודש בהן, כי עם אחרים בנות ישראל צנועות ומה להם ולו, רק הקרובים רגילים בבית, בהם בעו"ה אבן נגף, כאשר יראו הקרובים האשה דמיגס גייס בהו בגלוי בשר, ובאים בעו"ה לעבירות הרבה וגירוי יצר הרע, אמנם אמרו חז"ל [ב"ק פב ע"א] עזרא דהיה ראש לכנסת הגדולה תיקן דאשה חוגרת אף בבית בסינר מפני צניעות, ולא דוקא סינר, רק כל מקום דיש לחוש לגילוי בשר ופריצות, תיקן שאף בבית תלך מכוסה והעלם מעין הרואה, ובזה יש כאן גדר לבל ימצא יצר הרע מקום לגרות:

מקיץ נרדמים, עמ' ו'-ז'

שפיכות דמים הנמצא אצלנו הוא זה שלמדו בנות עדותינו **מהמנהגים המכוערים שהביאו האירופים מארץ נכריה להשחית את זרעם בידים**, כי רוצים להמעיט את המין ולהכרית את זרע ישראל כמו מלאכי חבלה, ומתחלקים כתות כתות... **ורתת וחלחלה אוחזת לכל מי שרואה אותם. שבכל העדות נתפשט החולי המדבק הזה**.

⁹¹⁹ ויש לומר כאן שזוהי דרכם של בעלי הדעות המשובשות... כידוע.

⁹²⁰ **בוֹרְקָה** (בערבית: بَرْقَة; בתעתיק מדויק לעברית: בֶּרְקָע) הוא הלבוש המסורתי של נשים במספר מדינות איסלאמיות ומס' חסידויות.

לכן כל איש ואשה שזיק היהדות לא כבה מלבם, אם נכשלו ח"ו, בעון זה צריכים תיכף ומיד להכין תשובה חזקה והרגעה לאלו המליונים העשוקים, שצועקים יומם ולילה ואין להם מנחם, וכל אדם חייב להשפיע על בניו ועל בני משפחתו ועל כל הסרים למשמעתו. כי בעוונות נתפשטה המחלה המדבקת הזאת בכל העדות אפי' בין התמימים ויראי ה', ובעלי תורה, ובעיקר בין העשירים. וחייבים להסביר להם היטב, גודל העון החמור הזה, כדי שלא יאמרו בניהם מחר שהפרושים התירו את הדבר ומצוה לעשות ככה. ולא די להסביר לבניהם ולבנותיהם. רק פעם אחת אלא, יום ולילה לא ישובותו, ולפחות פעם אחת בחדש כל ימיו, שלא יתמוטט ח"ו כל העולם בעון זה החמור מאד.

בתורה נצטוינו על עמון ומואב שאפי' שהם מצירים לישראל אסור להתגרות בם מלחמה מפני שתי פרידות טובות: ממואב יצאה רות המואביה, שממנה יצא דוד הע"ה, ומעמון יצאה נעמה העמונית.

וכן משה רבנו ע"ה לא רצה להרוג את המצרי אפילו שנתחייב מיתה, עד שנתיעץ עם המלאכים ונתברר לו שלא יצא ממנו שום א' שיהיה יהודי, עד סוף העולם.

ואיך יהודי הורג רבבות יהודים על לא חמס בכפס, ומי יודע כמה וכמה אנשים טובים ורבנים וחכמים היו יוצאים מהזרע הזה הנשפך על הארץ. כל הדמים הנשפכים בעולם, אם ממלכה בממלכה או משפחה במשפחה או איש באחיו כל אלה יש להם טעמים שונים, מתוך קנאה, או שנאה, או איזה ריוח. לא כן זה המשחית זרעו שהוא הורג את שאר בשרו בשאט נפש מבלי שום קנאה או שנאה. כי מתנה היא שלוחה לו מאת עושהו, יוצרו, בוראו ומאצילו, והוא ח"ו בועט בה.

את החכמים הזקנים הנעדרים מאתנו אשר באו לעולם ועשו רצון קוניהם. מספידים הרבנים, ואלה הנקטפים בדמי חייהם ולא הניחום הוריהם אפילו לצאת לאויר העולם להשלים את חקם ולעשות רצון קוניהם, והם נשחיתים בכל יום ובכל שעה, מדוע לא מספידים אותם הרבנים שלנו? ומי יודע כמה רבנים, כמה חסידים, כמה צדיקים היו ראויים לצאת מהם. **ומלבד זה מאחרים הגאולה במעשים אלה, כי אמרו בגמרא (יבמות ס"ג) אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף.** ובכן כמה מתאחר המשיח על ידי זה, איך אבדה האמונה ונכרתה מפינו. על אלה אני בוכיה. **וכל זה נגרם ע"י שמחנכים את בנינו ובנותינו בבתי ספר של החפשים בלי חנוך תורה ויראת ה'.** וא"כ מה יעשה הבן ולא יחטא? **ודבר זה ממש שורף נפש בניו ובנותיו.** וזה יותר מהשורף בניו למולך. כי שם שורף רק הגוף. אבל נפש הבן והבת יש לה חלק לעוה"ב. כי הבן לא חטא. אבל בחנוך החפשי מקלקלים ומשחיתים את הבנים והבנות ואת זרעם אחריהם עד סוף כל הדורות. **זהו עון הנותן זרעו למולך שיש בינינו.**

מזמן רב הוקשה לי קושיא גדולה על אלו המחונכים בחכמות זרות כגון **הפילוסופים. הפרופיסורים וכו' היהודים שהם חכמים גדולים בכל חכמה ומדע.** ורוב החכמות המתחדשות בעולם המה ע"י היהודים. ומדוע חכמת התורה שלנו רחוקה מלבם ומזניחים אותה לגמרי? הלא כתוב בה מחכימת פתי, ולא יערכנה זהב וכו' ומדוע נזנחה מפיהם? ואם בקטנותם נתחנכו רק בחכמות זרות, הלא כשגדלו הוסיפו חכמה, ומדוע לא בקרו בדרכם את ספרי התורה, ואז היו מכירים מאיפה מוצאם? והלא אברהם אבינו ע"ה הכיר את בוראו ותורתו מדעתו וחכמתו בלי מנהיג ובלי תורה, ואדרבא הוריו היו כומרים לע"ז, ועם כל זה כתוב בתורה וישמור משמרת מצותי חקותי ותורותי, וכתוב למען אשר יצוה את בניו ואת אחרייו, **ומדוע אלו כ"כ נאמנים ומסורים למולדת ולמנהיגיה' ורק לבורא עולם ולמנהיגי התורה הם מתנכרים והם רחוקים מהתפלה ותפילין ושמירת שבת וטבילת נדה וכיוצא,**

וכל הגדול מחברו יצרו גדול ממנו. וכן עורכי העתונים של החפשים שבא"י הכותבים מאמרים בעתונות והם בקיאים בכל ההיסטוריה ושאר החכמות ובספרי דברי ימי העמים ומלחמותיהם, וגם הם בקיאים בדעות העמים כמו שהיו מפרסמים קטעים מהקוראן בימי הפרעות של הערבים ומוכיחים אותם על פניהם ואומר להם כך כתוב בפרק פלוני מהקוראן, וכך כתוב בקטע פלוני, ולמה אתם מזיקים את היהודים? ומדוע אינם נזכרים לפתוח את ספר תורת אלקינו ולהוכיח פתאיהם לאלו החפשים ולומר להם **אחינו אחינו אנשי גאולתנו, שבאתם כאן כדי לגאול את הארץ, כך כתוב בתורה לא תלכו בחקות הגוים לחלל שבתות וי"ט לאכול נבלות וטרפות בשר גמלים וארנבים וכיוצא, והיא לא תצלח לגאולת הארץ ככתוב ותקיא הארץ אתכם כאשר קאה את הגוי וכו' וכתוב ולא תטמאו את הארץ/ בלא טבילת נדה, ולזרוע ולנטוע בשבתות וי"ט דכי ותטמא הארץ ואפקוד עונה עליה וכו'.**

מקיץ נרדמים, עמ' יג

..וגם הוריהם לא הכירו בטבילת הנדה, לכן נחשבים פגומים **קרוב לממזרים**..

מקיץ נרדמים, עמ' יד

המודים אתם שיש בורא עולם ושהוא נתן לנו את התורה? אוי כן מודים הם, וכשנשאל אותם למה אינם מניחים תפילין ולא שומרים תו"מ, אין בפיהם מענה, וגם הם בעצמם תמיהים, כי אין מקום בלבם לתפוש דבר זה והתורה רחוקה מהם, וכן הם מוקירים את שומרי התורה והגאונים, **ובכל זמן עושים חגיגה להרמב"ם, ואף דבר אחד ממה שכתב בספרו אינם מקימים**, וגם לעתים קרובות הם מפרסמים בעתונות ספורים ודברי שבח על הגאונים שהלכו לבית עולמם, ולפעמים גם על אלה שעודם בחיים...

מקיץ נרדמים, עמ' יד-טו

ורק דבר א' נשאר להם, והוא, בשם יהודים יכוננו⁹²¹, כל אלה באו מארצות אירופה, אבל אנחנו המזרחיים שומרי מסורת, ואפי' הגוים שבארצות האלה יש להם דת, וזכנו הקב"ה לבוא לא"י, מקום שאפילו משה ואהרן לא זכו בו, ולא הגלנו ועשנו כאותם גויי הארצות, ולא גורלנו כגורלם, **לא צריכים אנו ללמוד ממעשיהם המתועבים**... מדוע אנו המזרחיים נוהרים אחריהם ולמדים מקלקלתם, הלא אנו מסורת אבותינו קיימת עדיין בידינו וכתוב בתורה "שאל אביך ויגידך זקנך ויאמרו לך", **ואין אנו ממזרים ופגומים ח"ו**, כי אמותינו טבלו בנו, וכתוב ואל תטוש תורת אמך, כדי שיהיו גם בנינו טהורים וחיים בתורה כמו שנא' כי הוא חייך וכו', **וכתוב, למען תחיה אתה וזרעך.**

מקיץ נרדמים, עמ' לג-לד

עכשיו אנו רואים שהגיהנם הועתקה לעוה"ז, **כי בכל יום אנו שומעים מה שמתרחש בעולם איזה מין יסורים יותר מיסורי גיהנם שהיו אבותינו מספרים לנו עליהם, ובפרט על אחינו היהודים שמענים אותם בכל**

⁹²¹ אבל רק יכוננו, ולא באמת מתנהגים כיהודי, שכופר בע"ז... וגם זה דבר גדול שרק זכו לכינוי, אך לא די בכך ובסופו של דבר אף דבר זה יאבדו, וכן אם עוד יכוננו לא יועיל להם מכיוון שגם אלו שהיו מכוונים בשמות יהודים אותו צורר מגרמניה רדף גם אותם...

מיני ענויים ובאכזריות רבה אשר תצלנה אזנים משמוע, והפסוק
אומ' אל תהיו כסוס כפרד וכו'.

הרב רי"ח טוב ז"ל הביא משל על זה והוא: קצב א' לקח בהמות לבית המטבחים לשחטן, והבהמות אפי' שהן רואות את הטבח והסכינים והמשחזות בחגורתו אשר במתניו, לא מרגישות שהולכות להשחט ומשחכות **זו עם זו וגוזלות ואוכלות**. הגיעו לבית המטבחים ורואות את האנקליות והחבלים שתלויות בהם בהמות ומחתכים את בשרן, ועם כל זה הן בשלהן, זו מרקדת, וזו מעלה גרה ואוכלת. השכיבו אותן לארץ ושחטו מהן. והנשארות בשלהן, רק, כל אחת ואחת עד שתגיע הסכין לעור צוארה, אז מרגישה ומתחילה לפרפר.

כן אנחנו, זה יותר משלש שנים שהתחיל העולם להתמוטט,
וההתחלה היתה בנו היהודים ונתפשטה על כל העולם, ויום יום אנו שומעים על הטבח ההמוני ובאכזריות רבה באחינו היהודים ע"י צורניו שהחליטו להשמיד, להרוג ולאבד ח"ו את כל היהודים כשה לטבח יובל שה פזורה ישראל, ועכ"ז אין אנו מרגישים, **וכל אחד שלא הגיעה הסכין עד צוארו עוסק בשלו, זה ברקודים, זה בחלול שבת, זה במאכלות אסורות וכיוצא**⁹²². והפסוק אומר 'אל תהיו כסוס כפרד', והלואי שהיינו כבהמה שאינה מרגישה בצער חברתה, אבל טבע האדם, אם רואה חברו מפרפר ומצטער מרגיש כאלו הוא בעצמו מפרפר ומצטער, וכ"ש אם גורלו לא יותר טוב מזה המפרפר, שגם עליו יעבור כוס התרעלה והסכנה קרובה אליו, והאויב כבר בקר אצלו כמה פעמים וחטף שה מהעדר, והנשארים הרה נסו, עכ"ז 'אין הבין', והיה כזה יום מחר. ולקרוב אליך. והבהמה לפחות פרפרה עד שהגיעה הסכין לגופה, ואנחנו עם היהודים, ייאכל חצי בשרו, **כי יותר ממחצית היהודים, אחינו בשרנו, הנם תחת צפרני החיות הטורפות, ואין אנחנו מרגישים**. נמצא שאנחנו לא כבהמה אלא נמשל כבהמות נדמו, מלשון דומם, דהיינו שנהיינו דומם כבהמה המצוירת על הניר שאין בה רוח חיים, ואם תחתוך אותה לחתיכות אינה מרגישה.

מקיץ נרדמים עמ' נא-נב

בימים האלה נתקיים בעונות, מה שאמרו רז"ל בעקבות משיחא וכו' ויראי חטא ימאסו. **כי בחורה שהגיעה לפרקה, אם מציעים לה בחור טוב, מיוחס, יפה תואר ובעל תורה ויראת שמים, היא מסרבת להתחתן אתו, ואפי' אם יעברו קרוב לחצי ימיה.**

וכמציעים לה איש חפשי גמור והיחוס שלו הוא ממשפחת כספים, שמקבל משכורת שמנה של ארבעים לירה לחדש⁹²³, אז תיכף ומיד היא מסכימה, ומתנפלת על המציאה הזאת, כלה שענייה יפות שנתנה עיניה בממון, אין צורך לבדוק עוד ולדאוג על שמירת שבת, וטבילת נדה, ומאכלות אסורות וכו', כי ארבעים יכנו ולא יוסיף אביה לבדוק, פן יוסיף ואז יברח מהם. ומאחר שמקבל ארבעים לירה נתרפאו כל המומין, כי הכסף מטהר, **וההורים של הכלה אשר יגעו בה מקטנותה בצער גידול בנים ובכמה מיני מחלות עד שגדלה, הקימו בת לע"ז ומסרוה בחפץ לב למולך לשרוף את נשמת הבת היא וזרעה עד סוף כל הדורות.**

⁹²² דהיינו שהאשמה על חשואה היא נובעת מהחוסר אכפתיות שהיא נובעת מחיי החילונית כפי שביארו אחריו כ"ק האדמו"ר מסאטמר, רבי **יואל טייטלבוים** זיע"א, ויואל משה, בהקדמה; כ"ק האדמו"ר מצאנז-קלויזנברג, רבי **יקותיאל יהודה הלברשטאם** זיע"א, הדרך נלך בה (בני-ברק ה'תשמ"ג), עמ' ט"ו-ט"ז; **דעת ורה בעניינים הנוגעים ליהדות החרדית** (ניו-יורק, ה'תש"כ), עמ' 6-7.

⁹²³ סכום עתק לימיהם

מקיץ נרדמים חלק ב', עמ' כח⁹²⁴

...מתכננים תכניות וחושבים כאילו כל העולם נמסר בידם... כי מי יוכל ליקח
ארצו מידו בלא רצונו ועל אפו וחמתו שבוערת בעוונות?!

מקיץ נרדמים חלק ב', עמ' לא-לב

...אנחנו יודעים בבירור **שקמה כת אחת בלא תורה ויראה**, בלא תפילין
ותפילה, בלא טבילת נידה ובלא הכשר דבר הצריך הכשר מן התורה, ואנחנו
נוהרים אחריהם ובכל יום ויום, מתאספים עמהם ומתייעצים עמהם איך
לנהל את עם ישראל... **וכבר הביא עלינו⁹²⁵ כל מיני ייסורין כדי
לעוררנו בתשובה, ועדיין הרבה שמים מבטחם בהם...**

מקיץ נרדמים חלק ב', עמ' לג

...עלינו להציל עצמנו מהערבות, לצאת כנגדם כדי שלא נילכד בשחיתותם...
ולא נסתפק בשתיקה, אלא בהמחאה ובהפגנה, בהתראה ובהעדאה, כדי
שיקוים בנו הפסוק שכתוב 'ואתה את נפשך הצלת'...

מקיץ נרדמים חלק ב', עמ' לג

...צריך להיזהר שלא להתערב עמהם ולא להתחתן בהם...

מקיץ נרדמים חלק ב', עמ' לו

...מה לנו ולהם, וממה יש להתקנאות, הלא פסוק בהדיא 'אל יקנא לבך
בחטאים, כי אם ביראת ה' כל היום'... איך אפשר להתקנאות מהם בכדי
לאבד את העולם הבא" ... איזו שנאה יש לנו אתם, אדרבא, הלא אחינו הם,
ומוסרים את נפשם עלינו, וזהירים וזריזים באהבת רעים...

⁹²⁴ ירושלים, ה'תש"ד
⁹²⁵ השי"ת

רבי צדקה חוצין, רבי יעקב ב"ר עזרא מוצפי⁹²⁶, כ"ק האדמו"ר מסטרופקוב, רבי יחזקאל שרגא הלברשטאם⁹²⁷, רבי יוסף סוסו הכהן⁹²⁸ זיעועכ"א

הודעה ואזהרה

מותן דברי האדמו"ר הצדיק

רבי ישראל אבוחצירה זיע"א (בבא סאלי)

הנני מצטרף בזה אל כבוד הרבנים הגאונים הגדולים של העדה החרדית הספרדית בעיר הקודש ירושלים ת"ז ומצטרף דעתי אל דעתם דעת תורה שפסקו **שאסור להשתתף בבחירות אשר זה נגד תורתנו הקדושה** ויתברכו אחינו בני החרדים לדבר ד' אשר ממשיכים ללכת בדרך אבותינו הקדושים

נאם ישראל אבוחצירה (בבא סאלי)

קריאה קדושה

מותן דברי כבוד קדושת הגאון המקובל האלקי

רבי חיים סינאוני זיע"א

נאון אב בית הדין שריים בתימן

בענין הבחירות לעיריות מגלים אנו דעתנו דעת תורה **שאסור חמור וזמור** על כל איש ואשה וקטן וגדול להשתתף בבחירות אלו כמו שגילו דעתם כבר גדולי וצדיקי הדור ספרדים ואשכנזים בעבר ובהווה אסור לשלוח לשם שליחים שלוחו של אדם כמותו, וכדאי הוא הזכות של **התבדלות מהרשעים** להגן עליו להינצל מכל רעות. ולא ישלטו בנו הרשעים.

ולא ירעו בכל הר מדשי נזכה לראות כבוד מלכות שמים, ובגידוע הרשעים, וסלאת האר דעת את הר נמים לים ספסים, בביאת משיח ר' הולך המים בב"א

חיים יחיא סינאוני

פסק דין תורה

אודות הבחירות לרשויות מקומיות בארץ ישראל, הננו מגלים דעתנו דעת תורתנו הקדושה, **שאסור גמור** הן לאיש והן לאשה להשתתף בבחירות אלה

אשר **הרבה עבירות ואיסורי תורה כרוכים בזה** וכבר הדבר נאסר מהגאונים הקדמונים ורק באנו להזכירם

וכדאי הוא זכות **התבדלות מהמינים, הכופרים והצבועים ולא להתערב עם המורדים בתוה"ק** שננצל מכל נזירות קשות ורעות.

וכן צריכים להיזהר ולהישמר שח"ו להיגרר אחר פיתויים של הצלות מדומות

ובפרט שעצם בחירות אלה איסור חמור ואין בכח לבטלם יהיו מי שיהיו והשומע לנו תבא עליו ברכת טוב.

יהי רצון שבזכות התבדלות מהרשעים, מינים וצבועים למיניהם נזכה להינצל מכל נזירות קשות ורעות ולא ישלטו בנו הרשעים ונזכה לראות בהתגלות כבוד שמים בביאת הנאצל צדק במהרה בימינו אמן ועל זה באנו על החתום בעיה"ק ירושלים תובב"א

צדקה משה חוצין (יצ"ו)
יחזקאל שרגא הלברשטאם
יעקב עזרא מצפי
סוסו יוסף הכהן

0573-1000-84
מחיר כרטיס תשלום 84-1000-0573
מחיר כרטיס תשלום 84-1000-0573

רבי צדקה חוצין, רבי יעקב ב"ר עזרא מוצפי, רבי יוסף סוסו הכהן זיעועכ"א

על דבר הבחירות לשלטונות בארץ ישראל, **החלטנו כדת של תורה להכריז ברבים ולפרסם דעת תורה כי לפי הדין אסור לכל בר ישראל אשר רגלי אבותיו עמדו על הר סיני שישתתף חלילה בבחירות לכנסת המינים** ואין שום כח בעולם אשר יתיר באיזה אופן שהוא תוקף האיסור הנורא הזה. כל הנוטל חלק בבחירות אלה פורץ גדר הוא והרי זה כמורה בחוקי המדינה שהם כנגד חוקי התורה ונותן כח להסטרא אחרא ומנאצים שם הוי"ה ית"ש.

אין לנו אלא התבדלות מהמינים והכופרים, ולא להתערב עם זרם המורדים בתוה"ק. הירא את דבר ה', יזהר שלא יתפתה ע"י מישוהו, ויזהיר את נפשות ביתו שלא ילכדו באיסור נורא זה. וכבר אמרנו ואמרנו כל ממשלה שיש בה אפילו חופשי אחד אסור

⁹²⁶ רבי יעקב ב"ר עזרא מוצפי זיע"א - נולד בשנת ה'תר"ס, בבגדד. את רוב חינוכו קיבל מידי סבו רבי משה מוצפי ובהמשך החל ללמוד ב"מדרש בית תלמוד תורה" לצד רבי **סלמאן מוצפי**. בבגרותו עבר ללמוד בשיבת "מדרש בית זלכה", שם למד תורה מפיהם של רבי **אפרים הכהן**, רבי **שמעון אגסי** ורבי **צדקה חוצין** זיעועכ"א.

לאחר שחותנו רבי **ששון דנגור** זיע"א הקים את ישיבת "דורשי תורה", החל ללמוד שם לצד רבי **סלמן חוגי עבודי** זיע"א. בשנת ה'ת"ש, בזמן מלחמת העולם השנייה, כאשר החלו פרעות הפירוהד ביהודי עיראק פתח את שערי מדרש בית זלכה כדי לאכסן בו את היהודים הרבים שגורשו מבתיהם. אף גייס למענם תרומות מעשירי הקהילה.

בשנת ה'תשי"א עלה לישראל והתיישב בירושלים, זאת לאחר ביקור בן חודש בארץ אצל רבו **חכם צדקה חוצין** זיע"א. לאחר עלייתו קבע את מקום לימודו ותפילתו בבית הכנסת "שמש צדקה", שם כיהן כשליח ציבור וכראש ישיבה למעלה משלושים שנה. כמו כן, הקים וכיהן כראב"ד של העדה החרדית הספרדית בירושלים עד יומו האחרון. בין יתר פעילותיו פעל נגד הציונות ואף אסר על השתתפות בבחירות לכנסת ישראל וקרא להשתתף בהפגנות של נטורי קרתא. נפטר ב"ג בסיוון ה'תשמ"ו, מנו"כ בחלקת הבבלים בהר הזיתים.

⁹²⁷ ראה הרחבה אודותיו כרך ד 'חסידות צאנז'

⁹²⁸ ראה הרחבה אודותיו לעיל 'חכמי טוניס'

להשתתף בבחירות שלה כמו שאמר הפסוק את תשת ידך עם רשע, והיא אחת מתרי"ג מצוות. ה' ישמרנו מלכד ונראה בהקמת שכינתא מעפרא בביאת רוח אפינו משיח ה' אמן.

עה"ח רבי צדקה חוצין עה"ח רבי יעקב מוצפי עה"ח רבי יוסף סוסו הכהן

כרוז⁹²⁹ מאת הרבנים רבי צדקה חוצין, רבי יעקב מוצפי, רבי נסים עזרא ב"ר סילמאן כדורי חזן⁹³⁰ ורבי אליהו מ. מערבי⁹³¹ זיעועכ"א, לפני חגיגות ה' באייר

לאחינו בני ישראל החרדים לדבר ד' ותורתו בארצנו הקדושה. כפי ששמענו מתכוננים הכופרים והפריצים למיניהם להכריז את יום שני פרשת אח"ק [אחרי מות-קדושים] ליום של הוללות וסכלות, ריקודים טמאים ופריצות, תערובת אנשים ונשים, כעצת בלעם הרשע.

לכן הננו הח"מ [החתומים מטה] גוזרים בכח תורתנו הקדושה שאסור לאף איש ואשה, תינוק ותינוקת, גדול וקטן להשתתף ולקחת חבל בהלולא וחינגא שלהם, אפילו רק בהסתכלות ארעית, ולא לשנות בנוסח התפילה, ולא להוסיף ח"ו פסוקי שמחה.

ואדרבה חוב מוטל על כל אחד ואחד להרבות בתחנונים להקב"ה שיוציאנו מהגלות המר והנמהר הזה "גלות הערב רב" אשר קשה מכל הגליות, כמובא בזוהר הק' בהרבה מקומות ובהראשונים ובהאחרונים זיע"א וישלח לנו גואלינו האמיתי משיח צדקנו ויגאלנו גאולה שלמה בבי"א.

⁹²⁹ מובא מתוך הספה"ק משכנות הרועים, חלק ג' עמ' א' תיז' א' תיח', להרה"ח אהרון רוזנברג שליט"א (ניו יורק, התשד"מ), וע"ע אודותיו בספה"ק "ארי עלה מבבל" שכתב תלמידו רבי אהרן שלום נעימי זיע"א; וע"ע הסכמתו של רבי מרדכי אליהו זיע"א, שכתב "מעשיו הם יהיו מורה דרך לצעירי הצאן"!!

⁹³⁰ רבי נסים עזרא ב"ר סילמאן כדורי חזן זיע"א – נולד בשנת ה'תרנ"א, בבגדד. נישא לרבנית רג'ינה זתע"א, נולדו להם ארבעה ילדים. לאחר פטירתה בטרם עת של אשתו נישא בשנית לרבנית תפחה. בצעירותו החל את לימודיו בישיבת "חכם יצחק", שבראשה עמד רבי יצחק ששון זיע"א. בישיבה זו למדו גם רבי שמעון אגסי, רבי דוד סופר ורבי יחזקאל עזרא אליה זיעועכ"א. הם היו מבוגרים ממנו והוא למד מהם ואתם. יצק מים על ידיו של רבי שלמה לניאדו זיע"א. עם מעבר הישיבה החל ללמוד בישיבת "מאיר אליהו", שם החזיק במפתח חדר הספרים ושם "התבודד והסתגר בארבע אמות של הלכה מסובב בחומה של ספרים" (מופיע בהקדמת המוציא לאור של ספרו "מעשה נסים" וכך גם העיד המחבר על עצמו בתשובה בספרו זה, סימן ט"ז), שם התעמק בתלמוד ומפרשיו ובמיוחד בספרי הפוסקים ושו"ת והיה בקיא מאוד בהם. התפרסם כאחד מגדולי הרבנים ומורי ההוראה בתקופתו. רבים שיחרו לפיתחו כדי לשמוע ממנו דבר הלכה וכדי לקבל תשובות לשאלותיהם בנושאי הלכה. הרב נסים כדורי חזן עסק יום יום בכתבי האר"י ובתורת הנסתר. התמיד בלימודיו עד יומו האחרון. השאיר אחריו הגהות והערות על ספרי הקבלה, אותם למד, והן התפרסמו לאחר מותו. בשנת ה'תשי"א עלה לישראל וגר בירושלים בשכונת מקור ברוך. לאחר שעלה לארץ וראה את אי ההקפדה על השמירה על מצוות הארץ, כתב קונטרס "חובת הארץ" על מצוות הארץ. הספר נכתב בשפה ברורה, כדי שיהיה נהיר לכל. בשנת ה'תשט"ו כתב את "לוח עולמי" בו קבע בין היתר את זמן עלות השחר. הלוח התקבל והוא בשימוש עד היום. עמד בראש מניין הנץ החמה בבית הכנסת "אוהל רחל". גם בירושלים הוכר כגדול וזקן רבני בבל. רבי מרדכי אליהו זיע"א, היה אומר עליו בשם זקני חכמי בבל שרבי נסים כדורי היה "שני לרבנו הבן איש חי" (ראה הקדמה לספר חובת הארץ). חיבר את הספה"קים: חובת הארץ (ה'תשי"ד); לוח עולמי (ה'תשט"ו); מעשה נסים (ה'תשל"ה). נפטר בשנת ה'תשל"ב, מנו"כ בהר המנוחות בירושלים.

⁹³¹ רבי אליהו מערבי זיע"א – נולד בשנת ה'תרל"ג, נולד בדמשק, תרע"ג עלה לירושלים והיה מגדולי תלמידיו של רבי חיים שאול הכהן דויד'ה' השד"ה זיע"א, וממעיטיקי תורתו שכתב ובע"פ. מראשי המכוונים והמקובלים בירושלים. נפטר בשנת ה'תשט"ו.

רבי עובדיה יוסף זיע"א, מסירת שטחים מארץ ישראל במקום פיקוח נפש⁹³², ז. מצות יישוב א"י בזה"ז והאיסור שלא להתגרות באוה"ע, עמ' 42-45

עתה נבוא לברר עצם הנידון במצות ישוב ארץ ישראל בזמננו, לאור דברי הרמב"ן בהשגותיו לספר המצוות (מצוה ד), שכתב להשיג על הרמב"ם, שלא מנה מצות עשה שנצטוונו לרשת את הארץ, שנאמר "וירשתם אותה וישבתם בה", והיינו שלא נעזבה ביד זולתנו או לשממה, וחז"ל קראוה מלחמת מצוה (סוטה מד), ע"כ.

נמצא שהמלחמה למען כיבוש ארץ ישראל, ולמען תשאר בחזקתנו ולא נעזבה לזולתנו, היא מלחמת מצוה. ואם כן לכאורה אין מקום לחוש בזה לפיקוח נפש. וכמו שמצינו למנחת חינוך (מצוה תכה), שהעיר על מה שכתב בספר החינוך שם, שמצוה להרוג שבעה עממים ולהשמידם, שנאמר "לא תחיה כל נשמה, כי החרם תחרימם וכו'", ומי שבא לידו אחד משבעת עממים, והיה יכול להורגו "מבלי שישתכן בדבר", ועבר ולא הרגו, ביטל מצוות עשה של "כי החרם תחרימם", מלבד שעבר על לא תעשה שנאמר "לא תחיה כל נשמה".

וכתב על זה המנחת חינוך: וצ"ע, נהי דכל המצוות נדחים מפני הסכנה, מכל מקום מצוה זו, דהתורה ציונה ללחום עמהם, וידוע דהתורה לא תסמוך דיניה על הנס, כמבואר ברמב"ן, ובדרך העולם נהרגים משני הצדדים בעת מלחמה. אם כן חזינו דהתורה גזרה ללחום עמהם אף דהוא סכנה. א"כ דחווה סכנה במקום הזה, ומצוה להרוג אותו, אף שישתכן. וצ"ע.

וכן כתב עוד המנחת חינוך במצוה תרד. והסכים לדבריו בשו"ת לבושי מרדכי (מהדורא בתרא סי' קכו), ע"ש. ואם כן הוא הדין כאן, שלדעת הרמב"ן מצות כיבוש הארץ והחזקתה מתקיימת על ידי מלחמה, אין לחוש בזה לסכנת נפשות הנגרמת על ידי המלחמה.

אולם הנה הגאון רבי יצחק די ליאון, בספר מגילת אסתר שם, כתב ליישב דעת הרמב"ם, שהשמיט מצוה זו, לפי שסובר שאין מצות כיבוש ארץ ישראל נוהגת אלא בימי יהושע ודוד, ובכל זמן שלא גלו מעל אדמתם. אבל לאחר שגלו ישראל מעל אדמתם, אין מצוה זו נוהגת לדורות, אלא עד עת בוא המשיח לישראל. כי אדרבה אמרו חז"ל בסוף כתובות (קיא,א) "השבעתי אתכם בנות ירושלים אם תעירו ואם תעוררו" שלא יעלו בחומה (פירש רש"י, שלא יעלו ביחד ביד חזקה), ושלא ימרדו באומות העולם, ושלא ידחקו את הקץ.

וזו לשון הרשב"ש בתשובה (סי' ב): והנה אין ספק שהדירה בארץ ישראל מצווה גדולה היא בכל עת ובכל זמן. ואדוני זקני הרמב"ן מנאה מכלל מצוות עשה, שנאמר "וירשתם אותה וישבתם בה". וכן היא דעת אדוני אבי הרשב"ץ בספר זוהר הרקיע. אמנם מצוה זו אינה מצוה כוללת לכל ישראל בגלות החל הזה. אבל היא נמנעת בכלל, כמו שאמרו חז"ל (כתובות קיא,א) שהיא מכלל שבועות שהשביע הקב"ה את ישראל שלא ידחקו את הקץ ושלא יעלו בחומה. צא וראה מה אירע לבני אפרים, שמיהרו את הקץ לפני פקוד ה' את עמו ביציאת מצרים.

ועיין עוד בשו"ת הריב"ש (סי' קא), שגם הוא הזכיר השבועות הנ"ל, שלא יעלו בחומה נגד רצון אומות העולם ע"ש. גם הכנסת הגדולה (יו"ד רלט, לג) כתב: הנשבע שלא לדור בארץ ישראל נראה לי, שהשבועה חלה עליו. ואין זה בכלל הנשבע לבטל מצוה של תורה, שאין שבועתו חלה, כיון שאין מצות יישוב ארץ ישראל מפורשת בתורה, ואינה אלא מצוה מדרבנן. וכן מצאתי להגאון מהר"א חסון בתשובה כתיבת יד שכתב כן. וכן מצאתי עוד להגאון רבי דוד בן נחמיהס בתשובה כתיבת יד, והסכים דלא הוא אלא מצוה דרבנן. והוכיח כן ממה שלא מנאה הרמב"ם במנין המצוות. לפיכך כל ספק שישתפקו בה אזלינן בה לקולא. אמנם ראיתי להמבי"ט בתשובה, שכתב שאין שבועה חלה עליו. והיה הדבר תמוה בעיני, עד שמצאתי להרמב"ן בהשגותיו לספר המצוות שמנאה במנין המצוות, ושלא כדעת הרמב"ם. ונראה שעליו סמך המבי"ט בתשובתו הנ"ל. ומכל מקום תימה

⁹³² 1* הדברים דלהלן נאמרו בהרצאה במסגרת הכנס לתורה שבע"פ שנערך במוסד הרב קוק בירושלים בחודש מנחם-אב תשמ"ט. הדברים נדפסו לאחר מכן בבטאונים "יתד נאמן" ו"שורשים", וחוזרים ונדפסים כאן עם כמה תוספות מאת מרן הראש"ל ה"ר עובדיה יוסף. העי' מערכת

בעיני, שעזב סברת הרמב"ם ונתלה בדעת הרמב"ן, ומה גם שלא הזכיר דעת הרמב"ם כלל ועיקר. ובתשובת הרדב"ז (ח"ב סי' קטו) מתבאר, ששבועה חלה עליו, וכדעת הרמב"ם.

והנה הרמב"ן עצמו בפרשת מסעי, על הפסוק "וירשתם אותה וישבתם בה", אחר שכתב שהיא מצות עשה מן התורה, סיים, שרש"י פירש שאין המקרא הזה אלא הבטחה בלבד. ומכל מקום סיים, שנראה לו עיקר, שהפסוק בא למצות עשה של כיבוש הארץ ויישובה, ע"ש. **והגאון רבי חיים בן עטר, בספר אור החיים שם, כתב, שפשוטו של מקרא כפירוש רש"י, ושלא כפירוש הרמב"ן, ע"ש.** ואם כן לא נפלא ולא רחוקה היא שיטתו של הרמב"ם, שנראה שסובר כפירוש רש"י.

ועל כל פנים כבר הבאנו דברי הרשב"ש, שאף זקנו הרמב"ן מודה בגלות החל הזה שאין להסתכן לכבוש את הארץ, ואדרבה, יש איסור בדבר שלא יעלו בחומה. וכן כתב בשו"ת חבלים בנעימים (סוף ח"ה סי' מה), שגם לדעת הרמב"ן הרי השביע הקב"ה את ישראל שלא יסכנו את נפשם לעלות בחומה. ומשום דהוה אמינא, שמכיון שמצות יישוב ארץ ישראל מצוה גדולה היא ושקולה ככל המצוות, יבואו למסור נפשם עליה, קא משמע לן על ידי השבועה הנ"ל שיזהרו שלא יסכנו נפשם, ע"ש. **וכן כתב הגאון רבי צדוק הכהן מלובלין בספר דברי סופרים אות יד, שנראה לו עיקר כדעת המגילת אסתר, שאין כיום מצות עשה ביישוב ארץ ישראל, אלא רק בזמן בית המקדש, ע"ש.** וכן הגאון רבי יוסף דוב הלוי סולוביצקי בשו"ת בית הלוי (ח"ב סוף סי' נ) מסכים הולך לדברי המגילת אסתר הנ"ל, ע"ש. ועיין עוד בשו"ת אבני נזר (יו"ד סי' תנד אות נב והלאה), ובשו"ת דברי יששכר (סי' קמט).

ולפי זה נמצינו למדים, שגם להרמב"ן אין שום מצוה בזמננו לצאת למלחמה ולהיכנס בסכנת נפשות כדי להגן על החזקת השטחים הכבושים על ידינו בניגוד לדעת אומות העולם. ומה גם שאין לנו מלך וסנהדרין ואורים ותומים הנדרשים לכך, כמו שכתב הרמב"ן עצמו בספר המצוות (בהשגות במל"ת יז), שמצוה מוטלת על המלך והסנהדרין, כשמוציאים למלחמת הרשות או למלחמת מצוה, לשאול באורים ותומים, ועל פיהם יתנהגו. וכמו שנאמר "ולפני אלעזר הכהן יעמוד ושאל לו במשפט האורים לפני ה'". וכמבואר בברכות (ג,ב) שכאשר היה דוד מצוה אותם, לכו ופשטו בגדוד, היו שואלים באורים ותומים וכו'. והיא באמת מצוה לדורות, ולא עצה בלבד, כדמוכח בסנהדרין (טז,א) דאמרין, "ודילמא לסנהדרין הוא דקאמר להו רחמנא דלישיילו באורים ותומים", ונשאר כן במסקנא. **וכן הסכים במגילת אסתר שם, שמצוה לדורות היא, ויש לנו להביאה במנין המצוות, ע"ש.**

ואם כן, כשבידינו להחזיר שטחים, ולמנוע סכנת מלחמה של האויבים, חייבים לעשות כן משום פיקוח נפש (ועיין להגאון הנצי"ב בספר מרומי שדה עירובין מה,א ודו"ק).

ועוד יש מקום לומר, שאפילו אם תמצא לומר שלדעת הרמב"ן כיבוש ארץ ישראל והחזקתה נוהגת אף בזמן-הזה, ומצות עשה מן התורה היא, מכל מקום בכיבוש שלנו, שאין לנו שליטה מלאה על כל הנעשה בשטחים, לא נחשב לכיבוש גמור שציוותה עליו התורה. וכמו שכתב כיוצא בזה הגאון מקוטנא בשו"ת ישועות מלכו (יו"ד סי' סו), שעיקר המצוה אליבא דהרמב"ן אינה אלא כשהירושה והישיבה היא כאדם העושה בתוך שלו. וזוהי המצוה בכיבוש ארץ ישראל, שתהיה תחת חזקתנו וירושתנו, ולא על ביאה ריקנית של עתה, ע"ש. **והרי בכיבוש שלנו היום אין בידינו לגרש את הערבים תושבי השטחים ביהודה שומרון ועזה, והם יושבים ישיבת קבע בחצריהם ובטירותם. ואפילו את האומות העובדות עבודה זרה אין בידינו להזיזם זיז כל שהוא ממקומם, בניגוד למה שציוותה התורה "לא ישבו בארצך פן יחטאו אותך ל'". ואפילו הכנסיות של עבודה זרה שלהם על עמדם יעמודו, ומוגנות על ידי השלטונות, ואין פוצה פה. וכל זה מיראת אומות העולם.** וברור שאין זה בכלל מצות כיבוש, שעליו ציוותה התורה לפי דברי הרמב"ן. ולכן אין עלינו להסתכן על החזקת שטחים אלה.

ובפרט יש לציין, שבזמן האחרון הדרכים ביהודה ושומרון ועזה הן בחזקת סכנה, ואין לנו עליהם אלא שלטון צבאי בלבד, בלא שום אפשרות אפילו לעבור בתוכם בביטחה, וכל שכן להתיישב בתוכם. ובודאי שזה אינו בכלל מצות הכיבוש, כאדם העושה בתוך שלו, שעליו דיבר הרמב"ן. והאם יעלה על הדעת שחייבים להפעיל את הצבא שלנו לגרש בכח

הנשק וביד חזקה את כל הגוים השוכנים בקרבנו בירושלים, חברון, שכם ועזה וסביבותיהם אל מחוץ לגבולות ארצנו, ולשכן במקומם מבני עמנו, כדי לקיים מצות וירשתם אותה וישבתם בה?

וראה בכתבי הרמב"ן (מהדורת הרב חיים דוב שעוועל, עמוד תקטו, בפירושו לשיר השירים) שכתב: לעתיד לבוא יבואו הנפוצות המפוזרים בין העמים, ושמם להם ראש אחד, הוא משיח בן דוד, אשר היה עמהם בגלות⁹³³, וברשיון מלכי האומות ובעזרתם ילכו לארץ ישראל, כדכתיב "והביאו את כל אחיכם מכל הגוים". והמלכות ההיא תהיה נמשכת, ואינה פוסקת לעולם. וזהו שנאמר: "ושב ה' אלהיך את שבותך ורחמך, ושב וקבצך מכל העמים אשר הפיצך ה' אלהיך שמה.

הרי שגם הרמב"ן מסכים, שאפילו משיח בן דוד בתחלת התגלותו יבוא אך ורק ברשיון האומות, בלי לעלות בחומה, ובלי להתגרות באומות.

ולא אכחד כי המהר"ח ויטל בהקדמת עץ חיים כתב, שזמן השבועה שלא לעורר הגאולה עד שתחפץ, הוא עד אלף שנה, וכמ"ש בספר הזוהר פרשת וירא וכו'. וע"ע למרן החיד"א בשם הגדולים (ח"א סי' ריט ערך רבנו אלעזר בעל הרוקח) **אולם מ"מ מסתימות דברי הש"ס נראה, שהשבועה שלא ידחקו את הקץ ושלא למרוד באומות העולם, היא לעולם, עד ביאת המשיח.** וכן מוכח להדיא מתרגום יונתן בן עוזיאל על הפסוק השבעתי אתכם וכו'. וכן מוכח מדברי הרמב"ם באגרת תימן, ומדברי הרשב"ש בתשובה הנ"ל, וכן מדברי הריב"ש. וע"ע ביפה תאר על המדרש רבה ויקרא (פרשה יט סימן ו). **וראה עוד למהר"א גאלאנטי בספר זכות אבות, פ"ק דאבות על המשנה ואל תתודע לרשות. וראיתי שכבר האריך מאד בזה בספר ויואל משה על דברי המהר"ח והחיד"א הנ"ל (מעמוד פה והלאה), ומשם בארה, ואכמ"ל. ודו"ק כי קצתתי.**

רבי עובדיה יוסף זיע"א, שו"ת יביע אומר חלק ב, חלק יו"ד, סימן יז' אות ח'

איברא דחזי הוית להמהרש"א בח"א (חגיגה שם), שכי ג"כ ליישב קו' התוס' כעין דברי ה' בן יהוידע הנ"ל, וזת"ד, אין מוסרין ד"ת לגוי, לא קאמר אין מלמדין תורה לגוי, דהא ודאי דבז' מצות דידהו מלמדין אותן, ובשאר מצות עכו"ם הלומדם חייב מיתה, אלא דהכא נלמד מענינו שאין מוסרין ד"ת לגוי היינו טעם וסוד המצות, ואפי' בז' מצות שלהם אין מוסרין להם סודן וטעמן, ובזה א"ש קו' התוס', עכ"ל בקיצור, והראת לדעת שאף מהרש"א סובר שאין למסור להם טעמי המצות וסודותיהן אפי' של ז' מצות שלהם, ולא הותר להם אלא הלכות פסוקות, אולם י"ל שעיקר כוונת המהרש"א משום הסודות שהוא דבר הנלמד מענינו בחגיגה שם, אבל להתבונן בטעמי המצות שלהם ולחקור ולדרוש בהם להבין דבר מתוך דבר י"ל שמותר, וכן מוכח מל' המאירי (סנהדרין נט עמוד רלט), שהובא לעיל אות ה' ע"ש. **וע"ע בכתובות (קיא) שהשביע הקדוש ברוך הוא לישראל שלא יגלו את הסוד לאוה"ע. ופרש"י שיש מפרשים דהיינו סוד טעמי התורה. ע"ש. וע"ע בהגהות יעבץ (סנהדרין נט) שכ', דמ"ש עכו"ם העוסק בתורה ח"מ, היינו שיושב ודורש בה ומפרש סתומותיה, ומה שהיה ראוי לישראל לאמרו קודם הוא וזכה בו, והיינו ודאי כעין גזלה, הלא"ה לא חשיב גזל דלא חסריה מידי, ע"ש. [וע"ע בטורי אבן חגיגה יג] ומשמע דבז' מצות מותר גם לחדש ולפרש סתומותיהן. וע"ע בשו"ת שאילת יעקב (סי' סז אות). שכ' ג"כ כד' המחנה חיים וסיעתו הנ"ל. והביא סמך דהעוסק היינו בעיון נמרץ. מהגמרא תענית (י:): אל תרגזו בדרך אל תתעסקו בדבר הלכה. ופריך מדאמר' ב' ת"ח שמהלכין בדרך אין ביניהן ד"ת ראויין לישרף. ומשני הא למיגרס הא לעיוני. הרי שפי' אל תתעסקו בדבר הלכה, היינו בעיון וכו'. ע"ש. ולזה כיון ידיד המו"ל סי' המאירי סנהד' שם. ע"ש. ועמ"ש מהר"ח פאלאג'י בסי' רוח חיים או"ח (סי' א ס"ק ס"ד). ע"ש. ועמ"ש עוד בסי' בן יהוידע בסו"ד, בשם בנו**

⁹³³ עיי' סנהדרין צח, א "והיכי יתיב? אפיתחא דקרתא רומי."

הרה"ג ר' יעקב ז"ל, ליישב קו' התוס', דדוקא בהלכות יש חיוב מיתה לב"נ. אבל בכללים שדורשים בהם פסוקי תורה, כגון י"ג מידות שהתורה נדרשת בהם, אין בהם חיוב מיתה. ורק איסורא איכא. ע"כ. וי"ל ע"ד. ודו"ק.

**רבי יצחק ב"ר עובדיה יוסף שליט"א, מתוך דבריו שנאמרו במסע ההלויה של הבחור הקדוש
שלום אהרן בעדני הי"ד**

מורי ורבותי כאן המקום להפסיק את ההסתה הזו שמסיתים את בני עשו השונאים ליעקב, **שאנשים עולים להר הבית ועוברים על ההלכה של איסורי כרת**, מכאן תצא הקריאה שאסור לכל יהודי לעלות להר הבית **ולא לעשות תסיסה אצל הערבים. הם מחללים ומוסיפים שמן למדורה, אי אפשר לחלוק על כל גדולי הדור...** מכאן תצא הקריאה להפסיק את הדבר הזה ולהפסיק שפך דם של עם ישראל...

חכמי פרס

הקטע הבא אמנם איננו מתייחס ישירות אבל מבחינת יחסו לענייני תורה וגאולה הוא די ברור והא בהא תליא

רבי **בנציון ב"ר אליהו אבא שאול**⁹³⁴ זיע"א, אור לציון - חכמה ומוסר⁹³⁵, מאמר א' - מעלות התורה, מלך ועבד, עמ' יא-יב

איתא במס' ע"ז (ג.) שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי (ירמיה לג). ואמר ר"ש בן לקיש מאי דכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום הששי (בראשית א, לא). מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר אם ישראל מקבלין את תורתו מוטב, ואם לאו אני אחזיר אתכם לתוהו ובוהו, עכ"ל. ופירש רש"י ז"ל אם לא בריתי – אם לא בריתי שכתבתי שתהא נוהגת יומם ולילה, והיינו תורה דכתיב והגית בו יומם ולילה (יהושע א, ח). וכתב אלה דברי הברית (דברים כח, ט), עכ"ל.

כתב רבינו בחיי זצ"ל בספר חובת הלבבות שער הבחינה פ"ד, כבר נאמר כי מדרגת הטבע מן התורה כמדרגת העבד מאדוניו, כי כוחות הטבע הם נוהגים בהנהגה העולם כפי שיאות לתורה, עכ"ל. פירוש הדברים, שהתורה כמו מלך, וכל מה שהקב"ה הטביע שהטבע יפעל בעולם זה כמו עבד המלך, והקב"ה גזר שהטבע לא יפעל מאומה מבלי לקבל צו מהמלך שהיא התורה, נמצא שאם אין תורה ממילא אין מי שיגרום לטבע לפעול. כמו שאם ח"ו לא יהיה חמצן בעולם אפילו זמן מועט, לא יוכל העולם להתקיים, כמו כן ברוחניות, אם לא יהיה בעולם לימוד תורה ברצף, לא יוכל העולם להתקיים⁹³⁶.

דרך אגב, זוהי התשובה לשאלה המנקות בראשם של אנשים רבים, ולפעמים אפילו בני תורה, מדוע בני תורה פטורים מלשרת בצבא. להאמור התשובה פשוטה, לימוד התורה מקיים את הנהגת טבע העולם, ולא שייך להפסיק מהלימוד.

ולא רק שלימוד התורה מקיים את העולם, אלא ככל שהלימוד רב יותר כך קיום העולם איתן יותר וברוחה רבה יותר. על כן ככל שאדם מרבה בלימוד התורה, נותן יותר קיום להנהגת העולם כפי טבעו שהטביע בו בוראו⁹³⁷.

בכל יום ויום זוממים ומתכננים האויבים דרכים שונות לפגוע ולהזיק ח"ו, והקב"ה מצילנו מידם, ובמקרים רבים מעבר לכוחות ולחקי הטבע. ובזכות מה הקב"ה

⁹³⁴ רבי **בנציון ב"ר אליהו אבא שאול** זיע"א – נולד ב-כ"ט בתמוז ה'תרפ"ד, בירושלים. בכור לחמישה עשר אחים ואחיות, גדל בשכונת שמואל הנביא בירושלים. בילדותו בתלמוד תורה "בני-ציון", עסק בתורה מתוך רעב, ולא גילה זאת אפילו לאמו. בגיל 11 החל ללמוד בישיבת פורת יוסף, שם למד מרבי **יעקב עדס**, וחכם **צדקה חוצין** וכן מראש ישיבת פורת יוסף רבי **עזרא עטייה** זיע"א. על ספסל הלימודים, הכיר את בני גיליו הרבנים רבי **עובדיה יוסף**, רבי **מרדכי אליהו**, רבי **שבתי אטון**, רבי **דוד שלוש** ועוד זיע"א. לאחר שנשא **להדסה מסעודה** בת"ר **יוסף שהרבני** זיע"א, התגורר ברחוב אלקנה בשכונת תל ארזה שבירושלים. לימים התמנה לאחד מראשי ישיבת פורת יוסף, יחד עם רבי **יהודה צדקה** זיע"א. נתן את הדגש להתעמקות וליישוב דברי רש"י בלימוד הגמרא. היה פוסק הלכות על פי הספ"ק **בן איש חי**. בשבתות היה מוסר לפני תפילת מנחה שיעורים בהלכה שנים רבות בבית הכנסת "אהל רחל" בירושלים ברחוב יואל עד לימי חוליו. מספרים שבתחילה לא רצה רבי בן ציון לכתוב ספ"ק בחייו, אולם לאחר שהחלים ממחלה קשה חיבר את הספ"ק: **שו"ת אור לציון חלק א'**; **שו"ת אור לציון חלק ב'** וחלק ג' וחלק ד'; **שאלות ותשובות ופסקים** (לא כתב את הספ"ק הנ"ל, אלא תלמידיו ערכו את הספר על פי כתביו ודבריו); **אור לציון** - דיני שביעית; **אור לציון ("זיכרון הדסה")** - דברי מוסר והשקפה לבחור ישיבה; **אור לציון** - על מסכת יבמות; **אור לציון** - על מסכת כתובות (ב' כרכים). זכה להעמיד תלמידים הרבה. נפטר ב"ט בתמוז ה'תשנ"ח, מנו"כ בבית העלמין סנהדריה, ירושלים. לאחר פטירתו פורסמו עליו שתי ביוגרפיות: "מראה האש" ו"רבינו האור לציון".

⁹³⁵ ירושלים, ה'תשנ"ה
⁹³⁶ הערת בעה"מ:

מדרש תנחומא דברים פ' כי תבוא ג' - אין העולם יכול לעמוד בלא תורה. ולהבין היטב כ"ז עיי' בפה"ח ד"ש פ"י דתורה לכל העולמות כנשמה לגוף עיי"ש.

⁹³⁷ הערת בעה"מ:

זוה"ק בראשית דף מ"ז - דהא באורייתא אתבני עלמא ואשתכלל, הה"ד - ה' בחכמה יסד ארץ וכו' וכל דאשתדל בה שכלל עלמין וקיים ליה וכו'. ועיין בכ"ז בארוכה בנפה"ח ד"ש. ובפרט - פ"א. ולזאת עיקר חיותם ואורם וקיומם של כל העולמות כולם על נכון הוא רק כשאנחנו עוסקים בה **בראוי**. וכו'. ומאידך שם פכ"ב - ואם ח"ו אנחנו עוסקים בה ברפיון, כביכול מתמעט שפע האור העליון וכו'.

מיפר עצתם, בזכות ובכוח התורה שהיא כאמור מלך הטבע שכוחה מתנהל הטבע תדיר, וכל שכן להגנת והצלת עם ישראל - לומדיה⁹³⁸.

וכאן צריך להאיר הארה באור גדול מאוד שכל שנתחזק בלימוד תורה יכול נוכל נגד 'מלכות של מינות' שמנסים לבטלנו מלימוד התורה ע"י כל מיני עצות של תאוות רעות

ונבין די בלימוד התורה בלבד, אלא עיקר התכלית היא לשמור את מצוות התורה, ללמוד על מנת לעשות. ואילולי המצוות התורה נשכחת ח"ו⁹³⁹, עוגן ההצלה היא שמירת התורה, והיא התכלית כמו שאמר הכתוב את האלהים ירא ואת מצותיו שמור, כי זה כל האדם (קהלת יב, יג).

רבי **בנציון ב"ר אליהו אבא שאול** זיע"א, אור לציון - חכמה ומוסר, מאמר ב' - ביטול תורה, דרכי היצר ותחבולותיו, עמ' כג-כד

הואיל וידוע היצה"ר שהתורה, היא, ורק היא התרופה נגדו, על כן הוא נאבק באדם ללכדו ברשתו בדרכים שונות כדי לבטלו מלימוד התורה.

לדוגמא, סקרנות לידיעת חדשות, פוליטיקה, וכדו' זה דבר המושך את לב האדם, ואף אם בתחילה מתעניין הוא אך ורק בעיקרן של דברים, אבל אח"כ הוא נמשך גם לפרטים. ובאמיתות נשאל מה זה מעניין את האדם, מה מפריע לו מכל הנעשה בעולם, ואפילו נאמר שאיכפת לו, וכי האיכפתיות שלו תשנה את העובדות, או תכריע את המצב? **ומה שחושב האדם שבידיעת החדשות הוא יודע שכך או כך יהיה, אין זה נכון. ואפילו אנשי הממשלה, הבטוחים בידיעותיהם, האמת היא שאינם יודעים כלום**, שהרי הקב"ה ית"ש, הוא מכוון את לבם של המלכים, כמ"ש "פלגי מים לב מלך ביד ה' על כל אשר יחפץ ימנו" (משלי כא, א), וזה נקבע לפי זכויות או עוונות הדור. **א"כ הדרך למניעת דברים רעים, היא רק לעסוק בתורה ובמצוות**. ובדרך דרש זה רמז במשנה באבות (פ"ד מ"י) "רבי מאיר אומר הוי ממעט בעסק ועסוק בתורה", והלא כל ענין של מצה ומריבה נקראים עסק כמ"ש "כי התעסקו עמו" (תולדות כו, כ), א"כ מתי עסק זה מתמעט, שלא יהיו דברים כאלה לעם ישראל, ע"י ה"עסוק בתורה". **ויותר מזה, כל החדשות וכדו' שאדם שומע, מפריעים לו בעבודת ה'.**

ואם נעמיק יותר נראה כי מי שיש לו חשק לדבר על עניינים הללו ומחכה מתי יוכל לדבר על המלכויות, בחירות, וכדו', הרי הוא כמעיד על עצמו שאינו מצפה לביאת המשיח. שהרי אדם צריך לצפות כל רגע לביאתו, **וכשיבוא המשיח יתבטלו כל המלכויות**, כמבואר ברמב"ם סוף ה' מלכים, **ואם עתה הוא מתעמק בענייני המלכויות, נמצא שהוא לא מצפה לביאת המשיח**. כי לצפות פירושו לייחל מתי יבוא, כמשל המזמין מונית לביתו ומחכה ברחוב מתי תגיע, שאינו מסיח דעתו לרגע מן ההמתנה, ומצפה כל רגע אולי עכשיו תגיע, כך כביאת המשיח כל רגע ורגע זמן ביאתו.

וידוע מה שכתב הרמב"ם בה' מלכים פי"א ה"א, המלך המשיח... כל מי שאינו מאמין בו, או מי שאינו מחכה לביאתו, לא בשאר נביאים בלבד הוא כופר, אלא בתורה ובמשה

⁹³⁸ הערת בעה"מ:

מדרש רבה בראשית פרשה ס"ה אות כ' עה"פ הקל קול יעקוב והידים ידי עשיו (בראשית כ"ז, כ"ב), **סוטה כ"א ע"א** - תורה מגינה לעולם. **מכות י' ע"א** עה"פ עומדות היו רגלנו בשערי ירושלים וכהנה רבות.

⁴ הערת בעה"מ:

אבות ג', ט' - כל שמעשיו מרובין מחוכמתו חכמתו מתקיימת וכל שחכמתו מרובה ממעשיו אין חכמתו מתקיימת. **והשל"ה הק' בהקדמתו כתב שאין לתלמוד קיום אלא ע"י מעשה המצוות.**

רבינו שהרי התורה מעידה עליו, שנאמר ושב ה' אלהיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך וגו' אם יהיה נדחך בקצה השמים וגו' והביאך ה'. עכ"ל.

וכן סקרנות לקריאת מודעות, עומדים וקוראים את כל המודעות בעיון מתחילתם ועד סופם, **לפעמים כשאני רואה בחורים קוראים מודעות אני מתפעל מהסבלנות שלהם, ויותר מזה מתפלא איך יש להם זמן לקרוא מודעות בצורה כזו.**

דברי קדשו אינם צריכים הסבר, אלא מובנים דים...

הספד נטורי קרתא על פטירת רבה הראשי של אירן, רבי **יוסף המדאני הכהן**⁹⁴⁰ זיע"א, אבל כבד לאלפי יהודי איראן

...קשרי ידידותו עם נשיאי ומושלי איראן כרועה נאמן לעדת צאן מרעיתו, **קיים רבי יוסף ז"ל בפשטות את דברי הנביא "דרשו את שלום העיר אשר הגלית אתכם שמה כי בשלומה יהיה לכם שלום"**, והיה בקשרי ידידות גדולים עם נשיאי ומושלי מדינת איראן יר"ה, הן עם הנשיא לשעבר מר. כאטאמאי⁹⁴¹, והן עם הנשיא מר. אכמעדינזשאד⁹⁴², ונהג עמם בתכלית הכבוד וההכנעה כדרך ישראל בכל שנות הגלות, ופעם אחת אף אירח את אחד מנשיאי איראן בבית הכנסת היהודי...

...הרה"ג רבי יוסף זצ"ל התנגד לציונות ומדינתם, ואף דאג להבהיר בפני מנהיגי מדינת איראן את ההבדל הגדול שבין יהדות לציונות. בשנת תשס"ג כאשר נערך כינוס מיוחד בפארלאמענט של איראן, במטרה לגנות הציונים ורציחותיהם ולתמוך בעם הפאלעסטיני, השתתף שם הרה"ג רבי יוסף ז"ל, בשם הקהילה היהודית באיראן, בכדי להבהיר בפניהם כי היהודים מתנגדים לציונים ולכל פעולותיהם המופקרות.

...בשנת תש"ס, כאשר משלחת משלוחי כלל ישראל, נסעה אז למדינת איראן, בכדי לפרסם שם את ההבדל הגדול שבין יהדות לציונות, ג"כ נפגשו אז עם הרה"ג ר' יוסף ז"ל, שהבין היטב את גודל נחיצות פעולותיהם הכבירים, אשר בכך פועלים לשכך את חמת הגויים מעל בני ישראל, ע"י דרך ההכנעה והשתדלנות, כפי שנהגו כלל ישראל בכל הדורות.

...וב"ה כי נמצאים שם כיום הזה למעלה משלשים אלף יהודים כ"י, היושבים שם בשלום ובשלווה תחת הממשלה האיראנית, ללא שום הפרעה כלל הן לקיום דת תורתנו הקדושה, והן בפרנסתם ועסקיהם וכיו"ב.

⁹⁴⁰ רבי יוסף המדאני כהן זיע"א – נולד בשנת ה'תרע"ו.

כיהן כרבה הראשי של איראן, משנת ה'תשנ"ד כשהרב אוריאל דויד זיע"א עזב את איראן עד פטירתו, הוא שימש גם כמוהל של הקהילה היהודית.

בחודש מנ"א ה'תש"ס, נפגש עם נשיא איראן, מוחמד חאתמי, בפעם הראשונה. בשנת ה'תשס"ג, נפגש פעם נוספת עם ח'אתמי בבית הכנסת "סוכת שלום" שבשכונת יוסף-אבאד בטהראן. זו הייתה הפעם הראשונה שנשיא איראן מבקר את הקהילה היהודית מאז המהפכה האיראנית. ואף כיבד את חאתמי לפתוח את ארון הקודש ונשא ביחד איתו בתפילה.

נפטר ביום שבת כ"ז אדר ב' ה'תשע"ד, בגיל 98. את ההודעה על פטירתו מסר מנהיג הקהילה היהודית בפרלמנט האיראני. הוא נקבר בכ"ט אדר ב' ה'תשע"ד בבית הקברות "בהשתייה" שבטהראן ומיד לאחר ההלוויה התקיימה עצרת הספדים בבית הכנסת המרכזי של טהראן.

הממשל האיראני שהיה בקשרים טובים עמו שיגר להלוויה זרי פרחים לאות השתתפות באבל.

אחרי פטירתו שינו יהודים איראניים רבים את הפתיח שלהם את התואר שלהם ל"כתר שלנו הוסר".

⁹⁴¹ האייטולה חתאמי

⁹⁴² אחמדיניג'אד

רבי משאללה גולסתאני-נז'אד⁹⁴³ שליט"א

פגיעה בכל דת היא פגיעה באל, ופגיעה בנביאי האל היא דבר אסור ... [ו]חייב באחת מארבע מיתות בית דין - שריפה, סקילה, חנק והריגה...

⁹⁴³ רבה הראשי של אירן, מאז שנת ה'תשס"ד

חכמי הודו

כהקדמה לדברי קדשו של רבי שלמה תווינא זיע"א, אקדים מקצת מדברי רבי יוסף חיים הבבלי 'בן איש חי' זיע"א שהשיב לבני קהילת כלכותא לגבי שאלות ששאלו אליו בענייני הלכה, כך השיב להם

⁹⁴⁴ "אין לכם צורך לשלוח את שאלותיכם אלי. יש לכם רב גדול הבקי בהלכות התורה והמצוות הוא הר' שלמה תווינא הוא איש כערכי ואני חושב שהוא עולה עלי" ⁹⁴⁵

רבי שלמה ב"ר עאבד תווינא מכלכתא ⁹⁴⁶ זיע"א, חנוכת הבית לדוד, רמזי דיני חנוכה בס"ד, דף פט ע"א

א"נ אין מדליקין נ"ח היא הגאולה הנרמזת לנר המתחדשת והולכת כמש"כ בעת ההיא אחפש את ירושלם בנרות קוד' שתשקע החמה של האלף השישי, ונקט חמה ולא שמש קמ"ל אם היו יהיו בלתי זכאים וחמה עזה יש בעולם על עונותיהם אז צריכים להמתין עד בעיתה וזהו עד סוף שקיעתה ולא בסוג אחישנה, וכמ"ש אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ ואמנם אם הוא טרוד ר"ל האיש הישראלי הנה הוא טרוד ר"ל טרוד ועסוק בתשובתו ובמצותיו בשביל אותיות הו"א שהם ה"א וא"ו של יהו"ה וא' של הכסא אז בשלומם יהיה לנו שלום ויכול להקדים את הגאולה מפלג המנחה ולא עד שתשקע החמה ואמנם העיקר הוא ע"י עסק התורה כאומרים בש"ס ובתנא דבי אליהו

⁹⁴⁴ מובא מתוך ספרו של ר' אברהם תווינא, גולים וגאולים, חלק שביעי - מוסף לאלבום, רמלה, 1981, עמ' 92.
⁹⁴⁵ אימרה זו מעדיה על גודל ענוונותו של הבן איש חי, אך כך ככל הנראה חש כלפיו, ואין אנו מבינים ב'מדרגות רוחניות'.

⁹⁴⁶ רבי שלמה ב"ר עאבד תווינא מכלכתא זיע"א - נולד בשנת ה'תרס"ז, בבגדאד.
בילדותו למד בתלמוד תורה ולאחר מכן במדרש בית זלכה, ישיבתו של רבי עבדאללה סומך זיע"א, שם הצטיין בלימודיו. עוד בבגדאד הוציא לאור שלושה ספרים העוסקים בנושאי קודש - כתבינו לחיים על פסקי דינים; איילה שלוחה על הפורים; נופת צופים וחידושים על ספר בראשית.
בשנת ה'תר"מ פנה הסוחר ר' יחזקאל יהושע גבאי ז"ל (מקהילת יהודי בגדאד בבומביי) לרבי עבדאללה סומך זיע"א, בבקשה שישלח לעירו תלמיד חכם שיחנך את בניו ובנותיו וישמש כשוט וחסן. מיד בחר בתלמידו שהיה בן 24 באותה עת ושלחו לבומביי, שם שהה שנתיים. יהושע ילין, מאנשי היישוב היהודי בירושלים, שנסע בתקופה זאת לביתו של הגביר יחזקאל גבאי במטרה לגייס תרומות, פגש בתווינא ותיאר אותו בחיבה ביומן המסע שלו (זכרונות לבן ירושלים (ירושלים, ה'תרפ"ד), עמ' 124-126):

בבית הכנסת התודעתית לחזן, איש תלמיד חכם משכיל ובעל לב טוב מאוד. הוא גם מלמד לבניו ובנותיו של העשיר יחזקאל [...] כי כן דרכם של העשירים שם, שכל אחד יש לו שוחר קבוע והוא דר בביתו וסועד על שולחנו ומלמד לילדיו ומקבל פרס חדשי.

לאחר שנתיים בבומביי עבר לכלכותא ושם התפרנס מעבודה כשוחר, ממכירת חפצי קודש ומלימוד יהדות לבני העשירים, עד שבשנת ה'תרמ"ח רכש בית דפוס בכלכותא. את בית הדפוס רכש בשביל להדפיס את הספרים הרבים שחיבר, אך במשך הזמן התרכזה עיקר עבודתו בהדפסת השבועון "מגיד מישרים" בערבית יהודית שיצא לאור בעריכתו ברציפות במשך 11 שנה (י"ג בחשוון ה'תר"ן-ט' בתשרי ה'תרס"א).
תווינא פרסם בעיתון מאמרים רבים העוסקים בצורותיהם של יהודי בגדאד וברדיפות כנגדם, הקוראים להתגייס לסייע להם ואשר מדווחים על פועלם של יהודי הודו למען מטרה זו. במיוחד הוא עודד את המשפחות העשירות בהודו, ובראשן משפחת ששון וגבאי, לפעול למען אחיהם בבגדאד.
לבד מפועלו העיתונאי, למן רכישת בית הדפוס חיבר והוציא לאור עשרות ספרים, בעיקר בערבית יהודית עיראקית, חלקם עוסקים בענייני הלכה וקודש וחלקם ספרות יפה. בין ספריו בנושאי קודש הוא תרגם לערבית את ספר קהלת, מגילת אסתר, מסכת אבות, מגילת איכה, מגילת רות, ספר תהילים וההגדה של פסח ופרסם את התרגום של כל אחד מספרים אלו ביחד עם פירוש שלהם פרי עטו בעברית בכתב רש"י. כמו כן כמה מספריו עוסקים בחגי ישראל (פורים, חנוכה) וטעמי המנהגים שלהם, במדרשים, דיני הלכה ועוד. חיבוריו הרבניים זיכו אותו בכבוד רב. כאשר בני קהילת כלכותא שלחו שאלות בענייני הלכה לרבי יוסף חיים מבגדאד (הבן איש חי) הוא השיב להם (אברהם תווינא, גולים וגאולים, חלק שביעי - מוסף לאלבום, רמלה, 1981, עמ' 92):
"אין לכם צורך לשלוח את שאלותיכם אלי. יש לכם רב גדול הבקי בהלכות התורה והמצוות הוא הר' שלמה תווינא הוא איש כערכי ואני חושב שהוא עולה עלי"

חיבר את הספה"קים: נופת צופים, בגדאד, ה'תרל"ט); חנוכת הבית לדוד (כלכתא, ה'תרמ"ה); מעוז חיי (כלכתא, ה'תרמ"ז); מדרש אליהו (כלכתא, ה'תרמ"ח); חמשה ואלף אנפין לתורה (ירושלים); חוטר ישי (כלכתא, ה'תרמ"ט); ומעבר לכך ישנם עוד כ-70 ספרים שחוברו על ידו שלא עלה בידו לפרסמם. רובם אבדו וחלקם השתמרו בכתב יד.
נפטר בכ"ד באלול ה'תרע"ג, ומנו"כ כלכותא, בהותירו מאחוריו משפחה גדולה.

ובזו"ח די"א כי לא נחרבו הבתים ולא גלו ישראל, מארצם אלא על עון בטול תורה שנא' על עזבם את תורתם ואינם נגאלים כי אם ע"י עסקם בה ולזה רמז **ובלבד שיתן בה שמן היא התורה** וישתדל לעד שתכלה רגל מן השוק ותהיינה עומדות רגליהם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות אז ע"י יכול להקדים ויהיו בסוג אחישנה ודוק:

ועי"ש עוד מדברי קדשו, ואני הבאתי רק מה שקשור לענייננו

וכבר מעין כך כבר כתב **אור החיים הק'** זיע"א, ריש פרשת תצוה

ובדרך רמז יתבאר הכתוב על דרך מאמר הובא בספר זוהר חדש (בראשית ח') **כי ד' גליות של ישראל כל אחד מהם נגאלו ממנו בזכות אחד, גלות הראשון נגאלו בזכות אברהם אבינו עליו השלום, ב' נגאלו בזכות יצחק, ג' בזכות יעקב, והד' תלוי בזכות משה ולזה נתארך הגלות כי כל עוד שאין עוסקים בתורה ובמצות אין משה חפץ לגאול עם בטלנים מן התורה**. וזה הוא שרמז הכתוב כאן באומרו ואתה תצוה את בני ישראל על דרך (תהלים צ"א) כי מלאכיו יצוה, או על דרך אומרים ז"ל אין צו אלא מלכות כי הוא ימלוך עלינו לעתיד ותנאי הוא הדבר שיעסקו ישראל בתורה. **וזה הוא אומרו ויקחו אליך שמן זית זך ירמוז אל התורה שנמשלה לשמן מה השמן מאיר לעולם כך התורה והם דברי הזוהר שכתבנו בסמוך**, ודקדק לומר זך שצריכין לעסוק בתורה לשמה בלי שמרים שהם לקנתר ח"ו או להתגדל וכדומה אלה הם שמריה. ואמר עוד כתית פירוש שצריכין לעסוק בתורה ולכתת גופם וכחם על דרך אומרו (במדבר יט יד) זאת התורה אדם כי ימות (ברכות ס"ג ב) וכבר כתבתי ענין זה בחפצי (חפץ ה') בענין המיימינים בה יעויין שם. ואומרו למאור תתפרש גם כן כפי דרכנו כי בזמן הגלות נחשך מאור הלבנה שנקראת המאור הקטן ונפרד אלוף ממנה ושפחה תירש גבירתה, ולזה יצו כי יכוין בשמן זית להאיר למאור וליחדו במכון גם יכוין אל המאור הגדול, כי כבר ידעת מאמרים ז"ל (מגילה כ"ט א) בפסוק (דברים ל ג) **ושב ה' ממה שלא אמר והשיב, גם מאמרם ז"ל (תענית ה' א) בפסוק לא אבא בעיר והבן**. ואומרו להעלות וגוי' עולה תמיד ותמיד זה אין לו שיעור ולא תשוב לדאבה עוד והיה לה ה' לאור עולם. ואולי שכיוון עוד לומר למאור להעלות נר תמיד כי המאור הגדול הוא יעלה הנר תמיד על דרך אומרו (ישעי' ס"ב) נשבע ה' וגוי' אם אתן את דגנך והיית רק למעלה:

רבי שלמה ב"ר עאבד תווינא מכלכתא זיע"א, נופת צופים, פ"ר וישלח, דף כו ע"א

א"נ גרתי גירתי ומה"ט ואומר בגלות עד עת"ה ע' של בבל ת' של מצרים ה' חמשת אלפים ויבא אלף הששי הוא זמן הגאולה **(ועיין בבעה"ט)** והיינו טעמא עמ"ש ז"ל בפסחים פ"ז לא הגלה הקב"ה את ישראל לכן אומות העולם אלא כדי שיתוספו עליהם גירים וכו', שנאמר וזרעתיים לי בארץ כלום אתה זורע סאה של חטים אם לא להוציא ממנה כמה כורין וכו', וז"ש במסרה עם לבן גרתי גירתי ומה"ט אויה לי כי גרתי מש"ך בגלות החל הזה, וזהו וגירים בה כלומר שע"י שיתוספו גרים בה מה"ט ויתהלכו מגוי אל גוי וכו' וז"ש רני ושמחי בת ציון כי הנני בא ושכנתי בתוכך נאום ה' **והוא ע"י ונלוו גוים רבים אל ה' והיו לי לעם ודוק:**

רבי יעקב ב"ר אשר "בעל הטורים" זיע"א, בראשית, פרק לב, פסוק ה

עם לבן גרתי - כלומר אע"פ שהייתי בבית לבן קיימתי תרי"ג מצוות. ואחר עד עתה. **וא"ת א"כ שקיימת המצוות בא והלחם עמי**, ואחר עד עתה,

כלומר **אני צריך להתאחר** עד שיעברו עתה ע' שלא בבל ותי' של מצרים וה'
אלפים של גלות אדום ויבא אלף הששי שהם ימות המשיח ואח"כ ועלו
מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו (עובדיה א, כא).

חכמי תימן

רבי שלום ב"ר יוסף שבזי⁹⁴⁷ זיע"א, חמדת ימים, פרי בשלח

ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא. וכמה היה דרך ג' ימים דכתיב דרך ג' ימים נלך במדבר חס ושלוש למשה שישקר בדבריו. **ד"א כי קרוב מלחמת פלשתים עם בני אפרים שותלח וברד בנו ועוז בנו ואלעד בנו והרגום אנשי גת הנולדים אשר בארץ כי ירדו לקחת את מקניהם ויתאבל עליהם אפרים אביהם ימים רבים ויבאו אחיו לנחמו.** (ות"ט יש פי' פלשתים ירדו לקחת מקנה בני אפרים ועמדו כנגדו ונהרגו ויש פי' בני אפרים ביקשו לבזוז מקנה פלשתים והרגום פלשתים ולמה נהרגו שעוררו הקץ קודם ל' שנה שמנו מברית בין הבתרים וטעו והן שהחיים יחזקאל בבקעת דורא וכמה היו תרגמה ירושלמי רבעין אלפין וכולהון חיו בר מן חד דהוה בעל רבית ולא ניהג הקב"ה ישראל שם שלא יראום ויבהלו...

רבי שלום ב"ר יוסף שבזי זיע"א, חמדת ימים, פרשת בהר

ובמה הרבו דכתיב ועבדום וענו אותם הוסיפו השליכו זכוריהן לים והרגו מהן. השבעתי אתכם בנות ירושלם אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ. **ר' זעירא אמר שלא יעלו לחומה קודם לקץ ויפלו כבני אפרים שעוררו הקץ ויצאו ממצרים קודם ל' שנה.** את האהבה סוד אהבת הקב"ה ושכינת עזו. **עד שתחפץ מזה"ד שגרמה לגלותן של ישראל כד"א אם חפץ בנו ה'.** ולמה שם זה החכם זעירא פירש בעין יעקב דכיון דהוה אתי ר' אלעזר הוה ר' זעירא מיטמר ביני מאני ושאל איכן הוא אמרין ליה הנה נחבא אל הכלים. אמר ליה פוק דלא אתינא אלא לשמעתך. **ולמה היה מתחבא ללמד מוסר לאחרים דכתיב ובמקום גדולים אל תעמוד שצריך אדם לנהוג כבוד למי שהוא גדול ממנו בחכמה**⁹⁴⁸ ואמר בזוהר כיון דהוה ר' אלעזר עייל למתיבתא הוי אנפוי דר' יהודה מקדרין דהוה מקשי ומפרק. והוה ר' שמעון מסי ואומר מא יעביד תעלא בר אריא קמי ארי בר אריא וצהלין אנפוי דר' יהודה.

ד"א השבעתי אתכם שלא תגלו סוד העיבוד שהוא סוד הגלגול. אם תעירו כי לימות המשיח יחזרו הנפשות לשרשן ורוח חדשה ינתן בם דכתיב ורוח חדשה אתן בקרבכם.

רבי שלום ב"ר יוסף שבזי זיע"א, פיוט איילת חן

אֵילַת חַן בְּגִלּוֹת תִּסְמְכֵנִי,	וּבְלִילָה בְּתוֹךְ חִיקָה מְלוֹנִי.
לְכוּס יִינָה אֲנִי תַמִּיד מְזוּמָן,	וְנִתְעַרְב חֲמֵר יִינָה בְּיָנִי.
שְׁתֵּנוּ דוֹדִים לְעוֹמְתֵי וְשִׁכְרוּ,	וְהַעֲרִירוּ לְשֹׁכֵל רְעִיוֹנִי.
בְּהִיכַל בַּת מַלְכִּים הַקְּבֻדָּה,	וְשׁוֹלְחָנָה מְזוּמָן לְהַמּוֹנִי.
זְמַן הַפְּרִיד לְכָל רְעִים וְדוֹדִים,	אֲבָל דוֹדֵי בָּאֵהָבָה יִזְכְּרֵנִי.
קֶשֶׁר חֵן וְחֶסֶד עַל גְּבִרְתִּי,	בְּמַעְגַל חֵן וְחֶסֶד יִמְשְׁכֵנִי.
מִפְּרָשׁוֹ בְּעֵנֵי שְׂחָקִים לְרַעֲיָתִי,	וְהִיא תִּפְיֵק רְצוֹנִי.
שְׁעָרֶיהָ חֲמֻשִּׁים הֵם, קְבוּעִים,	זְכוֹת לֹאֵה בְּבִינָה תִּסְעַדְנִי.

⁹⁴⁷ הישע"ט – ה'תפ"א

⁹⁴⁸ הפך תקופתנו "עקבתא דמשיחא", שחוצפא יסגא, ורבנים בעלי שיעור קומה נמוך מעיזים פניהם כנגד גדולי ישראל, ר"ל.

תְּעוֹרֵר אֶהְבֶּת רָחֵל לְבָנִים,
אָהִי חֵישׁ לְעַמִּיד יְשׁוּעָה,
שְׁלוֹמִי לֵב בְּרֹב שְׁלוֹם תְּסוּבָּב,

בְּסוּד מְלָכוֹת עֲשִׂירִית תַּעֲלִי⁹⁴⁹
בְּעֵת רָצוֹן תִּצְחָצַח אֶת גְּרוֹנִי.
בְּנֵי אִישׁ תָּם, סְגִילַת אֵב הַמוֹנִי.

ספה"ק הנ"ל נכתב כמענה לכת שקמה לה בתימן שמכונת דרדעים הכופרים בתורת הסוד...
כמעין מקבילים לתנועת ההשכלה שקמה באירופה

ספרם של אותה כת נקרא 'מלחמות ה' ונכתב ע"י קאפח.

חכמי תימן השיבו על ספרו של קאפח בחיבור הנקרא "אמונת ה'", בחיבור זה הם השתדלו
להשיב אחת לאחת על כל טענותיו של הרב קאפח כנגד ספר הזוהר וטענו כי יסודות הקבלה
עתיקים הם בעם ישראל עוד מתקופת התנאים והאמוראים כדוגמת ספרות ההיכלות.

יש הטוענים שאת הספר חיבר הרב בעזרת רבותיו ובראשם הרב סעיד עוזרי, אולם הפרופסור
יוסף טובי הוכיח על פי מכתב מאותה התקופה כי מחבר הספר היה הרב יחיא ערוסי הלוי
מרבתי של הרב צובירי.

רבי יחיא ערוסי הלוי⁹⁵⁰ זיע"א, אמונת ה'⁹⁵¹, עמ' צט

... במכל שכן אם מגלים סודי התורה לאומות כדגרסי' בתלמוד (כתובות ד' קי"א) שש
שבועות השביע הקב"ה את ישראל וכו' **רבי זירא מבעי ליה לכדרבי לוי דאמר,**
שש שבועות הללו למה, תלת הני דאמרן, אינך שלא יגלו את הקץ ושלא ירחקו את
הקץ ושלא יגלו את הסוד לאומות העולם וכו' ופירש"י שלא יגלו את הסוד אמרי לה סוד
העיבור, ואמרי לה סוד טעמי התורה עכ"ל הגמרא ורש"י ז"ל, ומה שאמר שזו"ן לפי
דעתם ה' אלקינו כבר ביארנו לעיל פרק כ' שהם שני שמות הוי"ה ואדנו"ת עיין שם, ע"כ:

רבי יחיא ערוסי הלוי זיע"א, אמונת ה', עמ' שפ-שפא

...אם נספר באזני ערבי אחד הדברים האלו וכו' מודינא בזה שאם נספר סודי התורה
לאיזה גוי הוא לועג עלינו. **אבל כבר השביע הקב"ה את ישראל שלא יגלו הסוד**
לאוה"ע כדגרסי' בגמרא (כתובות פ' י"ג דף קי"א) ר' זירא מבעי ליה
לכדרבי לוי דאמר שש שבועות הללו למה. תלת הני דאמרן. אמר שלא יגלו אה
הקץ ושלא יגלו את הסוד לאוה"ע, אמר ר' אלעזר אמר להם הקב"ה אם אתם מקיימים
את השבועה מוטב, ואם לאו אני מתיר את בשרכם ע"כ ופירש"י מתיר לשון הפקר שלא
יגלו את הסוד אמרי לה סוד טעמי התורה עכ"ל התלמוד ורש"י ז"ל.

⁹⁴⁹ ע"י במאמר באתי לגני.

⁹⁵⁰ רבי יחיא ערוסי הלוי זיע"א - רבו של רבי יוסף צובירי

⁹⁵¹ ירושלים, ה'תרצ"ח

הסכמות מאת: רבי יעקב מאיר זיע"א; רבי אברהם אבוכזיר זיע"א; רבי יוסף מרדכי הלוי זיע"א; רבי אלי' מרדכי
הלוי ולקובסקי זיע"א; רבי יעקב ברוך זיע"א; רבי צבי פסח פראנק זיע"א; רבי יוסף צבי דושינסקא זיע"א; רבי
פנחס עפשטיין זיע"א; רבי דוד הלוי יונגרייז זיע"א; רבי אברהם חיים נאה זיע"א; ר' קוק; ר' חרל"פ; רבי חזקיה
שבתי זיע"א; רבי אברהם עזריאל זיע"א; רבי שלום הדאיה זיע"א; רבי שמעון צבי הורוויץ זיע"א; רבי יוסף גרשון
הורוויץ זיע"א; רבי אליהו בהר"ש ראם זיע"א; רבי חיים שלמה רוזינטל זיע"א; רבי חיים שלמה עראקי זיע"א;
רבי יחיא נחום זיע"א; רבי אברהם חיים נדאף זיע"א; רבי שלום שלמה נגאר זיע"א; רבי שלום יחיא יצחק זיע"א;
רבי יאודא אברהם חבשוש זיע"א; רבי שלום יוסף אלשיך זיע"א; וכן הסכמות רבני וגאוני תימן צנעא זיע"עכ"א.
וכן הלאה עוד כמה נתנו את הסכמותיהם

רבי בנימין כובאני זיע"א⁹⁵²

בדור אחרון היה בתימן צדיק בשם רבי בנימין כובאני שלא עלה בעליה דאז, והיו מכנים אותו בנימין הצדיק. סיפר לי נכדו שלפני שבאו הסוכנות לתימן (לפני כ- 15 שנה לצוד נפשות שנית) אמר, דעו לכם, יבוא יום שיבואו אנשים לפתות אתכם לעלות לארץ ישראל, אל תשמעו להם.

רבי סעיד אלעזיירי זיע"א⁹⁵³

שמעתי מכמה זקנים על החסיד העניו האמיתי ציס"ע כמוה"ר סעיד בן יוסף אלעזיירי זיע"א שהיה ראש ישיבת בית אלאוסטא והיה ראש המשוררים והספדנים בדורו מתלמידי הס"ק הגה"ק ר' חיים קורח זצ"ל, שכשהגיע לארץ היה כ"כ שבור ורצוף והיה יושב בבתי חתונות בצד ולא היה משורר.

ופעם א' היה בבית חתונות וכשנסתיימה הסעודה יצא. וכמה אנשים נתלוו עמו ושמעו אותו אומר באנחה בזה"ל, **אח, מהו הדא יא רב, גלות יא רב, גלות...**

מספרים שגם מארי סעיד וגם מארי עמרם לא רצו לעלות והם מאוד מאוד הסתפקו בזה מחמת הגזירה באותו העת ("קוצאת אלבנת" שהרבה טוענים שהרשעים גרמו לזה), ולבסוף מחמת זה הם עלו.

רבי סאלימאן מעודה אלגריידי זיע"א⁹⁵⁴

כשהיו שואלים אותו נעלה או לא נעלה כשהתחילו הדיבורים על העליה, אמר, "ואל תטלטלנו ממקומנו עד בנות בית מקדשינו ותפארתינו". מתוך פיוט שקהלות השאמי נוהגים לאומרו ביוהכ"פ.

רבי סאלם מתנא זיע"א⁹⁵⁷

כשהתחילו הדיבורים על העליה, אמר, הראו לי משמים את העיר יפו ואני לא רוצה לעלות לארץ. היה לו בן בשם צאלח, ציס"ע, ואמר שעל הבן הזה הוא יתפלל שלא יעלה לארץ, וכן היה שבסמוך לזה נפטר הבן ואח"כ הוא נפטר, ופעם אחרת כששאלוהו אם יעלה לארץ, אמר, ושכבתי עם אבותי.

⁹⁵² מובא מתוך גליון "בדרך עץ החיים" גליון ב', ניסן ה'תשס"ה (יו"ל ע"י קהל "עץ חיים עטרת יחיאל" בארה"ק); גליון האמת (יו"ל ע"י 'מבקשי אמת' ירושלים-בית שמש), גליון מ"ז, איר ה'תש"ע, עמ' 12.

⁹⁵³ מובא מתוך גליון "בדרך עץ החיים" גליון ב', ניסן ה'תשס"ה (יו"ל ע"י קהל "עץ חיים עטרת יחיאל" בארה"ק); גליון האמת (יו"ל ע"י 'מבקשי אמת' ירושלים-בית שמש), גליון מ"ז, איר ה'תש"ע, עמ' 11.

⁹⁵⁴ מובא מתוך גליון "בדרך עץ החיים" גליון ב', ניסן ה'תשס"ה (יו"ל ע"י קהל "עץ חיים עטרת יחיאל" בארה"ק); גליון האמת (יו"ל ע"י 'מבקשי אמת' ירושלים-בית שמש), גליון מ"ז, איר ה'תש"ע, עמ' 11.

⁹⁵⁵ רבי סאלימאן מעודה אלגריידי זיע"א - דיין בק"ק דמאר, ואולי שאר בשרו של אבדק"ק דמאר, רבי יחיאל אלגריידי זיע"א.

⁹⁵⁶ מובא מתוך גליון "בדרך עץ החיים" גליון ב', ניסן ה'תשס"ה (יו"ל ע"י קהל "עץ חיים עטרת יחיאל" בארה"ק); גליון האמת (יו"ל ע"י 'מבקשי אמת' ירושלים-בית שמש), גליון מ"ז, איר ה'תש"ע, עמ' 11.

⁹⁵⁷ אבדק"ק בידא

⁹⁵⁸ רבי אברהם שרעבי זיע"א

שמעתי מבן אחיו הרה"צ ר' יחזקאל שרעבי שליט"א שדודו אמר לבני המשפחה בזה"ל, דעו לכם, שעוד מעט ויתקיים הפסוק ובחנתים כבחון את הכסף וצרפתיים כצרוף את הזהב ויהיה אז קשה להחזיק מעמד, **אתם רואים כמה כאן נלחמים להציל את היתומים מהערבים, דעו לכם, היהודים פה בארץ ישראל הם יותר גרועים מהערבים בתימן.**

⁹⁶⁰ רבי אברהם סייבהי זיע"א

מ"ו אברהם סייבהי ומ"ו אברהם שחב למדו בתנעם אצל רבני בית צפירה שהיו ת"ח גדולים. רבי אברהם שחב עלה לארץ מוקדם לפני כ-80 שנה, והיה גאון אדיר, סיפר לי זקן בן 90 שאר בשרו שנכח בשעת מעשה שכשהגיע פ"א הרב הראשי שלהם (קוק) היה מפנה לו את הכסא, זה היה בתקופה שעוד לא התפרסמו דעותיו, אך גדלותו בתורה היתה ידועה.

לפני שעלה לארץ רצה שגם החברותא שלו (רבי אברהם סייבהי) יעלה, ופ"א ניגש אליו ואמר לו, **יא מארי אברהם אני נוסע לאר"י אני רוצה שתבוא עמי, אמר לו, בשביל מה ליסוע, המקום שלנו פה עד שיבוא משיח, לא ניסע לאר"י.**

גם כאשר ילדיו התחילו להתרגש ולדבר על הארץ, אמר להם, מה אתם מתרגשים מהארץ, פה בתימן אם יש יהודי ת"ח או זקן מכבדים אותם, שם לא מכבדים אף א'.

עוד סיפר נכדו ששמע מפיו שאמר, דעו לכם, תגיעו לשם בנך מה הוא לך בתך מה היא לך, יחליפו לבושי האנשים לנשים ולבושי הנשים לאנשים, יתנו לכם לעבוד קשה באדמה ובכל עבודה בשדה. אמר לי אז נכדו, זקיני אמר לנו דברים בתימן כאילו היה בארץ וראה הכל וחזר לתימן וסיפר.

⁹⁶¹ רבי יצחק הכהן זיע"א

התנגד בכל תוקף לעליה, וכשמשיח השקר הציוני יבנאלי שר"י בא אתו בדברים על עליה, אמר מוטב וימותו ברעב בתימן מאשר שיבואו לאכול טרף ולחלל שבת באר"י, ובתגובה לדבריו כ' יבנאלי שר"י ללשכת הסוכנות שיבקשו את חות דעתו של קוק שיכתוב לרב (אב"ד עדן) את השקפתו, האם רשאי אדם למנוע עצמו

⁹⁵⁸ מובא מתוך גליון "בדרך עץ החיים" גליון ב', ניסן ה'תשס"ה (יו"ל ע"י קהל "עץ חיים עטרת יחיאל" בארה"ק); גליון האמת (יו"ל ע"י 'מבקשי אמת' ירושלים-בית שמש), גליון מ"ז, איר ה'תש"ע, עמ' 11.

⁹⁵⁹ חבר ב"ד מנאכה

⁹⁶⁰ מובא מתוך גליון "בדרך עץ החיים" גליון ב', ניסן ה'תשס"ה (יו"ל ע"י קהל "עץ חיים עטרת יחיאל" בארה"ק); גליון האמת (יו"ל ע"י 'מבקשי אמת' ירושלים-בית שמש), גליון מ"ז, איר ה'תש"ע, עמ' 11.

⁹⁶¹ מובא מתוך גליון "בדרך עץ החיים" גליון ב', ניסן ה'תשס"ה (יו"ל ע"י קהל "עץ חיים עטרת יחיאל" בארה"ק); גליון האמת (יו"ל ע"י 'מבקשי אמת' ירושלים-בית שמש), גליון מ"ז, איר ה'תש"ע, עמ' 11.

⁹⁶² אבדק"ק עדן

מלעלות לא"י, בגלל הסיבה הזו (עפ"ל).

⁹⁶³ רבי מנחם משה בנין⁹⁶⁴ זיע"א

ידוע ומפורסם שרבי מנחם בנין ניסה בכל כוחו ונלחם למנוע את העליה מחמת קשריו הרבים עם אנשי השלטון במקומו ומחוצה לו ולא עלתה בידו.

⁹⁶⁵ רבי יחיא חווה זיע"א

עלה לארץ וכל חייו היה בצער נורא בראותו את בניו סרים מדרך ה', ומרוב צערו התפלל שיפטר ביום שלא ישבו עליו בניו שבעה ואכן נפטר בער"ה התשל"ד.

פ"א שמעו אותו אומר, יא הקב"ה, הלואי שתוריד לי את הזרת אבל תחזיר אותי לתימן.

ועוד כהנה הרבה זקנים וזקנות שמעתי שהיו אומרים עד סוף ימיהם בזה"ל, מי יחזירני לתימן.

⁹⁶⁶ דברי קדשו של אחד מחכמי תימן זיע"א, שנאמרו מלפני כ-60-50

...הלוא טוב לנו בתימן, להחזיק בדת א-ל נאמן, אשר הוא בידינו מזמן, מימי אוכלי המן...

שבו נא במקומכם עודכם בכבודכם, ואל תבזו עצמכם ליסע מאהלכם, וחכו לצור ישעכם הוא יחיש לגאול אתכם, הוא יקום ויושיעכם, עמדו שם בקדושתכם ואל תמירו כבודכם...

דעו נא בני איתנים, הקשיבו לי נבונים, כי אחיכם התימנים, אשר בארץ קודש חונים, פסקו מהם בישינם, וחסרו מהיות רחמנים, ראו מזער ששונים, המה אחוריים פונים, ואחיהם האביונים הם ברבי יגונים, ודור זה הם הבנים משתנים לכל אופנים, מגלחים הזקנים בלורית ורוע פנים, ועזבו מוסר ראשונים מנהג אבות קדמונים, ורקוד פנים בפנים הבנות עם הבנים, וי על יהודי תימנים כי נהפכו לגוונים, צפוס מים זידונים נעשו בריות משונים וכו', וכו', ומאריך שם בתיאור מזעזע ומכאיב הלב להודיע מצב היהדות בארץ לאלו החונים עוד בתימן לבל יעשו כמעשה הראשונים.

⁹⁶³ מובא מתוך גליון "בדרך עץ החיים" גליון ב', ניסן ה'תשס"ה (יו"ל ע"י קהל "עץ חיים עטרת יחיא" בארה"ק); גליון האמת (יו"ל ע"י 'מבקשי אמת' ירושלים-בית שמש), גליון מ"ז, איר ה'תש"ע, עמ' 11.

⁹⁶⁴ נשיא יהודי עדן
⁹⁶⁵ מובא מתוך גליון "בדרך עץ החיים" גליון ב', ניסן ה'תשס"ה (יו"ל ע"י קהל "עץ חיים עטרת יחיא" בארה"ק); גליון האמת (יו"ל ע"י 'מבקשי אמת' ירושלים-בית שמש), גליון מ"ז, איר ה'תש"ע, עמ' 11.

⁹⁶⁶ מובא מתוך גליון "בדרך עץ החיים" גליון ב', ניסן ה'תשס"ה (יו"ל ע"י קהל "עץ חיים עטרת יחיא" בארה"ק); גליון האמת (יו"ל ע"י 'מבקשי אמת' ירושלים-בית שמש), גליון מ"ז, איר ה'תש"ע, עמ' 12.

⁹⁶⁷דברי קדשו של אחד מחכמי תימן זיע"א (מובא מתוך הספה"ק על צפרני נשרים עמ' קצח)

היה זקן שחזר לתימן אחר שעלה לארץ בתקופת יבניאלי שר"י ואמר, **אם פה בתימן גלות הרי בארץ ישראל גלות בתוך גלות**, אם פה גלות אצל אוה"ע, **הרי שם גלות אצל ישראל רע מאוד**.

רבי חיים יחיא סינאוני⁹⁶⁸ זיע"א, מתוך דרך צדיקים ח"א, עמ' שע"ח

אחד מתלמידיו של הצדיק רבי חיים סינאוני זצ"ל הביא עמו את חבריו אל הצדיק. כשעמדו לפניו, הביט בחבר במבט בוחן ואמר: **"כשאתה מגיע לברכת 'תשכון בתוך ירושלים' בתפילת העמידה, אל תרבה בבקשות ובתחינות להחשת הגאולה, די בכך שתצפה באמיתות הלב לבוא המשיח"**. נדהם האברך, הן הנהגתו זו בתפילה שבלחש לא היתה ידועה אלא לקונו ולו, מי גילה רז זה לצדיק? ומדוע לא ינהג כן, **אם לבו הומה לקירוב הקץ ולגילוי כבוד שמים?** עודו תוהה, והצדיק המשיך בדבריו: **"דע לך שיותר משאנו חפצים בהחשת הגאולה, חפץ בכך הקדוש ברוך הוא, אבל הגאולה תלויה בכך שהנפשות יזדככו, ניצוצות הקדושה יתבררו, תיקונים אלו נעשים בכל דור ודור על ידי המצוות והמעשים הטובים, ולאט לאט נשלם הבנין, עד שתגיע העת שבה מלך ביופיו תחזינה עינינו, אבל אם נפעל להחיש את הקץ בטרם בא עתו, יהיה הזיכוך על ידי יסורים קשים ומרים חלילה, וזאת הן אינך רוצה, לפיכך הוזהרנו שלא להעיר ולעורר את האהבה עד שתחפץ, שלא לדחוק את הקץ – ופירש רש"י (כתובות קי"א ע"א) שלא להרבות בתחנונים יותר מדי... אם חפץ אתה לקרב את הגאולה, בני, הרבה בתורה ובמצוות, בתשובה ובמעשים טובים, ותחיש בכך את בוא הגאולה..."**

⁹⁶⁷ מובא מתוך גליון "בדרך עץ החיים" גליון ב', ניסן ה'תשס"ה (יו"ל ע"י קהל "עץ חיים עטרת יחיא" בארה"ק); גליון האמת (יו"ל ע"י 'מבקשי אמת' ירושלים-בית שמש), גליון מ"ז, איר ה'תש"ע, עמ' 12.

⁹⁶⁸ רבי חיים יחיא סינאוני זיע"א - נולד בערב יום הכיפורים ה'תרנ"ח, בעיירה סנאן. התמדה רבה, וצפו לו גדולות. בגיל חמש-עשרה החל ללמוד בזה"ק, וחלם חלום שרמז כי הוא עשוי לזכות בחכמה. נעשה תלמידם של המקובלים רבי שלמה טאביב ורבי דוד יעיש חדאד (שניהם נפטרו בשיבה טובה בשנת ה'תרע"ט), ולמד תורה מפייהם במשך מספר שנים. בגיל שבע-עשרה הוסמך לרבנות על ידי מורו, רבי שלמה טאביב זיע"א, ומיד לאחר מכן החל רבו להכניסו בסוד תורת הקבלה. את ידיעותיו בתחום זה הרחיב מפי המקובל הסגפן רבי יעיש קורין זיע"א (שהתגורר ב"כפר המקובלים" מועצירה, וככל הנראה מפיו התוודע גם אל תחום הקבלה המעשית). בגיל שמונה-עשרה נשא אישה, וזמן קצר אחר כך הציעו לו רבותיו משרת דיין, אך הוא סירב. ובשנת ה'תרפ"א שוב הוצע לו לשמש כאב"ד של סנאן וסביבתה, והפעם קיבל את ההצעה, הוא הקפיד על גדרי המוסר והצניעות בקהילתו, הקים ישיבה בעירו, ודאג בתקיפות להשלטת סמכות ההלכה בציבור. שמו התפרסם גם מחוץ לתחום רבנותו, ורבים באו לבקש את עצתו ואת ברכתו. סמוך למלחמת העולם השנייה עבר על תימן גל אנטישמי, בהשפעת האנטישמיות הגוואה בעולם כולו בעקבות הציונים, בצורת קשה שפקדה את המדינה. בשנת ה'תש"א הבצורת החמירה את מצבם הכלכלי, והחליט לעלות לארץ ישראל, הוא ומשפחתו הצטרפו למשפחת אחיו, וגיבשו קבוצה שהתארגנה לעלייה ארצה. לאחר שקהילתו נפרדה ממנו בצער, החלה הקבוצה במסע ארוך ורב תלאות במדבריות תימן, במטרה להגיע לעדן, ולהצטרף אל הקבוצות האחרות שהיו בדרך לארץ ישראל. בסופו של המסע הגיעו למחנה חאשד, שם רוכזו העולים על ידי פעילים ציוניים שנשלחו מן הארץ. נתמנה לנציגם של יהודי שרעב במועצת הפליטים, ואף שימש כדיין בבית הדין הרבני שהוקם במחנה. התיישב ביהוד וחי חיי צניעות. לאחר החוויות הקשות שעברו עולי תימן בארץ, סירב לקבל כל משרה "מהטעם שהרבנים כפופים תחת הממשלה הציונית ומשרתם אינה עצמאית כל צורכה" (מתוך הספה"ק דרך צדיקים, ח"א עמ' 100).

בשנת ה'תשי"ט נפטרה אשתו, ומאז גזר על עצמו הסתגרות ופרש כמעט כליל מענייני העולם הזה. הוא המשיך לכתוב את ספריו, ונפגש רק עם מעטים, ובעיקר עם מספר מצומצם של תלמידים נבחרים. במקביל נהג כ"פועל ישועות". מעריציו ייחסו לו מדרגות קדושה עילאיות, ואף יכולת של ראיית נסתרות והוצאת רוחות. את מדינת ישראל החילונית ראה כמי שמכבידה את צער השכינה ומקשה את גלותה. מטעם זה סירב בתוקף לבקר בירושלים, למעט פעם אחת ויחידה, בטענה שהס"מ מאיים על עיר הקודש (ראה בספה"ק דרך צדיקים, ח"א, עמ' 196-190, 212-215, 364-388).

כרוזי ההתנגדות, משום "שלא ליתן לסט"א אחיזה בלימוד התורה ובקיום המצוות של האברכים ושל תשב"ר, בגין קבלת כספים מהממשלה. ולאלה החושבים שבלעדי הממשלה לא יוכלו לפתח ולהרחיב את רשת ת"ת ולא יקבלו בניינים ומגרשים וכד' - טועים הם, שהרי הכל בידי שמים וכו', ופוק חזי כמה ת"ת וישיבות שהוקמו גם בלא תמיכת הממשלה והם מתנוססים לגאון ולתפארת". (הספה"ק דרך צדיקים ח"ב, עמ' 31. נפטר בכ"ז באדר ה'תשל"ט.

בדידי הוה עובדא שנכנסתי למארי ז"ל פ"א ורציתי לשואלו על המדינה. התחלתי ושאלתי אותו בזה"ל, מארי, ג' שבועות שכתובים בגמ' **הם להלכה או לא להלכה. אמר, להלכה.** אמרתי לו, לפיכך מארי, בזה"ל מותר להתגרות באוה"ע או אסור. ענה, אסור. ואח"כ שאלתי, **והמדינה הזו שהקימו לפני 50 שנה**⁹⁷² **זה נקרא דחיקת הקץ או לא נקרא דחיקת הקץ.** מיד אחר ששאלתי את מארי השאלה הזו ראיתי מחזה מבהיל (קשה לי לתאר את זה), מארי ישב על מטה וסמוך בצידו היה חלון מוגבה ומולו היו כסאות סביב שלחן, ואני ישבתי בכסא לפניו והוא היה על המטה שמוגבהת יותר מהכסא והייתי רכון מתחתיו כנגדו, וכשראיתי את תגובתו בקושי הרגשתי את עצמי וכאילו התאבנתי במקום, וראיתי מה זה משמעות הפסוק ויחרד האיש וילפת, ראיתי את כל הרמ"ח ושס"ה של מארי כ"כ בפחד נורא **(על מארי חיים ידוע שהיה לו יר"ש אמיתית פחד כפשוטו מכל דיבור של הקב"ה).** ולאחר זמן ממושך אמר לי בזה"ל, היא דחיקת הקץ, עוד לא הגיע הזמן.

אחד החידושים האחרונים שזכה להעלותם על הכתב לאחר שהכתיבה היתה קשה עליו הוא יישוב השיטת הרמב"ם שלא מנה את מצות ישוב א"י בכלל תרי"ג מצוות ונדפס בספרו **שו"ת החיים והשלום**. כעדותו, חידוש זה עלה בדעתו כשהתעורר משנתו, ומיד הזדרז להעלותו על הכתב, כיסוד חידושו כתוב בא' מספריו של מהרי"ט מסאטמאר זצוק"ל.

וכן כתבו באתר יד מהרי"ץ, מה היתה דעת מוהר"ר **חיים כסאר** זצ"ל על צה"ל? (י"ט כסליו ה'תשע"א)⁹⁷³ כמו שאצלנו מארי חיים כסאר, שהיה יהודי צדיק וקדוש, אבל כשדיברו איתו על הצבא, הוא אמר כן, בטח, צריך ללכת לצבא, זו מצווה. צה"ל מלשון צהל רכבו, וקול מצהלות חתנים וכו'. **וכך הוא גם כתב בתשובה לשואל.**

עד שמישהוא הביא לו קצין מהצבא, שהסביר לו מה זה הצבא ומה יש בצבא, חזר ואמר, לא, ח"ו, זה אסור.

הוא היה יהודי שסגור בארבע אמותיו, קדוש וטהור. לא רק בארץ ישראל, גם בתימן הוא לא היה בישוב. הוא היה סגור, לא עניין אותו כלום. **אפילו כשעלה לארץ, לא היה מעניין אותו פרנסה ושום דבר, הוא ישב ולמד אפילו על פת לחם, ולא הכיר את העולם.**

לימוד, מכון מרא"ה (קרית ספר, ה'תשע"א). בשנותיו האחרונות נחלש ולא היה יכול לקום ממיטתו, נפטר ב- כ"ב בכסלו ה'תשנ"ח, מנו"כ בהר המנוחות, בסמוך לקברו של הרב יצחק כדורי, בחלקת התימנים.⁹⁷² שנת ה'תשנ"ח, אבל לפני פטירתו, מכיוון שנפטר כ"ב בכסלו, דהיינו בשנה שחלה 50 שנה למדינת ישראל.⁹⁷³

חכמי ספרד ופורטוגל

רבי ישועה ב"ר יצחק הלוי⁹⁷⁴ זיע"א, אוצר חיים⁹⁷⁵, מס' מעילה, דף י"ז ע"א

שאל ר' מתיא בו חרש את רשב"י בעיר רומי מנין לדם שרצים שהוא טמא א"ל דאמר קרא וזה לכם הטמא א"ל תלמידיו חכים ליה בר יוחאי וכו' הנה אמח כי כל הרואה יחמה מה הלשון אומרת חכים ליה בר יוחאי על רשב"י זיע"א אחר שיצא מן המערה כמ"ש הרב פתח מיניה ז"ל. וגם תמוה שאלת ר' מתיא בן חרש לרשב"י אחר שידע דברי רשב"י ועוד דברי רשב"י זיע"א לא יחזור הבן אצל האב קצת זר ואין לחשוב כי חכמינו ז"ל היו מדברים כי אם בשקל הקודש אשתקלו מלוליהו וסוד ה' ליראיו בכל דבריהם מעשיהם ותנועותיהם :

וכבר כתבתי בזה ועתה נראה לע"ד לומר דאפשר דהענין היה בדרך זה כי ר' מתיא בן חרש בראותו גזרות המלכות על ישראל נפשו איוותה לידע אם ע"י יחודים ותשובה יכולים להביא המשיח ושאל בזה לרשב"י בלשון חכמה והסתר בהיותו בעיר רומי ששם ראה ר' יהושע בן לוי המשיח שהיה בפתח רומי שרי ואסר וא"ל מנין להו כי דם השרצים האלו שהוא טמא לכם ונעשה יחודים והשבעות ונארבה לדמם כי הן קצנו בחיינו מפני חוסר בינוית כנען וגם רמז לו שרצ"ם גיעי משיח צ"דקנו ש"ורש ישי וגם לד"ם שרצ"ם גימט' התשובה ומנין שדבר זה אינו ראוי עד שנאבדו איזה חכמים כמו ר' יוסי די לה ריינה וכיוצא :

והשיב לו רשב"י זיע"א אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ עד שיבוא אותו שנאמר עליו שבא להשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם ולרחק המקורבים בזרוע ולמהר המשפחות⁹⁷⁶. וזש"ה וזה לכם הטמא כי עד ביאתו לא נוכל כלל להחיש הגאולה כי אם יתמהמה חכה לו כתיב וזהו שאמרו התלמידים חכים ליה בר יוחאי כלומר רשב"י ז"ל סובר כי חכה לו כתיב וטעם

⁹⁷⁴ רבי ישועה ב"ר יצחק הלוי זיע"א -

יליד העיר לישבואה (ליסבון) פורטוגל, מצאצאיו של רבי ישועה ב"ר יוסף הלוי מתלסמאן זיע"א, אביו היינו רבי יצחק הלוי מג'יבאלטאר זיע"א (בעה"מ של הספה"ק פת לחם (וינה, ה'תרמ"א)). חובר את הספה"קים : לי לישועה (ירושלים, ה'תרמ"ג) ; אוצר חיים (ירושלים, ה'תרס"ח) ; ישא ה' (ירושלים, ה'תרע"ט).

⁹⁷⁵ ירושלים, ה'תרס"ח

הסכמות מאת : רבי שמואל סלנט זיע"א ; רבי רפאל מאיר פאניז"ל זיע"א ; רבי מסעוד ב"ר דוד הכהן אחראר זיע"א (מחסידי בית אל).

⁹⁷⁶ כוונתו למשנה מסכת עדויות, פרק ח משנה ז

אמר רבי יהושע מקובל אני מרבן יוחנן בן זכאי ששמע מרבו ורבו מרבו הלכה למשה מסיני שאין אליהו בא לטמא ולטהר לרחק ולקרב אלא לרחק המקורבין בזרוע ולקרב המרוחקין בזרוע משפחת בית צריפה היתה בעבר הירדן ורחקה בן ציון בזרוע ועוד אחרת היתה שם וקרבה בן ציון בזרוע כגון אלו אליהו בא לטמא ולטהר לרחק ולקרב רבי יהודה אומר לקרב אבל לא לרחק רבי שמעון אומר להשוות המחלוקת וחכמים אומרים לא לרחק ולא לקרב אלא לעשות שלום בעולם שנאמר (מלאכי ג') הנני שולח לכם את אליה הנביא וגומר והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם :

וראוי מאוד להביא דברי הרמב"ם זיע"א, רמב"ם על משנה מסכת עדויות פרק ח משנה ז

לא נשמע ממש לשון זה, אלא נשמע ממנו הענין, לפי שמשה הודיע ביאת המשיח, מפורש בתורה אם יהיה נדחך בקצה השמים, ושב ה' אליה. ומל ה' אליה, וזולת אלה. וכן הודיעם בשם ה' במה שיקדם לפניו וגורמיו, ושיבא לפניו איש יכשיר לפניו את העולם והוא אליהו, והודיעם שאותו האיש לא יוסיף ולא יגרע בתורה אלא יסלק את מעשה העוול בלבד, ואין בזה מחלוקת ולא הכחשה. אבל היתה המחלוקת במהות העוול שישלך מה הוא, אמר רבן יוחנן בן זכאי כי העוול שישלך הוא הרחקת אדם פסול ביחסו שנעשה כשר בזרוע, וקירוב אדם כשר שהורחק מקהל כהונה או קהל ישראל בזרוע, והביא משל בשתי משפחות שהיו האחת כשרה והשניה פסולה, ונתגבר בן ציון על שתיהן יחד והחזיר את הפסולה כשרה והכשרה פסולה. והתבונן על התרחקות החכמים מלשון הרע כי אף על פי שהם יודעין את שתי המשפחות הזכירו את זו שנעשה לה העוול בשמה, ואותה שהיתה פסולה באמת ועשאה בן ציון כשרה לא פרסמה אלא אמרו ועוד אחרת היתה שם וקירבה בן ציון בזרוע. ור' יהודה אומר כי אין עוול אלא בהרחקת הכשר בלבד. וחכמים אומרים אין עוול ביוחסין כל הנקרא בשמי וכו', הכל מתייחסין אל האמת, והתורה היא אב לכל, אבל העוול הוא השנאה שיש בין בני אדם, לפי שהיא שנאת חנם והוא עושה לו עוול בשנאתו אותו, והוא אמרם לעשות שלום בעולם.

**אומרים בר יוחאי ולא רשב"י זיע"א לא היה ח"ו חוסר כבוד כ"א רמזו כי חכים ליה
בר יוחאי גימ' במשי'ח כלומר דעתו כמשיח הוא חכה לו דוקא :**

והנה כי כן אפשר למי"ש לא יחזור הבן אצל האב הוא ג"כ רמז לענין זה דהוא ר"ת אלי"ה
וא"ל כשיבא אליהו להשיב לב בנים על אבות לא תהיה אתה כמו אותם שראוים לחזור
אצל אביהם כי אין מעשיך כמעשה אבותיך ודוק :

רבי שאול הלוי מורטרה

רבי שאול הלוי מורטרה⁹⁷⁷ זיע"א, גבעת שאול⁹⁷⁸, פרשת ויחי יעקב, מאמר יב – קץ הפלאות, נד ע"א

... ולא בלבד תפול הקושיא הזאת על מאמרינו, אלא גם הן על מה שבא להם ז"ל בפ"ק י"ג מכתובות על פסוק השבעתי אתכם בנות ירושלים וכו', שהשביע הקב"ה את ישראל שיתנס הפקר כצבאות וכאילות השדה אם יגלו את הקץ ואם ידחקו את הקץ ואם יגלו את הסוד לא"ה, ואם השביעם שלא יגלו אם כן יודעים הם? ועוד קשה שמצאנו בתלמוד שהיו שואלים החכמים לאלוהו "אימתי ייתי משיחא" ואם היו יודעים כי יום נקם בלבו ית', למה ישאלוהו? ואם כן מכל הצדדים קשה הדבר מאד, ודוחק לומר כי מדרשים חלוקים הם בהיות כי יום נקם בלבי דברי נביא ואין מן החכמים שיחלוק עליהם. על כן אמרתי אתה חונן לאדם דעת חנני מאתך בינה להבין את הענין הזה, ומצאתי מאמר בא להם ז"ל בפרק חלק ז"ל: כי יום נקם בלבי אמר ר' יוחנן ללבי גליתי לאברי לא גליתי, ריש בן לקיש אמר ללבי גליתי למלאכי השרת לא גליתי. והנה המאמר הזה קשה עד מאד, א"י, מה הם אברי השי"ת. ב', במאי קאמיפלגי ומה חולק עליו רשב"ל? ולכן אמרתי ברזל בברזל יחד אולי קושיו של זה ישיב קושיו של זה.

ולכן נאמר כי דעת ר"י היא שלא הגלה הקב"ה את היום ההוא לשום נברא בעולם ואפילו לנבראים שהם אבריו ית', כגון האנשים והמלאכים, כי בנביאים נאמר היתה יד ה' וכן נאם ה'. והמלאכים נקראו עיני ה', וזהו ללבי גליתי לאברי לא גליתי. וריש לקיש חולק עליו ואמר שלמלאכי השרת לא גלה שהם קצת אבריו, אבל לנביאים גלה שהם נקראים לבו ית' יודעים סודי, כי לא יעשה ה' אלהים דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים והם לבו יתברך; וזהו כי יום נקם בלבי, ואפשר שתפשו החכמים דעתו של ריש לקיש ששקול כר' יוחנן, כדאמר בכתובות מה אעשה שכנגדי חלוק עלי, ובזה יבאו כל המאמרים קשורים יחד, כי נקראו הנביאים כאן "לבי" כי יום נקם בלבי, כי הודיעם הקב"ה את הקץ ע"מ שלא יגלו אותו, וזהו מה שפירש רש"י על ההיא דכתובות שלא יגלו את הקץ לנביאים שביניהם, ר"ל, שהשביע הקב"ה את הנביאים שלא יגלוהו אבל הם ידעו אותו, וזהו גם כן מאמר תהלים מזמור ט': אם יאמר לך אדם וכו' אל תאמן, ר"ל אם יאמר לך אדם אל תאמן, שזה אינו דבר שניתן להגלות, דלבא לפומא לא גלי, כלומר, לא גלה אותו כדי לאומרו, פומא למאן גלי, ואם כן למי יגלהו הנביא? ואם כן אל תאמן! שאם הוא מגלה ואינו נביא. וא"ת אע"פ שהם לא גלוהו אמרוהו ברמז ואם נחקור כדבריהם נדע אותו, לזה בא רבי ברכיה ואמר ומה אם קבורתו של משה וכו'.

⁹⁷⁷ רבי, שאול הלוי מורטרה זיע"א – חכם הקהילה "בית יעקב" דאמסטרדם, אשר הגיע מוונציה, ומחותמי החרם נגד שפינוזה ימ"ש. בין היתר פעל רבות לביצור רוח היהדות בקרב הקהילה וראה סכנה מיוחדת בדברי דה אקוסטה ימ"ש ושפינוזה ימ"ש.
⁹⁷⁸ אמסטרדם, ה'ת"ה

רבי יעקב ששפורטש

רבי יעקב ב"ר אהרן ששפורטש⁹⁷⁹ זיע"א, ציצית נובל צבי⁹⁸⁰

ואם בארזים כאלה נפלה שלהבת הטעות מה יעשו איזובי קיר. מי יחוש לדברי הקבלה יותר מהם אשר מימי קדם מסרו נפשם עליה ובפרט בבוא אבותינו ורבנותינו מגורשים מאר"גון וקשטי"ליאה אשר היו לנס ואליהם כל גוי אחד בארץ ידרשו והיתה מנוחתם כבוד **נאמנים בברית התורה** שנכתב וקיימים במאמר תורה שבע"פ וקבלה רז"ל הן היום בניהם אשר יקומו מאחריהם וכל הנלוים אליהם חלפו חקם אשר חקקו להם מחוקקי צדק ולקחו להם חקים חדשים אשר לא שערם אבותיהם מי יגלה עפר מעינם **לראות בניהם שלא המתינו לסבול עול הגלות ולפשוט צוארם ליהרג אערקא דמסאנא כאשר עשו הם ומכ"ש שבעד דברי מהתלים דחקו את הקץ השיגו גבול אשר גבלו ראשונים בעלי ההוראה:**

כ"ק האדמו"ר מסאטמר, רבי יואל ב"ר חנניא יו"ט ליפא טייטלבוים זיע"א, ויואל משה, מ"א, סימן קע"ה

...וכאשר התחילה המבוכה הנוראה מכת ש"ץ ימ"ש בתחלה הטעה כמעט את כל העולם כולו, אף גדולים עצומים שהיו בימים ההם. **והמה"ר יעקב ששפורט ז"ל שהיה אז גדול הדור בגאונות וקדושה יתירה, וראיתי מחכמי דורו שמתארים אותו בתואר הקדוש האלקי,** הוא היה הראש והראשון שעמד במלחמה חזקה נגדו והפקיר את חייו נגד כל הקמים עליו בזה, וחיבר אחר כך ספר ציצת נובל צבי ארבעה חלקים, אשר בו יסופר כל המאורעות שעברו וחלפו בענין

⁹⁷⁹ רבי יעקב בן רבי אהרן ששפורטש זיע"א – נולד בשנת ה'שי"ע, באוראן, אלג'יריה. רבים מחכמי דורו העניקו לו את התואר **"הקדוש האלוהי"**. דור י"א לרמב"ן בגיל שמונה עשרה נבחר לכהן כדיין בקהילת תלמסאן באלג'יריה, ובגיל 24 נבחר לכהן כרבה של עיר זו, ושל קהילות נוספות בצפון אפריקה. נרדף על ידי הממשל והוכנס לכלא. עקב זאת עזב את אלג'יריה למרוקו, והתיישב שם בסאלי. מפחד הכנופיות והשלטון המושחת ברח להולנד הליברלית, והתיישב באמסטרדם בערך בשנת ה'ת"א. בשנת ה'תי"ב הדפיס את ספרו "תולדות יעקב", מפתח הפסוקים לתלמוד הירושלמי. בתחילת שנת ה'תט"ז היה בין חברי המשלחת של רבי **מנשה בן ישראל** זיע"א לאוליבר קרומוול בלונדון כדי לבקש ממנו רשות ליישב יהודים באנגליה. מפעם לפעם חזר לצפון אפריקה, ושלוש שנים אחר כך נשלח בשליחות דיפלומטית מטעם מלך מרוקו למלך ספרד. בשנת ה'תכ"ד התמנה לרב בלונדון, אך שנתיים אחר כך עבר להמבורג עקב מחלת הדבר שהשתוללה שם בשנת ה'תכ"ו. באותו זמן החלה תנועת המשיחיות של שבתי צבי ימ"ש לקנות אחיזה אצל נפשות מתרבות והולכות, והוא עמל בכל כוחו לשכנע את ההמונים לא לנהות אחרי "מצג השווא", כהגדרתו, של שבתי צבי ימ"ש. בספרו הגדול "ציצת נובל צבי" (ד' חלקים) אותו השלים בהמבורג בשנת ה'תל"ג הוא פורס את כל המאורעות הקשורים בשבתי צבי ימ"ש, אך הספר לא נדפס בחייו, ואף לאחר מכן. קיצור מהספר, תחת השם "קיצור ציצת נובל צבי" (נערך על ידי היעב"ץ) יצא בשנת ה'תצ"ז ביחד עם ספר השו"ת שלו, "אוהל יעקב". בשנת ה'תמ"ד חזר לאמסטרדם, שם עמד בראש ישיבת "עץ חיים" ולאחר פטירת רבי **יצחק אבונה דה-פונטיקה** זיע"א מילא את מקומו ברבנות עדת הספרדים. התברר שהאגרות נגד שבתי צבי ימ"ש שהדפיס בספרו היו חריפות בהרבה מהאגרות ששלח בפועל. יחסו החריף והמתנצח בא לידי ביטוי גם במשא ומתן הלכתי, ובמכתב לרבי **שאל מוריטרה** זיע"א, הוא כתב (אוהל יעקב דף י"א ע"ב): "אף שתראה אותי דופק על שעריך בידיים עסקניות ובכתיבה תמה, לא בעבור כבודי כי אם בעבור כבוד תורת אלוקינו לגלות האמת, כאשר דרכי עם כל גדולי ורבני הגלילות אשר עמי ימתיקו סודם בכתב ובעל פה, וכתביהם מארץ מרחקים לשאול דעתי".

נפטר באמסטרדם, בד' באייר ה'תנ"ח ונקבר בבית הקברות הפורטוגזי בית חיים באודרקק שליד אמסטרדם ומצבתו נשארה שלמה עד היום. את מקומו ברבנות הקהילה מילא רבי **שלמה די אוליירה** זיע"א. ⁹⁸⁰ בספרו "ציצת נובל" תעד ששפורט את המלחמה שלו ושל רבני דורו במשיחיות השבתאית, מלחמה לה היה שותף בעוז רבי רבי **יעקב עמדין** "היעב"ץ" זיע"א. והנה ל"גאולה" הציונית ישנה מקבילה איומה מהעבר הרחוק, כאשר החלה המבוכה הגדולה מכת ש"ץ ימ"ש וזכרו וימ"ש מלהזכירו, שהדיחה באשליות כמעט את העולם היהודי כולו. שבכוהו של ש"ץ ימ"ש וזכרו וימ"ש מלהזכירו, משך אחריו רבבות, החשיך את העולם היהודי, ורבים מישראל הלכו שבי אחרי הבטחותיו השקריות והשתמדו אלפים, ר"ל. גם בימים הרחוקים ההם, קמו להם לישראל מנהיגים בשיעור קומה, למען יעמדו בפרץ וירסנו את מושלי העוון בחבלי השווא.

וכן כשלושה דורות לפנינו ובימינו אנו עמדו ועומדים גדולים וצדיקים כאדמו"ר ממונקאטש, האדמו"ר מקאסוב, הרבי הרש"ב מחב"ד, האדמו"ר מוויזניץ, האדמו"ר מסאטמר, רבי אלחנן וסרמן הגר"ח ד' ווייסמנדל ועוד ועוד זיעוועכ"א, שעומדים בפרץ נגד הגאולה השקרית של ימינו "הציונות" ומשמשיה, אפילו לא החלה את דרכה בכח תורה ועבודה כפי שהחלה גאולתו של ש"ץ ימ"ש. "מתחילתה ועד כל סוף מעשיה היתה להרס הדת, ואף על פי כן טועים כל העולם אחריה"

וכתב שם (ציצת נובל צבי חלק א') שמדבר שם מהתחלת הענין, והנני מעתיק איזה שורות בקיצור מאמצע דבריו וזה לשונו לא חדלתי מלבכות בכיה קבועה על קלות האמונה החדשה הזאת לבלתי השקיף אל האמת וכו' ולא היה לי יכולת לדבר בפני אחד מדלת העם, מכל שכן בפני בעלי תורה, ואדרבה הם היו בעוכרי והיו מוכיחים אותי על פני, האם חכם אתה מכל חכמי ישראל הקרובים והרחוקים שקיימו כל זה, ולפעמים הייתי שוחק ולפעמים כועס, ועם קצת בעלי שכל היו דברי ואם מעטים הם נשמעו למאמרי לומר לא תסורו מאחרי קבלתינו כי כל השמועות תוהו וחמודיהם בל יועילו כי ההמון תאותם הגבירה דמיונם וכו' יעיי"ש שהיה זמן ארוך שהיו ממשיחידים בדור שעמדו בנפשותם נגד רובא דרובא דעלמא ששמו אותם לכופרים ומחטיאים את הרבים עבור שאינם מאמינים למשיח ונביאיו.

והביא עוד (בסוף חלק א') שאף אחר שבאה השמועה מהמרתו את דתו, עדיין היה רובא דמינכר מחזיקים באמונתם, קצתם מכחישים וקצתם אומרים יש לו סוד, והתמיד הטעות ההוא זמן מרובה.

וקצת מהאשכנזים שהיו יותר אדוקים היו ממאנים להאמין ולא לשמוע דבר רע כנגדו ומכל שכן שהמיר דת, ולכן אומרים שהוא עלה לשמים וצורתו נדמית להם כאיש מומר, ודברים אחרים של הבאי שאסור לאבד בהם הנייר, והיו עומדים כנגד מי שמקללו או מחרפו או מבזה אותו בדברים או לשום נביא מנביאיו המוחזקים אצלם, עכ"ל.

ושוב אחר כך ביתר החלקים הביא מה שלאט לאט נתגלה קלונו. וכפי אשר אנו רואים בכל הספרים המדברים מזה, סבלו מאותה הכת תקופה ארוכה של הרבה יותר ממאה שנים עד שנכרת זכרם, והיה בתחלה זמן ארוך שאם אותן היחידים שהכירו האמת היו יראים מאימת הדור והיו אומרים אחרי רבים להטות וכדומה חס ושלום היה אבדה פליטת יהודה, אבל הלוחמים בעד האמת אף שמועטים הם בתכלית המיעוט הן המה שהצילו את הדור.

...ובהרבה מקומות נידו והחרימו בכל יום את כל הכת ש"ץ והנגררים אחריהם לידע ולהודיע להנצל מהם, כמובא כל זה בספרים, ובזה תמו ונכרתו. **וראה הגאון היעב"ץ ז"ל בחכמתו הגדולה שעוד יקימו כת אחרת והזהיר טובא במגדול עוז שלא לפחוד מהדור ולא ליסוג אחור אף אם נשאר יחידי בעולם**, כמו שהעתיקתי לשונו.

המשך חכמי הולנד

רבי משה ישראל דמירקאדו⁹⁸¹ זיע"א, פירוש ספר קהלת ותהלים⁹⁸², מזמור ע"ח פס' ט'

הנה כל ואת לא נכחד מבני אבותינו למען ידעו זאת דור אחרון בנים יולדו והם יקומו ויספרו לבניהם זאת לדור אחרון עד ירחם ה' עלינו ויודיע אמונתו בכל העולם ובזה בניהם בכל אורך הגלות ישימו באלהים כסלם וזה בעבור שלא ישכחו מעללי יה ובזאת מצוותיו ינצורו כי יתבוננו הלא הם הצליחונו בזמן שלותנו, ובעבור שעוזבים באה עלינו את כל הצרה הזאת וכאשר בצרה במהרה יפרקנו מצרינו כאשר הבטיחנו ועם זה לא יהיו כאבותם דור סורר ומורה אשר לא הכין לבו ולא נאמנה את אל רוחו לעבדו בלב שלם.

עד הנה הגיעה הקדמת המזמור ועתה יאמר בני אפרים וכו' והטעם בדברי רש"י ז"ל על בני אפרים שיצאו ממצרים טרם הגיע הקץ שבטחו בגבורתם ובקשתם ולסוף נסו ביום קרב ומלחמה כי הרגום אנשי גת הנולדים בארץ בדברי הימים ועל זה הפירוש הקשה רא"ב ז"ל בעבור מה שכתוב אחריו לא שמרו ברית אלהים ובתורתו מאנו ללכת.

ונראה לי בסייעתא דשמיא שיש כאן לדייק דיוק נפלא לפי דבריו, שהכיצד נוכל לזהות 'דור סורר ומורה' זהו דור שעבור על 'איסור השבועות' שהשביענו השי"ת כדאיתא בזה"ק ובגמרא, ומתוך כך פועל יוצא שאם על גזרת עברו אח"כ יעברו על כל התורה כולה.

נגד אבותם עשה פלא והוצרך רש"י ז"ל. לפרש הכתוב בדרך רחוק נגד אבותם אברהם יצחק ויעקב עשה פלא שבאו על הים וגו' והנני מפרש הכתובים, וכל הספקות יתבארו התחיל ויאמר ואל יהיו כאבותם דור סורר ומורה כי טרם צאתם ממצרים התחילו לסור ולמרוד בה' כי מבני אפרים הנזכרים בדברי הימים חשבו להנצל בכחם ולבטל גזרת ה' על שהפכו פניהם נגפים ביום קרב מה בעבור לא שמרו ברית אלהים לא חוחילו כמו 'ואביו שמר את הדבר', ברית אלהים שכרת עם אברהם לאמר כי גר יהיה זרעך ארבע מאות שנה ובמה שהורה וגזר עליהם כמו תורת אמת.

מאנו ללכת, לימשך אחריו אך חשבו לצאת בזרוע על כן נהרגו אחרי כן שיצאו ממצרים, וישכחו מעללי יה ונפלאותיו אשר הראם.

⁹⁸¹ רבי משה ישראל דמירקאדו זיע"א – מיוחס למשפחת מגורשי פורטוגל 'מירקאדו'. מתלמידיו של רבי שאול מורטירה זיע"א (הישני-ה'ת"כ). אחיינו של רבי יעקב דמירקאדו זיע"א. נפטר בגיל צעיר בשב"ק כ"ג בתמוז תי"ב באמשטרדם, הוספד ע"י חברו רבי שמואל די קאסריש זיע"א.
⁹⁸² אמשטרדם, ה'ת"יג. מתוך כריכה פנימית:

ספר קהלת ותהלים

שחבר ותקן החכם הנעלה תפארת בחורי' תמים דעים כה"ר משה ישראל דמירקדו נ"ע נמצא כמוס וחתום בבית ספריו בכתובת ידו והביאו אל הדפוס אחרי מותו הגביר ונעלה דודו כה"ר יעקב דמירקאדו יצ"ו, להיות שפתיו דובבות בקבר.
והוגה בעיון נמרץ ע"י החכם השלם המקובל כמר"ר יעקב ששפורטש נר"ו.

רבי יצחק חיים כהן מהחזנים⁹⁸³ זיע"א, עת קץ⁹⁸⁴, פרק ראשון - קורא הגר, דף ג' ע"א, ד"ה ואם

ואם מדבר שלא לנכח הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא על קו חטא, לא תחוס ולא תכסה האהבה המקלקלת השורה, והתאווה המבלבלת הצורה⁹⁸⁵, ותשוב עוד עלי לאמר, אם בא לראות ושב לדבר לבו יקבוץ⁹⁸⁶, אכן לו, לא יצא החוץ לדבר, כעס אויב יגור פן ישקרו צרינו פן יאמרו ימינו באה הלא ה' געל⁹⁸⁷ קול זאת אין חפץ בכושלים, ביגיע אופנים יעצב בהם, קובע קצים יסכן בם, אם טוב יציע אדנים להתיצב בהם, בוקע ניצוצים יתכן בם ויבחן בם, ויקום אורו לכבוד ולתפארת.

הן אמת כמה כמה לב צדיק יום תקומה אך אם אוה למחשב לו, יבורך גבר, כי לתאווה אין תאווה ולו נאווה תהלה, יבטח לעד ויומו יבא או ה' ידפנו ויחישנו ברוב טובו, עת יוחן מועד לשוב יובן בגיל כמה ולה' התשועה, רק לא יפיר את השבועה, אל יעירו ואל יעוררו את האהבה עד שתחפז עד שתחפץ, ואם האל נפץ ובאף קפץ בעתו עוד יחפץ, ואמנם אם להב החשק דחפהו ואהב החמד הדפהו, וירא כי טוב, אם קם לבו בקרבו, חס לחמו בתוכו לכתוב, לכבות את הלהבה לכבוד אל התאווה הנכונה הנהפך ים ליבשה, הנשפך כל כלי מחזיק בבריכה ברוכה מימי תורת משה מורשה, או נהרות שכו צחיחה, חיש לפניו שכחה, החכמה רחבה מנהו, ממעיני מעניו ועיוניו ומבארת באוריו ברואיו, אשר ברואיו חפר זה שנים לפני הצהרים ובין הערבים בשבחו בשבתות ובעמדם במועדים על גפי מרומי קרח יצוק מים, צלח רכב על דבר אמת בפירושים ודרושים, יביא את המעשר מאשר ולא כל אשר ביתו והכשר אחד אחוז מן השלשים או מן החמישים, מכל חפציהם, מבחירות לשונו ומחלביהם, לקח יקח ויוחק חק עולם, ונחה עלימו רוח חן המבלי אין דברים לרבותינו ולקח לנו ולמוד במדובר, ובאשר עדיין לא חובר, לעשות ספרים הרבה, מאין קץ ומבלתי מחקר זמן הנסתר לחכמי חרשים ותמימי קדושים, החדל להיות כתורה אורח לאנשים, ללכת להשקות מי רא"ש לפרוש להם על פי ה' דרושים חדשים על רבעים ועד שלשים⁹⁸⁸:

⁹⁸³ רבי יצחק חיים כהן מהחזנים זיע"א – יהודי מצאצאי מגורשי ספרד שעבר לאמשטרדם. שימש כרופא

וכחזן בק"ק אמשטרדם בקהילה הספרדית.

⁹⁸⁴ אמשטרדם, ה'ת"ע

הסכמות מאת: רבי שלמה ב"ר יעקב אאיליון זיע"א (אב"ד ור"מ דק"ק הספרדים באמשטרדם יע"א); רבי יהודא ליב ב"ר אפרים אשר אנשיל המבורג זיע"א (שימש בקודש כאב"ד דק"ק ראטרדם ולאחר מכן עבר לאמשטרדם יע"א).

⁹⁸⁵ מבוסס על פי המשנה במס' אבות, פרק ד משנה כא

רבי אלעזר הקפר אומר, הקנאה והתאווה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם:

⁹⁸⁶ דהיינו לעסוק בקיבוץ גלויות

⁹⁸⁷ געלי, דהיינו ההפך מ'גאלי'

⁹⁸⁸ דהיינו שמתכוון לומר על בעלי הדעות המשובשות שעוברים על איסור השבועות בגלל תאוות ושאר מידות רעות, נוהגים להמציא דרשות חדשות, שאין רוח חכמים נוחה המיינו.

חכמי אנגליה

רבי רפאל מילדולה (מתלמידי החיד"א)

בשנת ה'תקפ"ה איש יהודי היה באמריקה ושמו ר' **מרדכי עמנואל נח** ז"ל, מוציא לאור כתב עה מפורסם ומקורב לשרי הממשלה. שעלה על לבו למצוא פתרון לגלות ישראל ע"י רכישת אחוזת קרקע שיתישבו שם הרבה מישראל ויהיה להם מדינה עם אטאנאמיה, עם הסכמת ממשלת ארה"ב. ואכן השתדל לאסוף כסף וקנה קרקע על אי גדול באמצע הנהר קרוב להעיר באפאלא, ניו יארק. ואז כתב אגרות לרבנים מפורסמים לבקש מהם שיבואו ויכהנו שם כרבנים ומשגיחים על ענייני הדת. מכתב זה הוא התשובה שקיבל מרבי **אברהם די קולוגנא**, הרב הראשי דפאריז, ורבני לאנדאן, הלא הם רבי **רפאל מילדולה** זיע"א (מתלמידיו של החיד"א זיע"א, וראש ישיבה בעיר ליוורנו ואח"כ אב"ד לקהלה הספרדית בלונדון, בעל מחבר ספה"ק חופת חתנים), ורבי **שלמה הירשעל** זיע"א (אב"ד לקהלת האשכנזים).

והנה העתק המכתב:

אגרות קודש⁹⁸⁹ מאת רבי **אברהם חי די קולוגנא**⁹⁹⁰ זיע"א, רבי **שלמה הירשעל**⁹⁹¹ זיע"א ורבי **רפאל מילדולה**⁹⁹² זיע"א, לכבוד ר' **מרדכי עמנואל נח** ז"ל

בנוגע לעצם הענין, טוב להסביר אל מר נואה - אשר הציע לייסד קאלאניא יהודית באמריקה - כי כבוד תורתו של הרב הראשי הגאון הרב **הירשעל** שליט"א מקהלה האשכנזית בלאנדאן עם הרב הגאון **מילדולה** שליט"א מקהלה הספרדית בלאנדאן מחבר ספר חופת חתנים, וגם אני בעצמי הכותב מכתב הזה, נותנים הכרת הטוב אל מר נואה על

⁹⁸⁹ המכתב דלהלן נכתב בשנת תקפ"ה, והתפרסם בשעתו בכתב-עת בשפה הצרפתית, אמנם המכתב עצמו נכתב באנגלית, להלן המכתב:

Journal de Delats 1825

Seriously speaking it is good to give to understand Mr Noah (who proposed setting up a Jewish colony in America) that the honourable Chief Rabbi Herschel (of the London Ashkenazi Community) and Meldola (of the London Sephardi Community, author of the book "Hiyat Hatamim") and I (the writer of this letter) thank him in refusing categorically the appointment (of Chief Rabbis of the proposed colony) which he wanted to give us

We declare that according to our principles, G-d alone knows the timing of the restoration of the Israelite nation and that He alone will make known to the entire world by incontrovertible signs, and that any attempt to initiate through a politico-national goal is forbidden as a crime against Divine authority (TALMUD

TRACTATE KETUBOT PAGE 111

(signed)

The Chief Rabbi of Cologne

תרגומו נדפס בספר "**אני חומה**". (עפ"י הספרים "אפס בלתי גואלנו" ו"אני חומה"), ראוי לציין כי המכתב הנ"ל נכתב כיוול שנים קודם 'חובבי ציון' והציונים.

⁹⁹⁰ רבי **אברהם חי די קולוגנא** זיע"א - רבה הראשי של **פאריז**, נלב"ע בשנת ה'תקצ"ב.
⁹⁹¹ רבי **שלמה הירשעל** זיע"א - מרבני לאנדאן אב"ד לקהלת האשכנזים, בנו של רבי **צבי הירש לעווין** זיע"א, (אב"ד ברלין), שכיחן כרב הראשי האשכנזי בלונדון ורבה של ממלכת בריטניה, מפורסם ללוחם גדול בכת הרעפארם והחרים והבדילם מקהל ישראל.

⁹⁹² רבי **רפאל מילדולה** זיע"א - רבה הראשי הספרדי בלונדון, בעה"מ הספה"ק "חופת חתנים", תלמידו המובהק של מרן **החיד"א** זיע"א, נלב"ע כ"א סיון ה'תקפ"ח.

⁹⁹³ מוציא לאור מארה"ב, כתב עת מפורסם ומקורב למנהיגי הממשלה, שעלה על לבו למצוא פתרון לגלות ישראל ע"י רכישת אחוזת קרקע שיתישבו שם הרבה מבני ישראל ויהיה להם מדינה עם אטאנאמיה, עם הסכמת ממשלת ארה"ב, ואכן השתדל לאסוף כסף וקנה קרקע על אי גדול באמצע הנהר קרוב להעיר **באפאלא** - ניו יארק. ואז כתב אגרות לרבנים מפורסמים לבקש מהם שיבואו ויכהנו שם כרבנים ראשיים ומשגיחים על ענייני הדת.

השתדלותו. אולם ביחד עם זה אנו מסרבים וממאנים בכל תוקף להתמנות הזאת להיות רבנים ראשיים בהקאלאניא הזאת, הכבוד שהוא מר נואה רוצה לכבד אותנו.

אנו מוסרים מודעה באופן מוחלט **כי לפי העיקרים של אמונתנו, הקב"ה לבד הוא יודע עת הגאולה והחזרתה של עם ישראל, והקב"ה לבד יודיע לעולם כולו ע"י אותות שאין להסתפק עליהם**⁹⁹⁴ - וכל נסיון לקבץ נדחי ישראל עם איזה מחשבה של "פאליטיק" או "נאציאנאלי" אסור לנו כמרידה נגד מלכות שמים - תלמוד מסכת כתובות דף קי"א ע"א - וכנראה דמר נואה שכח שהיהודים הדבוקים באמונה הם מקושרים אל הארצות בהם הם חיים ונאמנים למלכותם שמתנהגים אתם בחסד וברחמים.

הכ"ח,
אברהם דא קולוגנא
הרב הראשי דפאריז

וראיתי בספה"ק בר הדיא או חלום הירצל לרבי דובריש ב"ר אלכסנדר זושה טורש זיע"א, עמ' 25, בו הוא מונה כמה נסיונות במשך ההיסטוריה של עמנו לעלות לארה"ק ע"י יראים ושלמים שאותו השר רצה לעלות לארה"ק ולא לאמריקה

וכן בשנת התקפ"ו התעורר השר עמנואל נח ליסד מדינת היהודים על אדמת הקודש (בכורי העתים שנת תקפ"ז צד מ"ה), ואחר כל עמלו ועבודתו בזה ירש לו השם "בעל חלומות והבלים" לעולם.

בנו ותלמידו של רבי רפאל מילדולה

רבי דוד ב"ר רפאל מילדולה⁹⁹⁵ זיע"א, קיצור ציצת נובל צבי⁹⁹⁶, דף י"א ע"ב

וטוב ויחיל ודומם כתיב (איכה ג' כ"ו), טוב לגבר כי ישא עול הגלות, עד שיבא פורק עול עכו"ם מעל צוארנו ויוליכנו קוממיות לארצנו בקומה זקופה, לזקוף כפופים ולהתיר אסורים ולפקוח עורים.

⁹⁹⁴ זמן הגאולה

⁹⁹⁵ רבי דוד ב"ר רפאל מילדולה זיע"א - נולד בשנת ה'תקנ"ז.

בנו של רבי רפאל מילדולה זיע"א (מתלמידיו של החיד"א, כאב"ד ק"ק ספרדים בלונדון בעה"מ שו"ת חופת חתנים). שימש כאב"ד ק"ק ספרדים בלונדון, לאחר פטירת אביו בעה"מ הספה"קים: בקר יזרח - הלכות ברכת החמה; קיצור ציצת נובל צבי (אמשטרדם, ה'תק"ז). נפטר בשנת ה'תרי"ג.

⁹⁹⁶ מתוך כריכה פנימית:

אשר קיצר וליקט מעלת החכם הנעלה בר אבהן ובר אוריין בהח"ר דוד בן להרב הגדול כמוה"ר רפאל מילדולה נר"ו, מתוך ספר הגדול ציצת נובל צבי אשר איזן וחיבר מרנא ורבנא הגאון הגדול והמפורסם הרב המובהק המקובל האלדי כמוה"ר יעקב ששפורטש זל"ה והובא לבית הדפוס במצות והוצאת בן הרב המחבר הנ"ל ה"ה הישיש והנכבד הגביר הנעלה בה"ר אברהם ששפורטש נר"ו: והוגה בעיון נמרץ ובהשגחה פרטי ע"י החכם המקצר כמהח"ר דוד מילדולה הנ"ל נר"ו לעד לא כבה אכ"ר באמשטרדם... בשנת ותחי רוח יעקב אביהם לפ"ק (ה'תק"ז)

רבי דוד ב"ר רפאל מילדולה זיע"א, קיצור ציצת נובל צבי, שם

יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים (דניאל י"ב י'), העומדים בנסיונם יתיצבו כמו לבוש
לבושת הדוחקים את הקץ והשעה, והמשכילים יבינו כי דבר אלקינו יקום לעולם,
בעת שיחפוץ, במקום שיחפוץ, על ידי איש שיחפוץ, **לא איש הולך רוח ושקר**.

רבי דוד ב"ר רפאל מילדולה זיע"א, קיצור ציצת נובל צבי, דף נ'

חכמי ורבני הקהלות לכם המצוה הזאת להשמיע אל קצה הארץ לעמוד באמונת המשיח
הוא האמיתי וכל זמן שלא ראינו סימנים המובהקים אין לנו להטות אזי לדברי האומר
משיחא אנא ומכ"ש להחזיק לנביא למי שלא נתן אות ומופת על נבואתו כגזרת הכתוב
לאחר שהוחזק בצדקות וכשרות וכל מי שאינו מתנהג כפי זה יצא מכללם של פרושים
המונהגים כפי הקבלה האמיתית של רבותינו והרי הוא בכלל הפורצים גדר תורת
אלקים, ובכלל אזהרתכם הוא **שלא ידחקו את הקץ ולא יעברו על שבועת אם תעירו ואם
תעוררו את האהבה עד שתחפץ**, והזכירו לפניכם דברי הימים שעברו באותם הדורות
שטעו אחר משיח ונביא והיכא דהיזקא שכיח אין סומכין על הנס, ובפרט גלילות המערב
אשר גלותם כפול ומכופל בערך אחרים בעבור אומתם המושלת, וכי יטו שכמם לסבול
עול הגלות, ואם יתמהמה יחכו למושיעם יקוו ויחזרו ויקוו כי בוא יבוא ולא יאחר,
ובשכר תקוותם הגאולה ממחרת לבוא **וכדו"ל ואין ביד ישראל אלא הקיווי כדאי הם
בשכר הקיווי כו'.**

רבי דוד ב"ר רפאל מילדולה זיע"א, קיצור ציצת נובל צבי, דף ל"ד ע"א, ד"ה הגהה

הגהה לתוספת רפה החשיך עיניכם נביא א' זקן שיושב בבית אל מקום עגלי ירבעם
המכחש לנביא ה' ברוח שקר גדול בסכלות ובשנים מסבי דאתונא מרביעי נחשים אשר
מקדם היה עם אדונך ונתן מהודו הנהפך למשחית עליו ומאז שדחה עליו רוח הטומאה
ונעשה קדש בארץ ומתנבא בכל יום נבואה רבו ומזהיר על האמונה הקדושה הזאת הא
למה הדבר דומה למי שיש בו רוח רעה כל מעשים שעשה לא דיבר אלא מדעתו של
סמא"ל כדאיתא בפרקי ר' אליעזר אשרי המחכה לקץ הימין עד שיגיע⁹⁹⁷. **ואוי לו למי
שכופר בו ודוחק את השעה והקץ קודם שתחפץ האהבה הרצון אלקי** מלבד
מה שעלו כמה נביאים ונביאות באיז"מיר ושי"או ורוד"יס ומוריא"ה ואשכ"נז ובמערב
אישתמיטתיה עטרות ודיב"ון דכולהו שמות עכו"ם הם כאלו בבית דינך נתקבל מהם
אות ומופת כגזרת הכתוב ולקיום זה הגזמת בילדים וילדות זקנים וזקנות הנכפים
ומדברים ברוח רעה המבעתתם וכלם בסגנון א' וזה מורה על שקריותם דאין סגנון א'
עולה לב' נביאים כ"ש לכמה וכמה וסך מנינם מורה על זה כמו שאמרת עולה לת"ק
דכולם נתנבאו ברוח נת"ן דרוח אחד להם ומנין א' להם ולא פירשה כי אם שלשה
בוקי"ון מוקי"ון לול"יון (כמנין זה נת"ן) נת"ן מתתיה ואחרון שבהם היה רב לתלמידיו
וחסיד שוטה שהלך להקביל פני משיחך וכמעט שנסמא באורו ומי יתן וחשכו רואותיו
ולא החשיך עיניך ועיני חבריך ולמה לא כהו עיני קודם שיראה עש"ו יוצא לתרבות רעה
דעליה אמר רקא יוד"ע צי"ד אי"ש שד"ה (כמנין שבתא"י צב"י) אם לא שנאמר חסרון
זכותו גרם ורע תדרוש רשעו וכסומא בארובה דיבר כי ראה כתר תורה ונורא אשר חולל
ממנו מסתלק ועולה לשמים ע"י ק"כ ריב"א מלאכי חבלה ונוצל עדיו מעליו וכלי זיין
שניחן לו בשם המפורש שהגה וכיון שחטא נסתלק למעלה וכל הכתרים ותגי תורה פרחו
ממנו וכולם זכה בהם משי"ה המאמין בו ובתורתו וקבלת רז"ל והראיה על זה כי מעת
לכתו לאיזמיר וחטאתו מלפפתו והולכה לפניו עד שהושם בבית הסוהר דיליה כי נבואת
זרובבל שאמרת שמדברת עליו אינה בעולם ולא נמצאת ומכ"ש פירושה **ודברי הזהר
פרשת משפטים הבורה נוקבא בישא דשבת"אי בית דיליה כו'** הם אמיתיים
חזור עליהם ותראה אם נתכונו אל האמת וכל ההולכים אחרי נתפסים במאסרו כנז'
וג"כ תראה שם כי כמו שיש שבת מצד קדושה. יש ג"כ שבת מצד טומאה. והוא שבת"אי
המקבל מז' כוכבים אחרים וזה עולה יפה ונתקיים במה שהסכים לחלל שבת ובקבוע

⁹⁹⁷ משיח בן דוד

אותו בימות החול וקראהו שבת הגדול ואיתא בזוהר ר"מ פרשת תצא מסטרא דחסד
איתקריאת ברה כחמה גו' שפחה דילה שבת"אי לקותא דנהורין חילול שבת שפחה דילה
דאהדרת עורף לגברתה :

רבי דוד ב"ר רפאל מילדולה זיע"א, קיצור ציצת נובל צבי, שם דף קב ע"א

לריק יגיעה של חנם מן המצוות וד' **שבועות אם תעירו ואם תעוררו אל תדחקו**
את הקץ עד שתחפץ האהבה המתעוררת מעצמה בלי פחד שבמקרה בני
אפרים אשר הפכו ביום קרב יקרם...

רבי דוד ב"ר רפאל מילדולה זיע"א, קיצור ציצת נובל צבי, דף קטז ע"ב, ד"ה מי

מי נ"תן לו רשות לגלות מה שלא הורשה עליו ולעבור על שבועת נביאי
האמת (אם הוא מכללם ח"ו)⁹⁹⁸ בזה הענין נגד קבלתנו שאחת מארבע שבועות
שבשיר השירים היא השבעתי את הנביאים שלא יגלו את הקץ ואם הותרה לו למה לא
גילה בפירוש את דבריו בכמה חדשים ומי איכא ספיקא קמי שמיא :

ומי לא יצחק על דברי חוכא ואטלולא ודברי הבאי באמרו שרבו ילך לנהר סמבטיון
לקחת לו משם אשה בתו של מרע"ה בת י"ג שנה ובבואו יבא רכוב על אריה ברסן משבעה
ראשים ואש מפיו תאכל⁹⁹⁹ :

⁹⁹⁸ וכן ניתן לעשות ג"ש לגבי שאר השבועות ולשאול אותה שאלה על בעלי הדעות המשובשות אם הינם בכלל מכלל
חכמי ישראל, אם הינם ממשיכי שושילתא דדהבא של רז"ל עד האחרונים דימינו אנו.
⁹⁹⁹ או כמו שמצינו שמי לא יצחק על כך שיאמרו על כך שפורקי עול תורה ומצות יקימו מדינה ויהיו תמהונים
שיקראו לכך בשם גאולה...

תושל"ע כרך ב'
בזכות החונן לאדם דעת ומלמד לאנוש בינה.

לומד יקר!
אם מצאת דבר מה שנכתב עם שגיאת כתיב
ו/או יש לך חוסר הבנה בנוגע למה שנכתב,
הנך מוזמן לפנות בצורה הראויה בין בני אדם
המחפשים לדעת האמת ולשאול ע"מ לברר.